

DZIENNIK ELBLĄSKI TYGODNIK

ELBLĄG, GODKOWO, GRONOWO ELBLĄSKIE, MARKUSY,
MILEJEWO, MŁYNARY, PASŁĘK, RYCHLIKI, TOLKMICKO

cena 5,99 zł (w tym 8% VAT)

IKAT GAZETA
braniewska

BRANIEWO, FROMBORK, LELKOWO, PIENIĘŻNO,
PŁOSKINIA, WILCZĘTA

CO, GDZIE, KIEDY?

PAMIĘTAJMY O TYCH, KTÓRZY ODESZLI...

SAPERZY W BRANIEWSKIEJ SZKOLE! |9

PREZES ZKM ZADOWOLONY Z ROZKŁADU JAZDY |7

NAGRODA TUUS DLA MARII GAWRYLUK |8

SPORT

ŚMIAŁYM SZCZĘŚCIE SPRZYJA |15

ISSN 2956-2740

PROMOCJA

Już dziś specjalny dodatek z „Dziennikiem Elbląskim”

Ostatnia Podróż

64240tbp-a-K

DLA ZMARŁYCH NAJWAŻNIEJSZA JEST NASZA PAMIĘĆ

O EKOLOGICZNĄ POSTAWĘ NA CMENTARZACH 1 LISTOPADA ZAAPELOWAŁY UNIA METROPOLII POLSKICH, POLSKA RADA EKUMENICZNA I INICJATYWA (NIE)ZAPOMNIANE CMENTARZE. WE WSPÓLNYM APELU PODKREŚLIŁY, ŻE DLA ZMARŁYCH NAJWAŻNIEJSZA JEST PAMIĘĆ, A NIE LICZBA PRZEDMIOTÓW NA ICH GROBACH.

Unia Metropolii Polskich, Polska Rada Ekumeniczna i społeczna Inicjatywa (Nie)zapomniane Cmentarze wystosowały apel „Szacunek dla zmarłych i natury”, który zachęca do bardziej odpowiedzialnych wyborów podczas obchodów Wszystkich Świętych. Celem tego działania jest uświadomienie społeczeństwu, że pamięć o zmarłych można wyrazić w sposób ekologiczny, ograniczając ilość odpadów i dbając o porządek na cmentarzach.

Fot. Zosia Jędrna

Wymienione organizacje zachęcają do postawienia jednego, symbolicznego szklanego znicza wykonanego własnoręcznie z wosku pszczelego lub sojowego na ceramicznej podstawie. Jako alternatywę dla chryzantem w plastikowych doniczkach zaproponowano naturalne wiązanki. „Plastikowe ozdoby szybko stają się nieprzetwarzalnymi odpadami, co szczególnie widać po 1

listopada” – zwrócili uwagę sygnatariusze dokumentu. Przypomnieli również o segregacji śmieci na cmentarzu. Zaaapelowali o to, aby zaoszczędzone dzięki bardziej ekologicznym wyborom pieniądze przeznaczyć na fundacje chroniące stare cmentarze, na lokalne hospicja lub inne organizacje dobroczynne. „Pamiętajmy, że dla zmarłych najważniejsza jest nasza pamięć, a nie liczba przedmiotów na ich grobach” – wskazali autorzy apelu. PAP

STRAŻACY URATOWALI KONIA

Fot. RM PSP Elbląg

Fot. OSP Markusy

— Zgłoszenie dotyczyło konia, który ugrzązł w okolicznym rowie. Na miejsce wyruszyliśmy jednym zastępem — ciężkim wozem ratowniczo-gaśniczym. Po przybyciu na miejsce

od razu przystąpiliśmy do prób wydostania zwierzęcia z błota. Niestety, sytuacja była na tyle poważna, że pomimo naszych prób działania nie przynosiły oczekiwanych

efektów — przekazali strażacy z OSP Markusy. Aby wydostać konia z błota, z Elbląga przyjechał zastęp wyposażony w hydrauliczny dźwig samochodowy, dzięki

któremu strażakom udało się wyciągnąć zwierzę. Cała akcja trwała około dwóch godzin. Brato w niej udział siedmiu strażaków. Koń ma się dobrze — jest cały i zdrowy. RED.

EKOPREZENTY DLA ELBŁĄSKICH PIERWSZAKÓW

Fot. Zosia Świąk

Uczennice i uczniowie pierwszych klas ze Szkoły Podstawowej nr 19 w Elblągu otrzymali ekologiczne prezenty. Niedługo wszyscy elbląscy pierwszoklasiści otrzymają podobne podarki. Mowa o workopieczakach,

które powstały z recyklingu butelek PET, i woskowiakach, czyli naturalnych opakowań do żywności mogących zastąpić folię spożywczą czy aluminiową lub jednorazowe plastikowe pojemniki. RED.

EUROPOSEŁ ZAPOWIADA WALKĘ O PIENIĄDZE NA PORT

W poniedziałek, 28 października, po raz pierwszy po objęciu funkcji europosła z wizytą do Elbląga przyjechał Jacek Protas, aby z prezydentem Michałem Missanem porozmawiać o tym, co dzieje się aktualnie w Brukseli — szczególnie w kontekście zamrożonych unijnych funduszy, które miały zostać przeznaczone na inwestycje okoloportowe. Przypomnijmy, że chodzi o kwotę rzędu 190 mln zł. Podczas briefingu, który odbył się przed Urzędem Miejskim w Elblągu, prezydent przyznał,

Fot. UM Elbląg

że miasto ma już zleconą analizę wykonalności wymaganą przez Unię Europejską, a w listopadzie rozpoczną się negocjacje z Komisją Europejską w sprawie odmrożenia środków na inwestycje w zakresie wynikającym z analizy. Dodał, że liczy w tej kwestii na wsparcie europarlamentarzysty. Z kolei Jacek Protas zapewnił, że jest w stałym kontakcie z samorządowcami z regionu, w tym z prezydentem Elbląga. Obiecał również pomóc we wszystkich sprawach, w których będzie mógł jej udzielić.

ŹRÓDŁO: UM ELBŁĄG

KONDOLENCJE

Można odejść na zawsze, by stale być blisko

Wyrazy najszczerzego współczucia

Elżbiecie Bandykowskiej

z powodu śmierci

Ojca

składają współpracownicy
z Oddziału Chorób Płuc
Szpitala Miejskiego św. Jana Pawła II w Elblągu

24624see1-a-M

WYDAWCA GALINDIA Sp. z o.o. ul. Tracka 5 10-364 Olsztyn	REDAKTOR NACZELNY Maciej Matera	REDAKTORZY WYDANIA Ewelina Gulińska e.gulinska@dziennikelblaski.pl Łukasz Razowski l.razowski@dziennikelblaski.pl	GAZETAOLSZTYNSKA.PL redakcja@gazetaolsztynska.pl tel. 502 499 515	DZIENNIKELBLASKI.PL 82-300 Elbląg, ul. Rybacka 35 tel. 502 499 529 gazeta@dziennikelblaski.pl	REKLAMA W ELBŁĄGU 82-300 Elbląg, ul. Rybacka 35 tel. 604 408 305 reklamy@dziennikelblaski.pl	DRUK Drukarnia Prasowa GRUPY WM Sp. z o.o. Olsztyn, ul. Tracka 7 tel. 502 499 539
	ZASTĘPCA REDAKTORA NACZELNEGO Ewelina Gulińska e.gulinska@dziennikelblaski.pl	WYDANIE ONLINE internet@gazetaolsztynska.pl tel. 514 800 549	PRENUMERATA E-WYDAŃ prenumerata@gazetaolsztynska.pl tel. 502 499 531		Elwira Kowalska tel. 604 408 305	

Lewicy udało się prze-
forować rentę wdo-
wów i wdowcy będą mogli
liczyć na część emerytury po
zmarłym współmałżonku.
Wprawdzie projekt zakładał
duże wyższe świadczenia niż
zapisane ostatecznie w usta-
wie, ale na pewno renta
wdowia będzie wsparciem
dla wielu owdowiałych se-
niorów. Czy Lewicy uda się
też przepchnąć przez Sejm
emerytury stażowe?

Dwa projekty na stole

Już w lutym tego roku od-
było się pierwsze czytania
dwóch projektów dotyczą-
cych wprowadzenia eme-
rytur stażowych. Jeden jest
projektem obywatelskim,
pod którym Solidarność
zebrała 235 tys. podpisów,
a który wypłynął do Sejmu
30 września 2021 r. Drugi
— poselskim, który przygo-
towała Lewica przy udziale
OPZZ, a który trafił na
Wiejską 30 stycznia 2024
r. Oba zakładają podobne
rozwiązanie: na emeryturę
można byłoby przejść nie-
zależnie od wieku, jeśli ma
się odpowiedni staż pracy
(chodzi tu zarówno o okresy
składowe, jak i nieskładowe).
I tak dla kobiet byłoby
to 35 lat pracy, a dla męż-
czyzn — 40 lat. A emery-
tura stażowa nie mogłaby
być niższa niż minimalne
świadczenie, czyli obecnie
1780,96 zł brutto.

Posłowie odesłali oba pro-
jekty do dalszych prac w Ko-
misji Polityki Społecznej
i Rodziny. I zapadła cisza.

EMERYTURY STAŻOWE: DALEJ CZY BLIŻEJ?

GDYBY PRZEPISY WESZŁY W ŻYCIE, TO POLACY, MAJĄC ODPOWIEDNI STAŻ
PRACY, MIELIBY PRAWO PRZEJŚCIA NA EMERYTURĘ WCZEŚNIEJ, NIŻ WYNOŚI
WIEK EMERYTALNY. NO I GDYBY SPRAWY NIE UTKNĘŁY W SEJMIE, BO NAJWY-
RAŹNIEJ EMERYTURY STAŻOWE TO GORĄCY KARTOFEL.

Jaki więc los czeka emery-
tury stażowe?

— Mam nadzieję, że
w końcu emerytury stażo-
we wejdą w życie — mówi
Jarosław Szunejko, prze-
wodniczący Rady OPZZ
Województwa Warmiń-
sko-Mazurskiego. — Tym
bardziej że jest duże ocze-
kiwanie społeczne co do
wprowadzenia takiego
rozwiązania, ale też jest
dobry klimat w rządzie,
szczególnie w Minister-
stwie Rodziny, Pracy i Poli-
tyki Społecznej, jeśli chodzi
o wprowadzenie tego typu
regulacji prawnej.

Przywilej, a nie przymus

OPZZ od lat zabiega
o emerytury stażowe. Pierw-
szy projekt w tej sprawie
związek złożył do Sejmu już
12 lat temu. Idea jest prosta:
emerytura stażowa to byłoby
uprawnienie, przywilej,
a nie przymus — podkre-
ślają związkowcy.

— Emerytury stażowe
są propozycją głównie dla
osób, które z uwagi na wa-
runki pracy, wypalenie za-
wodowe nie mają już siły
i zdrowia, żeby dalej praco-
wać — dodaje przewodni-
czący Szunejko. — Zdaje-

my sobie sprawę z tego, że
im dłuższy staż pracy, tym
wyższa emerytura, dlatego
emerytury stażowe będą
niższe od emerytury wy-
pracowanej w normatyw-
nym wieku emerytalnym,
a więc 60 lat dla kobiet i 65
lat dla mężczyzn. Ale dzięki
temu rozwiązaniu pracow-
nicy nie mający już siły dalej
pracować zyskaliby pewne
zabezpieczenie finansowe.
Dziś zostają z niczym.

Komisja pracuje

Jednak to, że temat eme-
rytur stażowych nie prze-
wija się w przestrzeni pub-
licznej, nie znaczy, że nic nie
dzieje się w tej sprawie. Pra-
ce nad projektami toczą się,
choć wielu to tempo może
nie zadowalać. Pod koniec
lipca komisja zapoznała się
ze stanowiskiem w tej spra-
wie Ministerstwa Rodziny,
Pracy i Polityki Społecznej,
które przedstawił wicemi-
nister Sebastian Gajewski.

Obecnie są procedowane
dwa projekty: obywatelski
i Lewicy, ale w Sejmie od
trzech lat leży też projekt
prezydencki przygotowany
przez Andrzeja Dudę. Za-
kłada, że staż pracy (okresy
składowe i nieskładowe)

umożliwiający przejście na
emeryturę ma wynosić 39
lat dla kobiet i 44 lata dla
mężczyzn. Zpożoru projekt
był mniej korzystny dla
pracowników, bo zakłada
dłuższy staż, ale wydaje się,
że dużo lepiej niż pozostałe
zabezpiecza przyszłość fi-
nansową przyszłych emery-
tów. Bo trzeba pamiętać, że
emerytura to świadczenie,
za które przyjdzie nam żyć
do końca naszych dni, i jeśli
dostaniemy jakąś podwyżkę,
to będzie ona wynikać tyl-
ko z corocznej waloryzacji
emerytur.

Dlatego eksperci prze-
strzegają, że emerytury sta-
żowe mogą okazać się pu-
łapką dla wielu przyszłych
emerytów, bo ich emerytura
będzie na poziomie mini-
malnego świadczenia, czyli
obecnie 1780,96 zł brutto,
co zwiększa ryzyko ubóstwa
emerytalnego, zwłaszcza
wśród kobiet, które statys-
tycznie żyją znacznie dłu-
żej niż mężczyźni, a mogłyby
przechodzić na emeryturę
już w wieku 50 i więcej lat,
a następnie być zmuszone
przez kolejnych 20-30 lat
lub dłużej utrzymać się za
środkami zbliżone do kwoty
minimalnej emerytury.

Pod obywatelskim projektem ustawy „Emerytura za staż” podpisało się 235 tys. osób

Jakie będą koszty?

Tym, co może przekreślić
sprawę emerytur stażowych,
są pieniądze, bo uchwalając
emerytury stażowe, trzeba
też pamiętać o kosztach ta-
kiego rozwiązania dla całe-
go systemu emerytalnego.
Według autorów projektu
Lewicy wejście go w życie
spowoduje zwiększenie
kosztów po stronie Fundu-
szu Ubezpieczeń Społecz-
nych o ok. 13 mld zł rocznie,
a po stronie Kasy Rolnicze-
go Ubezpieczenia Społecz-
nego — o ok. 1,5 mld zł.

„Należy jednak podkreślić,
że rzeczywiste koszty wej-
ścia w życie projektowanej
ustawy mogą być niższe
od szacowanych, ponieważ
liczba osób uprawnionych
do emerytury stażowej
z pewnością nie będzie toż-
sama z liczbą osób zainte-
resowanych skorzystaniem
z prawa do niej” — czytamy
w uzasadnieniu projektu.

Według byłej prezes ZUS
prof. Gertrudy Uścińskiej
w przypadku projektu So-
lidarności nawet przy zało-
żeniu, że z tego rozwiązania
skorzysta połowa uprawnio-
nych, wygeneruje to wzrost
wydatków na emerytury
i zmniejszenie wpływów
składowych w łącznej wy-
sokości ok. 87 mld zł w dzie-
sięcioletniej perspektywie.

Z kolei, jak podał „Dzien-
nik Gazeta Prawna”, według
resortu finansów skutki fi-
nansowe proponowanych
rozwiązań mogą być wyż-
sze i wynieść nawet ok. 24
mld zł w 2025 roku, jeśli na
emerytury stażowe przejdą
wszyscy, którzy uzyskają
takie prawo. Wprawdzie
w kolejnych latach ten koszt
będzie malał, to patrząc na
to, co dzieje się z budżetem
państwa, bardziej można się
spodziewać cięcia wydatków
niż ich zwiększania.

ANDRZEJ MIELNICKI

Mieliśmy ambitne pla-
ny. Do wydatków,
które zamierzali-
śmy ograniczać należały
jedzenie na mieście lub
na wynos (wskazało tak
42,7 proc. planujących
oszczędności), rozrywka
i kultura (29,7 proc.) czy
oszczędności w domu,
takie jak rachunki (26,6
proc.). Co czwarty ankie-
towany chciał oszczędzić
na wyjazdach urlopowych
lub zakupach odzieżowych.
Większość Polaków
stara się odłożyć pewną
część środków finanso-
wych na koniec każdego
miesiąca. Według ba-
dania agencji Kantar,
wykonanego na zlecenie
IPF Group, właściciela
Providenta Polska, po-
nad 60 proc. responden-
tów oszczędza każdego

BYLE DO PIERWSZEGO...

AŻ 42,5 PROC. POLAKÓW ZAPYTANYCH NA POCZĄTKU ROKU O ICH PLANY
FINANSOWE ZAMIERZAŁO WIĘCEJ OSZCZĘDZAĆ. TERAZ, Z OKAZJI OBCHO-
DZONEGO 31 PAŹDZIERNIKA DNIA OSZCZĘDZANIA, BAROMETR PROVIDENTA
SPRAWDZIŁ, JAK TO WYSZŁO W PRAKTYCE.

miesiąca. Około 40 proc.
robi to regularnie, jed-
nak nie ma określonej
kwoty, którą odkłada na
później, natomiast co
czwarty przeznaczą na
ten cel stałą sumę co mie-
siąc. Największą systema-
tycznością wyróżniają się
osoby w wieku 35-44 lat,
z których aż 73,1 proc.
oszczędza każdego mie-
siąca. Inną grupą, która
charakteryzuje się regu-
larnością w zarządzaniu
budżetem, są mężczyźni
— regularnie odkłada

67,4 proc. z nich w porów-
naniu do 54 proc. kobiet.
W ostatnim czasie dużo
mówi się o znaczeniu po-
duszki finansowej, która
zabezpiecza nas w przy-
padku utraty głównego
źródła dochodu czy poja-
wienia się nagłych, nie-
planowanych wydatków.
Minimalnie powinna ona
wynosić równowartość
3-miesięcznych wydatków,
a optymalnie 6-miesięcz-
nych. Badanie pokazało,
że aż 49 proc. ankietowa-
nych zgromadziło fundu-

sze wystarczające właśnie
na minimum 6 miesięcy,
a 13 proc. na 3 miesiące,
co pozytywnie świadczy
o nawykach finansowych
Polaków. Co ważne, Pola-
cy są w oszczędzaniu coraz
bardziej systematyczni,
a liczba osób, które oszczę-
dzają każdego miesiąca,
stała się rosnąć — według te-
gorocznej edycji badania
to już 60,6 proc. Polaków.
Jeszcze 2 lata temu była to
nieco ponad połowa an-
kietowanych (50,6 proc.),
a w 2023 r. 53,8 proc.

Jednak aż 14 proc. an-
kietowanych nie zebrało
żadnych dodatkowych
funduszy podczas ostat-
nich 12 miesięcy.

Czy Polacy mają z czego
wygospodarować środki na
przyszłość? Więcej niż co
trzeci ankietowany podaje,
że na koniec każdego miesi-
ąca, po odliczeniu wydatków,

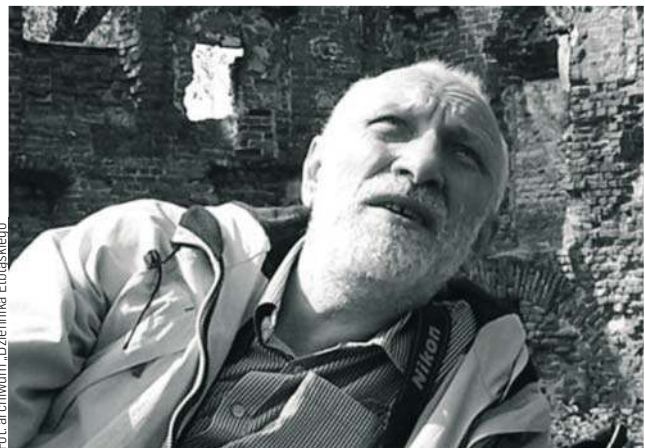
wciąż ma na koncie sumę
pieniędzy przekraczającą
20 proc. przychodów. 45
proc. badanych dysponuje
niewielką sumą, a niecałe 10
proc. respondentów deklaru-
je, że po uwzględnieniu wy-
datków nie zostają im żadne
środki na koniec miesiąca.

ŹRÓDŁO: BADANIE AGENCJI KAN-
TAR NA ZLECENIE IPF GROUP, RED.

ONI ODESZLI W TYM ROKU

KAŻDY ROK PRZYNOSI ZARÓWNO
RADOŚCI, JAK I SMUTKI.
WSPOMINAMY TYCH, KTÓRYCH
JUŻ NIE MA WŚRÓD NAS, ALE
POZOSTAWILI PO SOBIE TRWAŁY ŚLAD
W NASZYCH SERCACH I PAMIĘCI.

Rok 2024 nie był wyjątkiem – pożegnaliśmy wielu wspaniałych ludzi. Chociaż nie ma już ich z nami fizycznie, ich dziedzictwo żyje. Dzieła, które stworzyli, ich osiągnięcia oraz wpływ, jaki wywarli na nasze życie, nie znikną. Dla wielu z nas wspomnienia o nich będą inspiracją do działania i przypomnieniem, jak wiele możemy dać innym.

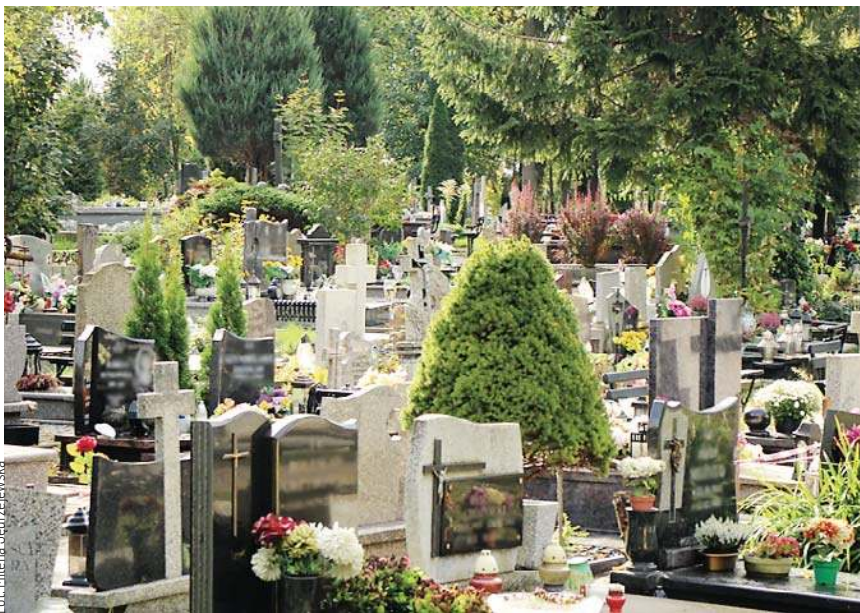
**ELBLĄSKI FOTOGRAF
PIOTR KAJMER**
zmarł 3 grudnia 2023 roku

Współpracował między innymi z „Gazetą Wyborczą”, „Dziennikiem Bałtyckim” i „Dziennikiem Elbląskim”.

**WIELOLETNI WÓJT GMINY MILEJEWO
KRZYSZTOF SZUMAŁA**
zmarł 3 stycznia 2024 roku

Był absolwentem Politechniki Gdańskiej, ukończył studia doktoranckie na wydziale ekonomicznym Uniwersytetu Gdańskiego. Pracę w samorządzie rozpoczął 15 kwietnia 1999 roku, gdy został zatrudniony przez ówczesnego wójta Krzysztofa Lesiaka na stanowisku inspektora w Urzędzie Gminy Milejewo. Wcześniej, w latach 1990-1994, był członkiem spoza rady komisji ds. budżetowych Rady Gminy Milejewo. Od 2002 roku do 2014 roku pełnił obowiązki zastępcy wójta. W grudniu 2014 roku wygrał wybory na wójta gminy, a w 2018 roku zapewnił sobie reelekcję.

Fot. Miłena Jedzejewska

**WIELOLETNI SKARBNIK MIASTA
ZYGMENT PATER**
zmarł 26 stycznia 2024 roku

Przez ponad dwie dekady gospodarował finansami Elbląga, współtworząc kolejne budżety miasta. Zarządzał środkami miasta od okresu transformacji ustrojowej, która dla samorządów oznaczała przejmowanie odpowiedzialności za kolejne zadania ze sfery publicznej, aż po okres intensywnego wykorzystania środków z unijnych funduszy. Na rzecz samorządu podejmował się trudnych zadań w zakresie restrukturyzacji i oddłużania.

**POLITYK, NAUCZYCIEL
MIRON SYCZ**
zmarł 4 kwietnia 2024 roku

Urodził się w 1960 roku. Był nauczycielem, działaczem Związku Ukraińców w Polsce, samorządowcem. Miron Sycz przez wiele lat aktywnie działał na rzecz społeczności polskich Ukraińców – kierował liceum z ukraińskim językiem wykładowym w Górowie Iławeckim, następnie na jego bazie założył Zespół Szkół z Ukraińskim Językiem Nauczania w Górowie Iławeckim, w którym od 1990 roku do 2007 roku pełnił funkcję dyrektora.

BLISCY SERCU

Nie możemy zapomnieć również o tych, których pożegnaliśmy w naszym bliskim otoczeniu – rodzicach, dziadkach, przyjaciółach, sąsiadach. Każda strata niesie ze sobą uczucie pustki, którego nie sposób wypełnić. Wspomnienia o nich pozostają w naszych rozmowach, zdjęciach, gestach i codziennych czynnościach, które teraz wykonujemy samotnie. To właśnie te osobiste straty uczą nas kruchości życia i przypominają o tym, jak ważne jest to, by cenić każdą chwilę spędzoną z bliskimi.

Podczas tegorocznych Zaduszek – trzymajmy się na chwilę, by oddać hołd wszystkim, którzy odeszli. Zapalmy dla nich świecę, zrobmy coś dobrego w ich imieniu. Pamięć o nich niech zawsze towarzyszy naszym krokom.

Był pierwszym w polskim parlamencie posłem, który składał ślubowanie ubrany w soroczkę, tj. wyszywaną haftem krzyżykowym koszulę. Sycz pełnił poselskie obowiązki w Sejmie VI i VII kadencji.

**SPOŁECZNIK
ZYGMENT OBRYSKI**
zmarł 14 października 2024 roku

Pasję do koni i jeździectwa, ułańską fantazję oraz odpowiedzialność społeczną zaszczerpił w nim ojciec Aleksander Obrycki – ułan 27. Pułku Ułanów im. Stefana Batoryego, który brał czynny udział w walce o wolną Polskę. Zygmunt Obrycki był inicjatorem założenia organizacji, która pozwoliła mu połączyć te wszystkie wspomniane cechy. Mowa o fundacji Końskie Zdrowie, którą kierował od momentu jej powstania aż do 2019 roku, gdy zarządzanie organizacją przekazał córce Ewie Obryckiej-Błaut.

KONDOLENCJE

Można odejść na zawsze, by stale być blisko

Wyrazy najszczerzego współczucia

**Elżbiecie
Bendykowskiej**

z powodu śmierci

Ojca

składają współpracownicy
z Oddziału Chorób Płuc
Szpitala Miejskiego św. Jana Pawła II w Elblągu

Aleksandra Gabrysiak miała niezwykły dar odnajdywania ludzi, którzy sięgali dna i potrzebowali pomocy nie tylko tej medycznej

Pierwsze posiedzenie trybunału miało otwarty charakter. Mogli w nim uczestniczyć bliscy znajomi, rodzina, a także przedstawiciele środowiska medycznego, które od lat starało się o rozpoczęcie procesu beatyfikacyjnego elbląskiej lekarki, nazywanej powszechnie w ich środowisku doktor Olą. Aleksandra Gabrysiak od chwili rozpoczęcia prac trybunału beatyfikacyjnego może być nazywana Sługą Bożą lub Służebnicą Bożą. Lekarka 30 lat temu zginęła z rąk jednego ze swoich podopiecznych, który był na przepustce z więzienia. — Proces beatyfikacyjny toczy się o uznanie jej heroiczności jako chrześcijanki, która opiekowała się chorymi, uzależnionymi, więźniami i alkoholikami. Pomagała im opanowywać ich własne nałogi i z nich wychodzić — przypomina bp Jezierski.

Zakończy kto inny

W rozmowie z dziennikarzem „Gazety Olsztyńskiej” bp Jacek Jezierski przyznaje, że choć to on zainicjował proces beatyfikacyjny, to zakończy go już ktoś inny. — Wkrótce, możliwe, że już na Boże Narodzenie, przejdę na emeryturę — ujawnia. Biskup Jezierski podkreśla też, jak skomplikowane było przygotowanie do procesu. — Od śmierci Aleksandry minęło ponad 30 lat. Jego rozpoczęcie wymagało wielu zgód, zarówno ze strony Episkopatu Polskiego, jak i dykasterii w Rzymie — mówi nam zwierzchnik elbląskiego Kościoła. Wy-

jaśnia też, że kolejne posiedzenia trybunału będą objęte „dyskrecją procesową” i będą miały już zamknięty charakter. — Członkowie trybunału nie będą się wypowiadali publicznie o swoich opiniach i sądach. Dopiero w końcowej fazie przygotowują swoje opinie na temat życia i cnót Aleksandry — zapowiada biskup.

Kim była dr Ola?

W zgodnej opinii wszystkich, którzy znali Aleksandrę Gabrysiak, elblązanka była samą dobrocią. A życie jej nie rozpierzchło. Musiała pokonać własną niepełnosprawność. Żyła samotnie do momentu, kiedy adoptowała córkę Marysię. Cały swój czas dzieliła między służbę ludziom i Bogu. Poświęciła się tym, którzy byli pogardzani przez innych. Swoje serce i pomoc ofiarowała najbardziej potrzebującym: uzależnionym, samotnym matkom, bezdomnym i chorym terminalnie.

Przyczyniła się do powstania Domu Samotnej Matki w Elblągu. Pomagała w Domu dla Bezdomnych w Elblągu i w hospicjum. Niosła pomoc osadzonym w Areszcie Śledczym w Elblągu. Codziennie uczestniczyła we mszy świętej, przystępowała do sakramentów i rozwijała swoją duchowość jako członkini świeckiego instytutu życia konsekrowanego, w którym złożyła śluby wieczyste.

Tragiczna śmierć

Swojego zabójcę, który nie miał domu, przygarbiła do swojego, kiedy w Wigilię walał się po dworcu.

Uzależniony, młody, bo zaledwie 18-letni mężczyzna nie potrafił skorzystać z pomocy. Nadal tkwił w środowisku przestępczym. Trafił do więzienia. Znajomość z nim doktor Ola przypłaciła życiem trzy lata później, kiedy ten wyszedł na przepustkę z więzienia. Zabójca pojawił się w jej domu pod jej nieobecność. Przybrana córka Aleksandry Gabrysiak, nie spodziewając się niczego złego, wpuściła znanego jej przecież mężczyznę. Kiedy w sobotę, 6 lutego 1993 r., doktor Ola wróciła wieczorem do domu, w mieszkaniu leżały zwłoki Marysi. Zanim zmarła, była torturowana. Od tego samego noża w drzwiach, jeszcze w płaszczu, zginęła też doktor Ola.

Żywa pamięć

Pogrzeb Aleksandry i Marii był świadectwem wiary i hołdem dla jej życia pełnego ofiarności. Od tej pory pamięć o doktor Oli jest żywa w sercach tych, którzy doświadczyli jej miłości. Na budynku, w którym mieszkała, umieszczono pamiątkową tablicę. Elbląskiemu hospicjum nadano jej imię. Jej działalność pozostaje żywa w pamięci wielu ludzi, którzy zabiegali o rozpoczęcie jej procesu beatyfikacyjnego, w tym licznych współpracowników oraz lekarzy społeczności.

Grób zamordowanej Aleksandry Gabrysiak i jej córki

fort. EG

Uzależniony, młody, bo zaledwie 18-letni mężczyzna nie potrafił skorzystać z pomocy. Nadal tkwił w środowisku przestępczym. Trafił do więzienia. Znajomość z nim doktor Ola przypłaciła życiem trzy lata później, kiedy ten wyszedł na przepustkę z więzienia. Zabójca pojawił się w jej domu pod jej nieobecność. Przybrana córka Aleksandry Gabrysiak, nie spodziewając się niczego złego, wpuściła znanego jej przecież mężczyznę. Kiedy w sobotę, 6 lutego 1993 r., doktor Ola wróciła wieczorem do domu, w mieszkaniu leżały zwłoki Marysi. Zanim zmarła, była torturowana. Od tego samego noża w drzwiach, jeszcze w płaszczu, zginęła też doktor Ola.

Pierwsze posiedzenie Trybunału miało otwarty charakter

Jednym z bardzo ważnych elementów procesu beatyfikacyjnego, który będzie badany, jest „religijny ślad jej życia”. Ajak w rozmowie z „Gazetą Olsztyńską” przyznaje biskup diecezji elbląskiej, szczegółowe badanie życia każdego człowieka, zwłaszcza tego, który ma być wyniesiony na ołtarze, jest bardzo trudnym i odpowiedzialnym zadaniem. — Życie każdego człowieka wywołuje różne reakcje — przypomina bp Jacek Jezierski.

Zabójca doktor Oli

Zabójca doktor Oli był ostatnim skazanym na śmierć więźniem w Polsce. Ten wyrok został zamieniony na dożywocie. Odsiaduje

go nadal mimo wielokrotnego ubiegania się o zwolnienie z więzienia. Podczas procesu beatyfikacyjnego będą badane wszystkie dokumenty, także akta sprawy sądowej dotyczącej zabójstwa Służebnicy Bożej Aleksandry Gabrysiak. Biskup Jacek Jezierski w rozmowie z nami przyznaje, że do tej pory nie kontaktował się ze skazanym na dożywocie więźniem. Miał jednak styczność z tymi, którzy go odwiedzali. — Przebaczenie i pojednanie są ważne, ale tu chodzi o świętość Aleksandry — podkreśla biskup elbląski. — Trzeba się dobrze przyglądać sytuacji i unikać zamieszania — dodaje.

Delikatność procesu

Proces beatyfikacyjny w Kościele katolickim jest żmudnym procesem, podzielonym na etap diecezjalny i rzymski. Obecnie trybunał beatyfikacyjny zbiera świadectwa i analizuje dokumenty, aby ocenić heroiczność cnót Aleksandry Gabrysiak. — To proces trudny, wymagający wielu działań, ale głęboko wierzę, że przyniesie dobry owoc — podsumowuje biskup Jezierski. — Może

jednak trwać wiele lat, a po moim przejściu na emeryturę z mocy prawa zostanie zawieszony. To od mojego następcy będzie zależało, czy go podejmie — przypomina.

STANISŁAW KRYŚCIŃSKI

KALENDARIUM

Zapowiedź o przygotowaniu do rozpoczęcia procesu beatyfikacyjnego (6 lutego 2023 r.)
Edykt biskupa elbląskiego w sprawie procesu beatyfikacyjnego (6 czerwca 2024 r.)
Ustanowienie postulatora i powołanie wicepostulatorów (20 czerwca 2024 r.)
Uroczyste otwarcie procesu beatyfikacyjnego (26 października 2024 r.)

Do trybunału beatyfikacyjnego zostali włączeni ks. dr Piotr Fiałek (delegat bp. elbląskiego), s. dr Miriam Bilska (józefitka, promotor sprawiedliwości) oraz s. Ortolana Golańska (katarzynka, notariusz). Postulatorem w procesie jest ks. dr Marcin Pinkiewicz, a wicepostulatorami ks. dr Jan Uchwat oraz dr Małgorzata Prusak.

Wracamy do tematu. W elbląskim Sądzie Rejonowym toczy się proces w sprawie śmiertelnego wypadku w Ogrodnikach. Cezary G. został oskarżony o to, iż nie mając uprawnień do kierowania samochodem, jechał pod wpływem narkotyków niesprawnym autem około 145 km/h i spowodował wypadek, w którym zginęła 17-letnia Nikola z Elbląga, a jej chłopak i pozostała trójka uczestników podróży doznała rozległych obrażeń ciała. Cezary G. odpowie również za posiadanie narkotyków. W jego samochodzie znaleziono 1,97 g amfetaminy i 3,97 g marihuany. Ustalono też, że w feralny dzień poczęstował marihuaną swoich 2 kolegów, którzy również byli uczestnikami tego tragicznego zdarzenia.

Miało być ognisko

Czarek, Miłosz i Rafał – przypomnijmy – w sobotę, 14 października 2023 roku, spotkali się przy wiacie w Milejewie. Po jakimś czasie do grupy znajomych dołączyli Nikola i Mateusz. Cała piątka wsiadła do czteroosobowego samochodu Czarka, który nigdy nie miał prawa jazdy. Z nieznanego powodu chłopak pojechał w kierunku miejscowości Ogrodniki. Pędził niesprawnym autem 145 km/h. W trakcie jazdy odpadło koło i wskutek tego pojazd roztrzaskał się na drzewie. Oskarżony przyznał się do winy, ale odmówił składania wyjaśnień. Podczas jednej z rozpraw Cezary G. postanowił wyrazić skruchę i przeprosić rodziców zmarłej Nikoli.

ZOSTANIE PRZYMUSOWO DOPROWADZONY DO SĄDU

W SĄDZIE REJONOWYM W ELBLĄGU TOCZY SIĘ PROCES CEZAREGO G., OSKARŻONEGO O SPOWODOWANIE ŚMIERTELNEGO WYPADKU W OGRODNIKACH. NA ROZPRAWĘ NIE STAWIŁ SIĘ OSTATNI ŚWIADEK — POPRZEDNI WŁAŚCICIEL SAMOCHODU, KTÓRYM 19-LATEK MIAŁ ROZBIĆ SIĘ, JADĄC ZE ZNAJOMYMI. SĘDZIA ZARZĄDZIŁ PRZYMUSOWE DOPROWADZENIE ŚWIADKA NA NASTĘPNE POSIEDZENIE.

— Chciałbym przeprosić za odebranie życia państwa córce i za to, że nie mogę jej państwu zwrócić. Proszę o wybaczenie — powiedział wsądzie do rodziców zmarłej nastolatki.

Niesprawną hondę

Sędzia przesłuchiwał już wszystkich świadków w tej sprawie z wyjątkiem jednego, który pomimo wcześniejszych wezwań nie stawiał się w sądzie i nie złożył swoich zeznań. To poprzedni właściciel hondy, którą jadąc, Cezary G. miał wypadek. Zdaniem prowadzącego postępowanie sędziego zeznania tego świadka mogą być ważne dla sprawy, dlatego zdecydował o jego przymusowym doprowadzeniu na następny rozprawę. Sędzia postanowił nałożyć na byłego właściciela samochodu również grzywnę za dwukrotne nieusprawiedliwione niestawienie się na rozprawę. — Gdy kupiłem ten samochód, jego stan techniczny był średni, psuł się, nie było tłumika. Samochód miał wady techniczne: blokowały się koła i były problemy ze sprzęgłem. Przed wypadkiem nie robiłem badań

— Nie mam prawa jazdy i nigdy nie miałem, ale umiem jeździć samochodem i wiem, jak zmieniać biegi — twierdzi oskarżony

technicznych; nie wiem, dlaczego ich nie robiłem. Nie wykupowałem polisy OC do tej hondy. Gdy kupiłem ten samochód, to stał na podwórku, koło mojego chlewka w Stobojach — zeznał w postępowaniu przygotowawczym Cezary G.

Podczas jednej z rozpraw sędzia pytał świadków o to, czy widzieli, aby oskarżony podróżował czerwoną hondą.

Ojczym oskarżonego Cezarego G. zeznał, że nie

wiedział o posiadaniu przez jego pasierbą samochodu; twierdził również, że nigdy nie widział go za kierownicą samochodu.

— Hondę widziałem tylko raz. Czarek nic mi nie powiedział o jego zakupie. Nigdy nie miał prawa jazdy, ale planował zapisać się na kurs. Nie wiem, czy on umie jeździć, nigdy nie widziałem go za kółkiem — mówił przed sądem ojczym oskarżonego.

Matka Cezarego G. również stwierdziła, że nie

wiedziała, iż jej syn posiada samochód, choć ten stał za ich domem.

— Za domem była prowadzona wycinka drzew i było tam wiele samochodów. Nigdy nie widziałam syna prowadzącego samochód. Raz widziałam za domem czerwony samochód, ale nie wiedziałam, do kogo należy. Myślałam, że to auto kogoś, kto prowadził wycinkę drzew. Nigdy nie widziałam, aby syn prowadził czerwoną hondę.

Nie wiedziałam, że syn ma samochód, nie mówił mi, aby jakiś kupił — zeznała przed sądem.

Z zeznań świadków wynika, że w przeciwieństwie do matki i ojczyma oskarżonego wielu mieszkańców Ogrodników widziało, jak Cezary G. porusza się czerwonym, wyjąłym samochodem.

Za kierownicą głośnego czerwonego samochodu widział go jeden z mieszkańców Ogrodników, który był również świadkiem wypadku.

— Mieszkam w Ogrodnikach. Oskarżonego znam ze szkoły podstawowej. Nie mieliśmy bliższych kontaktów. Widywałem Czarka jeżdżącego czerwonym samochodem kilka razy przed wypadkiem. Ten samochód był bardzo głośny, słychać go było z daleka. Nie jeździł szybko, ale głośno. Poruszał się po publicznych drogach. Widziałem go jadącego do Jeleniej Doliny, nad jezioro, w Milejewie i Ogrodnikach. Zazwyczaj jeździł sam — zeznał mieszkaniec Ogrodników.

Cezaremu G. grozi nawet 20 lat pozbawienia wolności.

EWELINA GULIŃSKA

WYROK ZA POSIADANIE I ROZPOWSZECZNIANIE PORNOGRAFII DZIECIĘCEJ

SĄD REJONOWY W ELBLĄGU SKAZAŁ 62-LETNIEGO DARIUSZA C. NA 2 LATA POZBAWIENIA WOLNOŚCI ZA POSIADANIE I ROZPOWSZECZNIANIE PORNOGRAFII DZIECIĘCEJ. MĘŻCZYZNA MA TEŻ DOŻYWOTNI ZAKAZ PRACY Z MAŁOLETNIMI.

Wczwartek, 24 października, przed Sądem Rejonowym w Elblągu stanął były pracownik Wojewódzkiego Szpitala Zespolonego w Elblągu. Dariusz C. został oskarżony o to, że w krótkich odstępach czasu i z góry

powziętym zamiarem przechowywał na laptopie, dysku zewnętrznym oraz w telefonie w celu rozpowszechnienia 275 plików graficznych i filmowych przedstawiających treści pornograficzne z udziałem małoletnich oraz treści

związane z posługiwaniem się zwierzęciem. Miał też za pośrednictwem internetu rozpowszechnić w postaci 5 plików graficznych.

Wyrok dla Dariusza C. zapadł już podczas pierwszej rozprawy. Sąd Rejonowy w Elblągu skazał go na 2 lata bezwzględnego pozbawienia wolności. Sąd wobec Dariusza C. orzekł też dożywotni zakaz zajmowania wszelkich stanowisk i wykonywania wszelkich zawodów albo

działalności związanych z wychowaniem, edukacją, leczeniem małoletnich lub opieką nad nimi oraz zobowiązał go do zapłaty świadczenia pieniężnego w wysokości 10 000 zł na rzecz Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej.

Skazany w pierwszej instancji 62-latek — przypomnijmy — pracował w Wojewódzkim Szpitalu Zespolonym w Elblągu jako pielęgniarz. Z uwa-

gi na to, że od kwietnia przebywa w areszcie, jego stosunek pracy uległ rozwiązaniu z mocy prawa. Dariusz C. nie był wcześniej karany, a w lipcu przeszedł na emeryturę. Już w toku postępowania przygotowawczego przyznał się do zarzucanego mu czynu.

Zawiadomienie o podejrzeniu popełnienia przestępstwa przez byłego pielęgniarza złożył komendant Centralnego Biura Zwalczenia Cyber-

przestępczości w Warszawie. Przestępstwo zostało ujawnione w związku z monitoringiem internetu.

EWELINA GULIŃSKA

STAROSTA ELBLĄSKI
informuje, że od 31 października 2024 r. do 21 listopada 2024 r. na tablicy ogłoszeń w siedzibie Starostwa Powiatowego w Elblągu przy ul. Saperów 14 A został wywieszony wykaz nieruchomości, stanowiącej własność Skarbu Państwa, przeznaczonej do użyczenia.

PREZES ZKM ZADOWOLONY Z ROZKŁADU JAZDY

NEGATYWNE OPINIE MIESZKAŃCÓW DOTYCZĄCE FUNKCJONOWANIA KOMUNIKACJI MIEJSKIEJ W NASZYM MIEŚCIE SKŁONIŁY PREZYDENTA MICHAŁA MISSANA DO PRZEPROWADZENIA KONSULTACJI NA TEN TEMAT. JEDNAK ZDANIEM DYREKTORA ZKM W ELBLĄGU Z KOMUNIKACJĄ MIEJSKĄ WCALE NIE JEST TAK ŹŁE, A SKARŻĄ SIĘ NA NIĄ W WIĘKSZOŚCI OSOBY PRYZYWYCZAJONE DO STAREGO ROZKŁADU JAZDY, BO PO PROSTU NIE LUBIĄ ZMIAN.

W styczniu 2021 roku ZKM w Elblągu wprowadził rewolucyjne zmiany w komunikacji miejskiej. Nie tylko zmieniono rozkłady jazdy tramwajów oraz autobusów, ale też większość tras oraz numerację pojazdów. Spotkało się to z niezadowolaniem mieszkańców Elbląga, którzy do dziś żądają powrotu starego rozkładu, bo ten nowy okazał się dla nich w praktyce niefunkcjonalny. Z tego też powodu prezydent Michał Missan postanowił przeprowadzić konsultacje dotyczące funkcjonowania komunikacji miejskiej. Wzięło w nich udział ponad 3,1 tys. osób. Jednak zdaniem dyrektora ZKM w Elblągu obiegowa opinia mówiąca o tym, że

mieszkańcy Elbląga są niezadowoleni i często skarżą się na nowy rozkład, nie jest prawdziwa.

— Muszę powiedzieć z pewnym zadowoleniem, że zmiany nie zostały przyjęte aż tak źle, jak się wydawało. Owszem, są grupy, którym to nie pasuje, ale reagujemy na wszystkie wnioski dotyczące przejazdów. Drastyczna zmiana tras jest po prostu trudna. Ludziom najlepiej pasuje, jak wiedzą, co gdzie jedzie. Każda zmiana powoduje, że będą głosy niezadowolenia. Jestem przekonany, że przywrócenie starego rozkładu jazdy dla wielu osób byłoby dobre, ale jest także grupa, która już przywykła do nowych rozwiązań — stwierdził Artur Bartnik, dyrektor ZKM w Elblągu,

podczas poniedziałkowego posiedzenia Komisji Gospodarki i Klimatu Rady Miejskiej w Elblągu.

Obecni na posiedzeniu komisji radni ze zdziwieniem przyjęli opinię dyrektora ZKM na temat obowiązującego rozkładu jazdy.

— Panie dyrektorze, nie zgodzę się z tym, co pan powiedział. Te zmiany nie zostały dobrze przyjęte, nie spotkałem się nawet z jedną pozytywną opinią na ten temat, a było to clou ostatniej kampanii samorządowej — powiedział Sebastian Czyżyk-Skoczyk, radny PiS.

A Karolina Śluz, radna PO, dodała: — Uderza mnie to, jak bardzo różne jest doświadczenie mieszkańców i moje własne

— gdyż korzystam z komunikacji miejskiej — od tego, co padło dziś na sali. Jest to rażący kontrast.

Swój głos w tej sprawie zabrała też Katarzyna Wiśniewska, wiceprezydent Elbląga: — Chciałabym zapewnić, że po to były przeprowadzane społeczne konsultacje, abyśmy wiedzieli, czego ludzie oczekują, bo na to stawia prezydent. Jeżeli będzie trzeba zmienić organizację ruchu, to po prostu to zrobimy. Zależy nam też na tym, aby zorganizować to w sposób zachęcający ludzi do korzystania z publicznego transportu. Aby było często i wygodnie. Zapewne nie zrobimy tego od razu, ale postawimy sobie cel, który będziemy chcieli zrealizować.

Zdaniem dyrektora ZKM z komunikacją miejską w Elblągu wcale nie jest tak źle

Dyrektor ZKM w Elblągu przyznał, że brał udział w konsultacjach dotyczących komunikacji miejskiej i wie, jakie są najczęstsze wnioski mieszkańców.

— Dotyczą one przede wszystkim poprawy stanu taboru tramwajowego. I my się pod tym podpisujemy, ale bez dodatkowych środków unijnych, z których Elbląg dopiero teraz może skorzystać — bo wcześniej mogły tylko miasta wojewódzkie — nie ma mowy o zakupie nowego taboru. Koszt jednego wagonu tramwajowego to 7-8 mln zł. Drugim postulatem, wyrażanym najczęściej przez starsze osoby, jest przywrócenie długich linii autobusowych, umożliwiających dotarcie do celu bez przesiadek. Kolejna sprawa podnoszona w konsultacjach to zwiększenie częstotliwości kursów na niektórych liniach, szczególnie poza szczytem. Chcą tego seniorzy, którzy w godzinach szczytu z komunikacji nie korzystają, bo uaktywniają się od godz. 10, kiedy rzeczywiście czasem trzeba czekać 40-50 minut na kurs — wyliczył Artur Bartnik.

Jego zdaniem, aby te wnioski wprowadzić w życie, z budżetu miasta należałoby wygospodarować dodatkowe 2 mln zł. Obecnie miasto dopłaca do komunikacji miejskiej prawie 33 mln zł.

EWELINA GULIŃSKA

DLA PSA I KOTA PRZEJAZD ZA DARMO, DLA HONOROWYCH DAWCÓW ZNIŻKI

SZYKUJĄ SIĘ ZMIANY W KOMUNIKACJI MIEJSKIEJ W ELBLĄGU. OD STYCZNIA 2025 ROKU WŁADZE MIASTA CHCĄ WPROWADZIĆ DARMOWE PRZEJAZDY DLA ZWIERZĄT DOMOWYCH ORAZ ULGĘ DLA HONOROWYCH DAWCÓW KRWI Z ODZNAKĄ II STOPNIA. MNIEJ ZA BILETY MAJĄ ZAPŁACIĆ TEŻ UCZNIOWIE UCZĘSZCZAJĄCY DO SZKÓŁ POZA GRANICAMI MIASTA.

Z inicjatywą zniesienia opłaty za przewóz psa wystąpiła do prezydenta Młodziejowa Rada Elbląga. Teraz podróżować bezpłatnie komunikacją miejską mogą jedynie psy będące przewodnikami osób niewidomych i małe zwierzęta przewożone na rękach; za pozostałe zwierzęta trzeba skasować bilet normalny. „Budzi to wątpliwości szczególnie w zakresie oceny, czy zwierzę może być przewożone na rękach, czy też nie. W rezultacie część właścicieli zwierząt rezygnowała z przejazdu. Zarząd Komunikacji Miejskiej szacuje, że

po zniesieniu opłat za przewóz zwierząt domowych dodatkowe wpływy tytułu biletów kupowanych dla siebie przez właścicieli zwierząt, którzy obecnie rezygnują z przejazdu komunikacją miejską, pokryją ewentualną utratę dotychczasowych przychodów z zakupu biletów dla zwierząt” — czytamy w uzasadnieniu uchwały, która ma być procedowana na najbliższym posiedzeniu Rady Miejskiej Elbląga.

Władze miasta chcą też wprowadzić ulgę dla honorowych dawców krwi z odznaką II stopnia. Przyznanie ulgi ma zachęcić do odda-

wania krwi, która w wielu sytuacjach ratuje ludzkie życie. O wprowadzenie ulgi zabiegała radna Wiesława Włodarczyk, która w lipcu napisała interpelację w tej sprawie. Brak jest dokładnej liczby posiadaczy odznaki II stopnia, ale ogólnopolskie dane, na które powołują się urzędnicy, wskazują, że na terenie Elbląga może być około 200 osób posiadających odznakę i korzystających z komunikacji miejskiej. Według wyliczeń wprowadzenie ulgi może zmniejszyć przychody ZKM ze sprzedaży biletów o kwotę w granicach ok. 115 tys.

zł rocznie. Urzędnicy liczą jednak na to, że ta kwota może zostać częściowo zrekompensowana dzięki zachęceniu krwiodawców niekorzystających dotychczas z komunikacji miejskiej do kupowania biletów ulgowych. Przypomnijmy, że honorowi dawcy krwi z odznaką I stopnia mogą korzystać z elbląskiej komunikacji bezpłatnie.

Mniej za bilety mają zapłacić również dzieci i młodzież uczęszczająca do szkół w powiecie elbląskim. Obecnie ci uczniowie nie mogą korzystać z tańszych biletów okresowych na ta-

Psy i koty będą mogły podróżować komunikacją miejską za darmo

kich zasadach jak uczniowie elbląskich szkół i płać co miesiąc o 18 zł więcej za bilety. Z prośbą o umożliwienie korzystania z tańszych biletów przez szkolną młodzież dojeżdżającą na zajęcia linią nr 16 zwróciła się w petycji do Rady Miejskiej w Elblągu rada rodziców z Liceum Sztuk Plastycznych w Gronowie Górnym. W tej sprawie interweniował też starosta elbląski. ZKM szacuje, że z nowej ulgi będzie korzystało około 100 uczniów, co może spowodować

zmniejszenie przychodów ze sprzedaży biletów o około 20 tys. zł rocznie.

W projekcie uchwały wprowadzono też zapis dotyczący usunięcia uprawnień do bezpłatnych przejazdów dla tzw. chrześniaków prezydenta Ignacego Mościckiego.

„Z uwagi na upływ czasu osoby takie mogą korzystać z bezpłatnych przejazdów przysługujących osobom, które ukończyły 70 rok życia” — można przeczytać w uzasadnieniu do uchwały.

EWELINA GULIŃSKA

NAGRODA TUUS DLA MARII GAWRYLUK

PO RAZ SIEDEMNASTY PRZYZNANO NAGRODĘ BISKUPA ELBLĄSKIEGO TUUS. JEJ LAUREATKĄ ZOSTAŁA MARIA GAWRYLUK, ZWIĄZANA Z PAŃSTWOWĄ SŁUŻBĄ NA RZECZ OCHRONY ZABYTEKÓW. UROCZYSTOŚĆ ZGROMADZIŁA 1,5 TYS. OSÓB. ODBYŁA SIĘ W RAMACH XXIV DNI PAPIESKICH.

Maria Gawryluk przez wiele lat pracowała na stanowisku kierownika elbląskiej delegatury Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków. Jej współpraca z właścicielami zabytków zaowocowała pracami konserwatorskimi, które zdobywały uznanie w konkursie Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego Zabytek Zabanych. Przykładem może być tutaj poewangelicki

kościół w Kwitajnach oraz zespół pochylni na Kanale Elbląskim. Laureatka jest autorką wielu dokumentacji konserwatorskich oraz publikacji dotyczących historycznej i kulturowej wartości obiektów na terenie Elbląga i powiatu elbląskiego.

– Czuję się dumna, ale też zażenowana. Moja praca to nie solówka, ale gra zespołowa. To wspólna nagroda, moja i wszystkich osób, z którymi przez lata

współpracowałam. To największy zaszczyt, jaki mnie spotkał – mówiła zdobywczyni statuetki Tuus.

Biskup Jezierski przypomniał, że kapituła nagrody Tuus, wybierając laureatów, uznaje, że w jakimś stopniu inspirowali się oni myślą Jana Pawła II, a przynajmniej ich działalność była z nią styczna.

– Staramy się dobrać osoby z różnych profesji, działalności i fachów. Nasze społeczeństwo, wspól-

nota kościelna składa się z różnych osób obdarzonych różnymi charyzmatami, zdolnościami, zasługami dla innych – zauważył biskup elbląski.

Gałę z okazji Dni Papieskich uświetnił koncert Macieja Miecznikowskiego z zespołem. Zgromadzeni usłyszeli stare, dobre polskie i zagraniczne przeboje, w tym także muzykę instrumentalną. Nie zabrakło też chwil niezwykłego dialogu solisty

z widzami, dowcipu oraz humoru. Gałę poprowadził ks. Piotr Towarek. Na jej zakończenie zebrani odśpiewali „Barkę”, ulubioną pieśń Jana Pawła II.

Elbląg należy do rodziny miast papieskich. Rada Miejska przyznała Janowi Pawłowi II 19 maja 1999 r. tytuł honorowego obywatela. Papież odwiedził miasto 6 czerwca 1999 r. Nagrodę Tuus ustanowił w 2007 r. biskup elbląski Jan Stryna. Kapituła na-

grody, przyznając nominacje, wskazuje na osoby lub instytucje zaangażowane w diecezji elbląskiej w promocję człowieka, kultury, nauki i sztuki, a także pracę charytatywną oraz działalność edukacyjno-wychowawczą zgodną z nauczaniem Jana Pawła II. Gala powiązana z wręczeniem nagrody Tuus organizowana jest co roku w ramach ogólnopolskich obchodów Dni Papieskich.

ŹRÓDŁO: DIECEZJA ELBLĄSKA

MINĘŁO 180 LAT OD ROZPOCZĘCIA BUDOWY KANAŁU ELBLĄSKIEGO

28 października 1844 roku w Miłomłynie wbito pierwszą łopatę pod budowę Kanału Elbląskiego. Eksperci wyliczyli, że inwestycja kosztowała równowartość 2,4 tony złota i była droższa niż budowa paryskiej wieży Eiffla. Choć kanał powstał, by spławiać nim towary, dziś służy wyłącznie turystyce i rekreacji. Kanał Elbląski to unikalna droga wodna łącząca Elbląg z Iławą i Ostródą (jako główny szlak), ale od tej trasy są jeszcze odgałęzienia. Choć podstawowy szlak ma długość nieco ponad 80 km, to najbardziej

znany odcinek Kanału Elbląskiego liczy zaledwie ok. 10 km i jest popularnie nazywany przez turystów „pływaniem po trawie”.

Chodzi o to, że od miejscowości Buczyniec do miejscowości Całuny płynące kanałem statki w pięciu miejscach, na tzw. pochylniach, wciągane są na wózki jadące po szynach. W ten sposób jednostki – zarówno te stale pływające po kanale, jak i prywatne – pokonują różnicę 99,5 m wysokości między tymi miejscowościami. Gdy na ciągnięty przez wózek statek patrzy się z zewnątrz, rzeczywiście

Pochylnia Buczyniec ma aż 550 m długości i statki pokonują na niej różnicę wysokości 21,5 m

można odnieść wrażenie, że płynie on po trawie.

Na pomysł zbudowania pochylni wpadł główny urzędnik odpowiedzialny za tę inwestycję Georg Jakob Stenke. Stenke był synem Johanna Friedricha, pilota portowego w Piławie. Gdy miał 32 lata, inżynier Georg Stenke objął w Elblągu funkcję inspektora grobli i wałów. Gdy 28 października 1844 roku w Miłomłynie wbito pierwszą łopatę pod budowę kanału, Stenke nie wiedział jeszcze, że na najtrudniejszym odcinku zbuduje pochylnię. Decyzję o zastosowaniu tak no-

watorskiego rozwiązania Stenke podjął po odbyciu podróży studyjnej do USA, gdzie zobaczył m.in. pochylnie na Kanale Morrisa.

Autorzy książki „150 lat kanału Ostróda – Elbląg” Ryszard Kowalski i Cezary Wawrzyński podają, że trwająca w sumie 37 lat inwestycja pochłonęła taką ilość pieniędzy, za jaką można by kupić 2,4 tony złota. Dla porównania koszt budowy wieży Eiffla wyniósł 2,2 tony złota, a cena kupna przez USA od Rosji Alaski wyniosła 10,8 tony złota (budowa kanału to 22 proc. ceny Alaski). PAP

JOANNA KIEWISZ-WOJCIECHOWSKA

Młodzi ludzie mieli okazję zapoznać się z sprzętem saperkim i uczestniczyć w interaktywnych zajęciach, które pomogły im zrozumieć rolę saperów w zapewnianiu naszego codziennego bezpieczeństwa. Dzięki praktycznym prezentacjom i warsztatom uczniowie mogli bliżej przyjrzeć się pracy żołnierzy z saperskiego patrolu i docenić ich trudną i odpowiedzialną pracę.

Spotkanie z saperami nie tylko rozbudziło ciekawość młodych osób, ale

SAPERZY W BRANIEWSKIEJ SZKOLE!

SAPERZY Z 9 BRANIEWSKIEJ BRYGADY KAWALERII PANCERNEJ ZOSTALI ZAANGAŻOWANI W WAŻNĄ AKCJĘ EDUKACYJNĄ. ODWIEDZILI SP NR 3 IM. SENATU RP W BRANIEWIE.

także zwróciło uwagę na istotne zagadnienia związane z pozostałościami wojennymi, które nadal stanowią zagrożenie dla bezpieczeństwa. Edukacja w zakresie postępowania z niebezpiecznymi znaleziskami ma kluczowe znaczenie w kwestii unikania potencjalnych sytuacji ryzykownych

i zachowania bezpieczeństwa.

Poprzez takie inicjatywy jak wizyta saperów w szkole młodzi ludzie mają szansę lepiej zrozumieć trudną rzeczywistość historyczną oraz aktualne zagrożenia, jakie mogą się pojawić. Działania edukacyjne, takie jak spotkania z saperami, nie tylko poszerzają

wiedzę uczniów, ale także kształtują ich świadomość i umiejętność radzenia sobie w kryzysowych sytuacjach. Rola saperów w zapewnieniu bezpieczeństwa społeczeństwu jest nieoceniona, dlatego warto doceniać ich trudną i niezwykle ważną pracę na rzecz naszego bezpieczeństwa.

OPR. RAZ

BĘDĄ PRZYSIĘGAĆ W BRANIEWIE

15 LISTOPADA RUSZA KOLEJNE SZKOLENIE PODSTAWOWE SKIEROWANE DO OSÓB, KTÓRE NIE POSIADAJĄ WOJSKOWEGO DOŚWIADCZENIA. ZAKOŃCZY SIĘ ONO PRZYSIĘGĄ WOJSKOWĄ W BRANIEWIE.

4 Warmińsko-Mazurska Brygada Obrony Terytorialnej jest jedną z najmłodszych jednostek wojskowych w województwie warmińsko-mazurskim, ale największą spośród wszystkich tego typu związków terytorialnych. Na przestrzeni 8 lat zdobyła zaufanie i przygotowała grunt dla współdziałania z instytucjami,

stowarzyszeniami oraz jednostkami operacyjnymi, wojskami sojuszniczymi, Strażą Graniczną, policją, strażą pożarną, służbami medycznymi, atakami urzędami oraz wydziałami bezpieczeństwa i zarządzania kryzysowego. W miniony weekend na Warmii i Mazurach szkoliło się blisko 400 terytorialsów. Obecnie ponad 150 żołnierzy zaangażowanych jest w operację

Feniks i ochronę wschodniej rubieży państwa.

Trzonem Brygady są trzy bataliony lekkiej piechoty (Olsztyn, Morąg, Elk) i dwa bataliony obrony pogranicza (Braniewo, Giżycko) oraz wspierające na co dzień cztery kompanie z zespołem zabezpieczenia medycznego. To w tych pododdziałach żołnierze 4WMBOT regularnie się szkolą, aby móc działać na rzecz bezpieczeństwa kraju.

W miniony weekend żołnierze 44 Batalionu Lekkiej Piechoty w Elku przeprowadzili rotacyjne szkolenie, doskonaląc umiejętności bojowe i współpracę z innymi służbami. Poza zespołową musztrą i marszem na azymut na teren zajęty przez przeciwnika odbyły się ćwiczenia strzelców wyborowych, którzy trenowali przenikanie na pozy-

cje i zakładanie posterunków obserwacyjnych.

W operacji Feniks, której celem jest wsparcie w odbudowie zniszczonej infrastruktury, stale uczestniczą siły wydzielone z 4WMBOT. Do tej pory ponad 600 żołnierzy z podległych brgadzie jednostek wzięło udział w zwalczaniu skutków powodzi, która nawiedziła południowo-zachodnią część Polski we wrześniu tego roku.

W Wojskach Obrony Terytorialnej służy dziś ponad 40 tys. żołnierzy, w tym około 3,5 tys. to żołnierze 4 Warmińsko-Mazurskiej Brygady Obrony Terytorialnej. 15 listopada rusza kolejne szkolenie podstawowe skierowane do osób, które nie posiadają wojskowego doświadczenia. Zakończy się ono przysięgą wojskową w Braniewie.

RED.

SAMORZĄD I SŁUŻBY IDĄ NA WOJNĘ Z NIEWIDZIALNYM WROGIEM

KĄŻDEGO ROKU TEN SKRYTY ZABÓJCA ZABIJA LUDZI. W OKRESIE GRZEW-CZYM TLENEK WĘGLA TO ŚMIERTELNE ZAGROŻENIE. DLATEGO W SIEDZIBIE STAROSTWA POWIATOWEGO W BRANIEWIE PODPISANO UZGODNIENIE DOTY- CZĄCE PRZEKAZYWANIA INFORMACJI, WSPÓŁDZIAŁANIA ORAZ WSPÓŁPRACY SŁUŻB I INSTYTUCJI W ZAKRESIE ZDARZEŃ ZWIĄZANYCH Z POŻARAMI SADZY ORAZ OBECNOŚCIĄ TLENKU WĘGLA.

W okresie jesienno- zimowym wzra- sta ryzyko pożarów w mieszkaniach i domach jednorodzinnych. W Polsce najczęstszymi przyczynami tych zdarzeń są wady oraz niewłaściwa eksploata- cja urządzeń grzewczych, elektrycznych i gazowych. Nie można również zapo- minać o licznych zagroże- niach związanych z tlen- kiem węgla, nazywanym cichym zabójcą, który jest gazem niewidocznym, bez- smakowym i bezwonny, a jego obecność w pomiesz- czeniach może prowadzić do tragicznych następstw. W odpowiedzi na rosnące zagrożenie w powiecie bra- niewskim podpisano poro- zumienie o współpracy po- między różnymi służbami

i instytucjami. Uzgodnie- nie dotyczy wymiany infor- macji oraz współdziałania w przypadku zdarzeń zwią- zanych z pożarami sadzy oraz problemami z tlen- kiem węgla. W gronie syg- natariuszy porozumienia znaleźli się przedstawiciele Powiatowego Inspektora- tu Nadzoru Budowlanego, Państwowej Straży Pożar- nej oraz policji. Dokument reguluje spo- sób postępowania oraz współpracy, gdy dojdzie do pożaru sadzy w prze- wodach kominowych lub stwierdzenia uszkodzeń w tych instalacjach. Syg- natariusze zobowiązali się także do regularnej wymiany informacji na temat trudności wynika- jących z realizacji uzgod-

nień oraz okresowej oceny funkcjonowania przyjętych procedur. Tego typu dzia- łania są niezwykle ważne w kontekście zapewnienia bezpieczeństwa mieszkań- com powiatu i minimali- zacji ryzyka pożarów oraz zatrucia tlenkiem węgla. Tlenek węgla, powstający na skutek niecałkowitego spalania różnych materia- łów, ma silne właściwości toksyczne, a jego groma- dzenie się w pomieszce- niach może prowadzić do poważnych zagrożeń. Cechuje go bezwonność, brak koloru oraz smaku, co czyni go szczególnie niebezpiecznym. Gaz ten blokuje dostęp tlenu do or- ganizmu, zajmując miejsca w hemoglobinie, co może doprowadzić do śmierci.

Władze powiatu braniewskiego podpisały porozumienie o współpracy pomiędzy służbami i instytucjami

Główną przyczyną za- truć tlenkiem węgla w bu- dynekach mieszkalnych jest niewłaściwe działanie przewodów kominowych, w tym wentylacyjnych i dymowych. Problemy te mogą wynikać z nie- szczelności, braku regu- larnej konserwacji, wad konstrukcyjnych lub nie- dostosowania systemu wentylacji do standardów szczelności, zwłaszcza w przypadku wymiany okien i drzwi na nowe. Wzmoczona współpraca służb oraz świadomość zagrożeń mogą pomóc w minimalizacji ryzyka

wystąpienia groźnych zda- rzeń w okresie zimowym i jesiennym, a także wedu- kacji obywateli na temat zasad bezpiecznego użyt- kowania urządzeń grzew- czych i wentylacyjnych. **Strażacy radzą, co zrobić, aby uniknąć zaccadzenia:** — systematycznie czyść, sprawdzaj szczelność i wy- konuj przeglądy techniczne przewodów kominowych — używaj tylko sprawne tech- niczne urządzenia, zgodnie z instrukcją producenta — nie zastanij i nie przykry- waj urządzeń grzewczych — nie zaklejaj i nie zastanij

kratek wentylacyjnych — w przypadku wymiany okien na nowe sprawdź po- prawność działania wentyla- cji (nowe okna są najczęściej o wiele bardziej szczelne w stosunku do wcześniej sto- sowanych w budynku i mogą pogarszać wentylację) Nie bagatelizuj objawów ta- kich jak bóle i zawroty głowy, duszność, senność, osła- bienie, przyspieszona praca serca, bo mogą one być syg- nałem, że ulegamy zatruciu tlenkiem węgla. W takiej sytu- acji natychmiast przewietrz pomieszczenie, w którym się znajdujesz, i zasięgnij porady lekarskiej. **OPR. RAZ**

CIEPŁE KOCE OCHRONIĄ ICH PRZED CHŁODEM

ZBIERALI PIENIĄDZE NA ŚLĄSKU, TRAFIŁY NA WARMIE W POSTACI... CIEPŁYCH KOCÓW! OTRZYMAJĄ JE NAJBARDZIEJ POTRZEBUJĄCY MIESZKAŃCY GMINY BRANIEWO.

Wielkimi krokami zbliżają się chłod- niejsze miesiące, a z nimi konieczność pomocy najbardziej potrzebującym. Gmina Braniewo posta- nowiła podjąć konkretne działania, aby wesprzeć mieszkańców w trudnej sy- tuacji życiowej poprzez in- icjatywę mającą na celu za- pewnienie ciepłych koców i ręczników. Tego rodzaju wsparcie ma nie tylko za-

pobiegać skutkom ubóstwa i niedostatku, ale także jest wyrazem solidarności i tro- ski sąsiadów, którzy sobie nie radzą. Dzięki hojności darczyń- ców udało się zebrać środ- ki finansowe, które umo- żliwiły zakup niezbędnych artykułów. Ciepłe koce i ręczniki stanowią pod- stawowe elementy domo- wego wyposażenia, ale dla wielu mogą być luksusem.

Inicjatywa władz gminy Braniewo oznacza nie tyl- ko zapewnienie osobom dotkniętym trudnościami fizycznego ciepła, ale tak- że emocjonalne i społecz- ne wsparcie. „Drobne gesty, takie jak przekazanie koca czy ręcznika, mogą naprawdę pomóc w uczynieniu życia innych bardziej komforto- wym, dlatego też wspólnie z kierowniczką Gminnego

Ośrodka Pomocy Społecz- nej w Braniewie Małgorzatą Wojtas składam serdeczne podziękowania wszyst- kим ofiarodawcom, któ- rzy uczestniczyli w zbiórce pieniędzy zorganizowanej przez fundację Prymus – Edukacja z Katowic na rzecz podopiecznych z gmi- ny Braniewo” — napisał Jakub Bornus, wójt gminy Braniewo, w mediach spo- łecznościowych.

Zakupione artykuły będą rozdawane najbardziej po- trzebującym mieszkańcom, aby poczuć się bezpieczniej pomimo trudności, z jakimi się borykają. Inicjatywa ta pokazuje siłę i solidarność lokalnej społeczności, go- towej do pomocy innym w trudnych chwilach. Ciepłe gesty i wsparcie ze strony gminnych władz przynoszą nadzieję i ulgę tym, którzy znaleźli się w potrzebie.

Takie działania pokazu- ją, że nawet mała pomoc może mieć wielkie znacze- nie. **OPR. RAZ**

PLĄDROWALI OPUSZCZONY HOTEL W KADYNACH

Policjanci z Tolkmicka zatrzymali na gorą- cym uczynku trzech mężczyzn, którzy plądrowali opuszczony budy- nek hotelu w Kadynach. Oprócz skradzionych ele- mentów wyposażenia przy jednym z mężczyzn znale-

ziono foliowe zawiniątka z amfetaminą i marihuaną. 39-latek oraz dwóch 42-latków zatrzyma- li policjanci dzielnicowi z Tolkmicka w trakcie, gdy ci plądrowali opuszczony budynek hotelu, do które- go się włamali.

— Jeden z trójki męż- czyzn został zatrzymany po krótkim pościgu, dwaj pozostali stwierdzili, że uciekać nie będą. Sprawcy mieli przy sobie elementy instalacji hydraulicznej, rury miedziane, lampy sufitowe, a nawet klima-

tyzator. Wszystko to zde- montowali ze ścian i sufi- tu budynku. Dodatkowo 42-latek miał przy sobie dwa zawiniątka. Jedno za- wierało amfetaminę, dru- gie marihuanę. Policjanci znaleźli też zaparkowane- go niedaleko posesji forda

mondeo, w którym znaj- dowała się część skradzio- nych wcześniej przedmio- tów — przekazał Krzysztof Nowacki, rzecznik prasowy Komendy Miejskiej Policji w Elblągu. Wszyscy trzech mężczyźni zostali zatrzymani w poli-

cyjnym areszcie. Teraz od- powiedzą przed sądem za kradzież z włamaniem oraz dodatkowo jeden z nich za posiadanie narkotyków. Zgodnie z Kodeksem Kar- nym może im grozić kara do 10 lat pozbawienia wol- ności. **RED.**

POWSTAJE PLAN DOTYCZĄCY PRZYSZŁOŚCI PASŁĘKA I OKOLIC

NIEBAWEM DOWIEMY SIĘ, JAK MA WYGLĄDAĆ PRZYSZŁOŚĆ PASŁĘKA I OKOLIC. WŁADZE GMINY PODPISAŁY WAŻNĄ UMOWĘ NA OPRACOWANIE PROJEKTU PLANU OGÓLNEGO MIASTA I GMINY PASŁĘK. DOKUMENT TEN MA KLUCZOWE ZNACZENIE W KONTEKŚCIE WPROWADZENIA REFORMY PLANISTYCZNEJ, KTÓRA WYMUSZA NA KAŻDEJ GMINIE W POLSCE STWORZENIE PLANU OGÓLNEGO.

Nowory dokument ma zastąpić dotychczasowe studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, a jego uchwalenie musi nastąpić do końca 2025 roku. Po tej dacie obecne studia stracą ważność.

Plan ogólny stanowi akt prawa miejscowego, który będzie regulował zasady zagospodarowania i przeznaczenia terenów w gmi-

nie. Zawarte w planie ustalenia urbanistyczne będą niezbędnym fundamentem dalszego rozwoju miasta, ułatwiając podejmowanie decyzji o warunkach zabudowy oraz wprowadzając standardy urbanistyczne, które zharmonizują nowe inwestycje z otoczeniem. W planie ogólnym przewidziano określenie stref planistycznych, w tym ich funkcje oraz gminne standardy urbanistyczne, które

Fot. UM Pasłęk

określą maksymalną intensywność zabudowy, wysokość budynków i udział powierzchni zabudowy.

Ustawodawca wyznaczył dla każdej strefy planistycznej podstawowy oraz dodatkowy profil. Zasady te

mają na celu przeniesienie istniejących funkcji z aktualnych planów do planu ogólnego, co z jednej strony utrzyma dotychczasowe przeznaczenie terenów, a z drugiej strony umożliwia adaptację do zmieniających

się warunków. Dzięki temu możliwe będzie dostosowanie przeznaczenia poszczególnych nieruchomości w ramach miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.

W nowym projekcie planu ogólnego znajdą się również standardy dostępności infrastruktury społecznej, co wiele zmieni w podejściu do planowania przestrzennego. Ustalając kryteria dostępności m.in. do szkół, aptek czy obszarów zieleni publicznej, gmina ma szansę podnieść jakość życia mieszkańców. W przypadku niewypełnienia wymogów dotyczących dostępu do infrastruktury społecznej dany teren nie będzie mógł być zabudowywany, co ma na

celu zrównoważony rozwój gminy.

Plan ogólny przewiduje także wyznaczenie obszarów zabudowy śródmiejskiej, dla których zostaną wprowadzone szczególne zasady, dotyczące m.in. minimalnej powierzchni biologicznie czynnej. Istotne będzie też wydawanie decyzji o warunkach zabudowy na obszarach uzupełnienia zabudowy, które powstaną w miejscach, gdzie brak jest miejscowego planu. Ważne jest to, że nowe regulacje nie unieważnią dotychczasowych planów miejscowych ani decyzji o warunkach zabudowy, co daje pewność prawną oraz stabilność w przypadku dotychczasowych inwestycji.

OPR. RAZ

ZIELONE SERCE PASŁĘCKIEJ DWÓJKI

JUŻ OD ROKU W SZKOLE PODSTAWOWEJ NR 2 IM. WŁADYSŁAWA BRONIEWSKIEGO W PASŁĘKU LEKCJE FIZYKI, BIOLOGII I CHEMII ORAZ PRZYRODY PROWADZONE SĄ W NOWOCZESNEJ PRACOWNI, KTÓRA POWSTAŁA W RAMACH PROJEKTU WFOŚIGW W OLSZTYNIE „EKOPRACOWNIA – ZIELONE SERCE SZKOŁY”.

Fot. Szkoła Podstawowa nr 2 w Pasłęku

Dzięki bogatemu wyposażeniu w ergonomiczne meble, sprzęt multimedialny i pomoce dydaktyczne uczniowie mogą w komfortowych warunkach pracować zarówno podczas obowiązkowych zajęć edukacyjnych, jak i pozalekcyjnego koła ekologicznego metodą eksperymentu i doświad-

czenia. Ekopracownia jest również miejscem przygotowania i organizacji projektów, konkursów i akcji promujących ochronę środowiska, choćby ostatnio realizowanych wrześniowych przedsięwzięć „Sprzątanie świata – Polska 2024!” czy happeningu związanego z Dniem bez Samochodu. W najbliższym czasie na-

tomiast stanie się laboratorium, w którym młodzi badacze przyrodnicy w ramach kolejnego projektu edukacyjnego S.Z.U.M. rozpoczną swoją przygodę z nauką podczas cyklu zajęć „Znam istoty prawa natury”.

Niewątpliwie utworzenie ekopracowni i związana z tym możliwość szerszego rozbudzenia

zainteresowań przyrodniczo-ekologicznych, w tym upowszechnienie wiedzy o zasadach zrównoważonego rozwoju i OZE, przyczyniła się do podniesienia świadomości

ekologicznej oraz aktywizacji dzieci i młodzieży w zakresie działań związanych z ochroną środowiska w najbliższym otoczeniu.

SZKOŁA PODSTAWOWA NR 2
W PASŁĘKU

NA CMENTARZ LEPIEJ AUTOBUSEM!

PRZY NEKROPOLIACH ROBI SIĘ TŁOCZNO. WARTO ZAPOZNAĆ SIĘ Z NAJWAŻNIEJSZYM INFORMACJAMI O ZMIANACH W ORGANIZACJI RUCHU W OBRĘBIE CMENTARZY KOMUNALNYCH. PRZED WSZYSTKIM ŚWIĘTYCH BURMISTRZ PASŁĘKA ELŻBIETA WASIUŁ WYSTOSOWAŁA DO MIESZKAŃCÓW GMINY APEL, ABY ODWIEDZAJĄC SWOICH BLISKICH ZMARŁYCH, KORZYSTALI Z PUBLICZNEGO TRANSPORTU.

Władze Pasłęka przypominają, że w związku z Wszystkich Świętych do 4 listopada 2024 r. wprowadzone zostało czasowe ograniczenie prędkości do 40 km/h na odcinku od ulicy Kraszewskiego do wjazdu do stacji przeładunkowej przy cmentarzu komunalnym przy ul. Augustyna Steffena. Obowiązuje tu też zakaz zatrzymywania pojazdów po

obu stronach jezdni. Burmistrz prosi o obserwowanie wyznaczonych miejsc parkingowych. Pierwszy parking przy cmentarzu będzie dostępny wyłącznie dla autobusów PKS, osób niepełnosprawnych oraz taksówek. Dla pozostałych użytkowników dróg miejsca parkingowe zostały przewidziane przy nowej części cmentarza, na płycie miejskiego stadionu oraz

na terenie zielonym przy stacji diagnostycznej.

Zmiany dotyczą także cmentarza komunalnego przy ulicy Partyzantów. 1 listopada ruch na tej ulicy nie będzie ograniczany, natomiast parking przy cmentarzu będzie dostępny tylko dla osób niepełnosprawnych oraz taksówek. Pozostali kierowcy mogą korzystać z parkingów przy ulicach Jagielly i Bankowej oraz ze

Fot. Google Maps

staromiejskiego parkingu. Burmistrz zwraca uwagę na przewidywany wzrost natężenia ruchu wokół cmentarzy, co może powodować znaczne utrudnienia.

Ponadto do 4 listopada 2024 r. policja będzie prowadziła akcję „Znicz”, w ramach której patrol drogówki będą obecne w rejonach dojazdu do cmentarzy. Burmistrz prosi o stosowanie się do wskazó-

wek funkcjonariuszy policji oraz straży miejskiej, którzy będą nadzorować bezpieczeństwo na parkingach i drogach.

— Ze względu na przewidywany wzrost natężenia ruchu wokół cmentarzy komunalnych mogą wystąpić znaczne utrudnienia. Apeluję więc do państwa o rezygnację z dojazdu do cmentarzy w Pasłęku własnymi samochodami i za-

chęcam do skorzystania z uruchomionej dodatkowej, bezpłatnej komunikacji PKS na trasie miasto Pasłęk — cmentarz komunalny przy ul. Augustyna Steffena. Proszę również o to, aby z wyznaczonych na ten dzień parkingów korzystali przede wszystkim przejeżdżni oraz starsze i niepełnosprawne osoby — przekazała burmistrz Wasiuk.

OPR. RAZ

ZA TROSKĘ O TO MIEJSCE PODZIĘKOWAŁ MU PAPIEŻ FRANCISZEK

WE WSI ŁĄKOREK KOŁO BISKUPCA ZNAJDUJE SIĘ TROCHĘ ZAPOMNIANY CMĘTARZYK. TU SPOCZYWA DOKTOR FRIEDRICH LANGE, ZNANY CHIRURG. OD WIELU LAT TYM MIEJSCEM PAMIĘCI OPIEKUJE SIĘ WALDEMAR MODRZEWSKI, MIESZKANIEC POBLISKICH BIELIC. — MOJA INICJATYWA ZAUWAŻONA ZOSTAŁA W WATYKANIE, SKĄD OTRZYMAŁEM PODZIĘKOWANIE ZA TROSKĘ O CMĘTARZ — MÓWI WOLONTARIUSZ.

Do cmentarza w Łąkorku wiedzie aleja obsadzona starymi lipami, którą dochodzi się do malowniczego wzgórza z widokiem na jezioro. Niewielki cmentarz związany jest z miejscowym majątkiem ziemskim rodziny Lange. Od chwili założenia pełnił funkcję cmentarza rodzowego właścicieli dóbr, prawdopodobnie służył także wszystkim mieszkańcom majątku.

Jedyny nagrobek z czarnego granitu

Na środku kameralnego cmentarzyka jest jedyny nagrobek, który postawiony został z inicjatywy nowomiejskiego oddziału Stowarzyszenia Ludności Pochodzenia Niemieckiego. Na tablicy z czarnego granitu wyryte jest nazwisko doktora medycyny Friedricha Lange z latami 1849-1927. Kim był Friedrich Lange, którego nazwisko, szczególnie w powiecie nowomiejskim, wymieniane jest do dnia dzisiejszego?

Był synem Edwarda Lange, administratora domeny rządowej w Łąkorku koło Nowego Miasta Lubawskiego. Studiował medycynę w Królewcu, a następnie pracował jako chirurg tam oraz w Kilonii. W 1891 roku przeniósł się do Nowego Jorku. Tam zatrudniony został jako starszy lekarz na oddziale chirurgicznym. Następnie pracował w Bellevue Hospital i później jako chirurg konsultant w Presbyterian Hospital. Założył własną klinikę i uważany był za pioniera niemieckiej chirurgii w Ameryce.

Leczył rękę Ignacego Jana Paderewskiego

Stare dokumenty mówią, że dzięki doktorowi Lange sprawność w dłoni odzyskał Ignacy Jan Paderewski, bowiem ten znany muzyk po odniesionej kontuzji chciał przerwać karierę.

Po zakończeniu praktyki w USA Friedrich Lange powrócił do rodzinnego Łąkorka. Okazał się wielkim filantropem i z własnych funduszy wybudował szpital w Nowym Mieście Lubawskim, a także dom dla osób psychicznie chorych i niepełnosprawnych w Biskupcu Pomorskim. Okazały dom z czerwonej cegły stoi do dzisiaj. Jest nazywany przez miejscowych kryplem, a pełni funkcje mieszkalne.

Po śmierci spoczął na cmentarzu w Łąkorku

Waldemar Modrzewski, dobrze znający historię rodziny Friedricha Lange, opowiada, że doktor wiele razy podróżował za ocean, do Ameryki, oraz jeździł po Europie. — Był wielokrotnie uczestnikiem międzynarodowych sympozjów lekarskich — opowiada Waldemar Modrzewski.

Doktor Lange zmarł w sanatorium w Babelsbergu po udarze mózgu. Został przewieziony do rodzinnego Łąkorka, gdzie spoczywa obok żony Adele. Swoją majątek zapisał szpitalowi w Nowym Mieście Lubawskim, który od 10 czerwca 2008 roku nosi imię fundatora. Uroczystość nadania imienia patrona miała miejsce w stulecie istnienia nowomiejskiego szpitala.

Uzgodnił z wójtem uporządkowanie cmentarza

— Od dawna fascynowała mnie postać doktora Friedricha Lange i historia majątku w Łąkorku. Rodowy cmentarzyk był zaniedbany i wymagał uporządkowania. Już w 2011 roku w porozumieniu z ówczesnym wójtem gminy Biskupiec uporządkowałem teren cmentarza. Dwa lata później otrzymałem oficjalne zezwolenie na prowadzenie prac porządkowych na terenie cmentarza ewangelickiego w Łąkorku. Taki dokument wydał warmińsko-mazurski wojewódzki konserwator zabytków. Dowiedziałem się, że miejsce to ujęte jest w gminnej i wojewódzkiej ewidencji zabytków i posiada kartę cmentarza — opowiada Waldemar Modrzewski.

Mam satysfakcję, że mogę się tak realizować

Co tak naprawdę skłoniło mieszkańca Bielicy do wolontariackiej pracy na trochę

Waldemar Modrzewski prezentuje list, który otrzymał z Watykanu

Pan Waldemar podczas prac porządkowych na cmentarzu w Łąkorku

jest łatwą rzeczą. Co pewien czas piszę o wsparcie do urzędów i instytucji. Zreguluje otrzymuję podziękowania z dopiskiem, że nie ma możliwości udzielenia pomocy.

„Pana zaangażowanie i wysiłek włożony w godne upamiętnienie zmarłych i pochowanych w Łąkorku są godne podziwu. To ważny wkład w dobre relacje polsko-niemieckie na płaszczyźnie międzyludzkiej. Chcę z całego serca Panu za ten wysiłek podziękować” — napisała Cornelia Pieper, konsul generalna Republiki Federalnej Niemiec w Gdańsku.

List z podziękowaniem od papieża Franciszka

W innej korespondencji, którą Waldemar Modrzewski przesłał do sekretariatu stanu w Watykanie, nasz rozmówca pisał o zupełnie innej sprawie, dotyczącej odnalezienia portretów papieża, ale nie omieszczał wspomnieć o swojej opiece nad cmentarzem w Łąkorku.

— Byłem uradowany, kiedy otrzymałem odpowiedź z sekretariatu papieża Franciszka z podziękowaniem za troskę o cmentarz. Asesor mons. Roberto Campisi napisał: „W imieniu Jego Świątobliwości Franciszka, dziękując za gesty szacunku dla godności osoby ludzkiej, dla pamięci o zmarłych oraz miejsc pochówku, Ojciec Święty poleca Pana i Jego Bliskich w swojej modlitwie i udziela błogosławieństwa”.

— Ten list szczególnie mnie wzruszył i jest motywacją do kontynuowania mojej osobistej pasji — dodaje mieszkaniec Bielicy.

STANISŁAW R. ULATOWSKI

zapomnianym cmentarzu? — Jestem mocno rodzinie związany z tym terenem, ale szczególny sentyment mam do tego kameralnego miejsca. Mój ojciec pochodzi z pobliskiego Rywałdzika, a dziadek Maksymilian Modrzewski z Glaznot koło Lubawy, gdzie był kierownikiem szkoły powszechnej. Mam satysfakcję, że w ten sposób mogę się lokalnie realizować — przyznaje pan Waldemar.

Nasz rozmówca na bieżąco odwiedza cmentarzyk rodziny Lange i wykonuje prace porządkowe. Wycina zbędne zakrzaczenia i usuwa suche, połamane gałęzie starych drzew. Szczególnie jednak porządkuje cmentarz przed Wszystkich Świętych. Teren jest zawsze wygrabiony, a pan Waldemar swoim sprzętem wywozi opadłe liście.

Wolontariacka pasja nie jest łatwą rzeczą

— Nie ukrywam, że moja wolontariacka pasja nie

65 LAT SZESNASTKI

W TYM ROKU SZKOŁA PODSTAWOWA NR 16 IM. JÓZEFA WYBICKIEGO W ELBLĄGU ŚWIĘTUJE OKRĄGŁY JUBILEUSZ — 65 URODZINY. — ZGODNIE Z PATRIOTYCZNĄ IDEĄ NASZEGO PATRONA PRZEKAZUJEMY UCZNIOM ZAMIŁOWANIE DO OJCZYZNY I ZACHĘCAMY DO ANGAŻOWANIA SIĘ W ŻYCIE SZKOŁY, MIASTA I KRAJU — PODKREŚLIŁA PODCZAS UROCZYSTEJ GALI DYREKTORKA PLACÓWKI IZABELA MILUSZ.

1 września 1959 roku Szkoła Podstawowa nr 16 po raz pierwszy otworzyła swoje drzwi przed uczniami. Wraz z nimi pracę rozpoczęło 27 nauczycieli. Powstanie szkoły przypadło na okres osiągania wieku szkolnego przez pokolenie z tzw. wyżu demograficznego i było odpowiedzią na społeczne zapotrzebowanie. Pierwsze lata były trudnym okresem dla szesnastki. Budynek

placówki zaprojektowany był na 600 uczniów, a musiał pomieścić ich ponad 1000. Klasy były liczne, praca odbywała się w systemie zmianowym. Usytuowanie budynku na podmokłym terenie spowodowało, że zamiast boiska szkołę otaczały błota i kałuże, tak więc głównym problemem kilku kolejnych lat stało się np. osuszenie zalewanych piwnic. Mimo tych trudności

dzięki zapałowi grona pedagogicznego i ówczesnego kierownika szkoła normalnie funkcjonowała.

19 maja 1975 roku wszechgólny sposób zapisał się na kartach historii szkoły. W tym dniu odbyło się uroczyste nadanie imienia placówce oraz wręczenie sztandaru. Uroczystości te poprzedzone były wieloma przygotowaniami zarówno ze strony grona pedagogicznego, jak i dzieci. Zbudowa-

no nowe boiska sportowe, trybuny, uzupełniono braki w ogrodzeniu, zadbanie o ładny wygląd sal lekcyjnych i korytarzy. Wśród uczniów przeprowadzona została ankieta dotycząca wyboru patrona. Proponowany był Józef Wybicki i Ignacy Łukaszyński. Po zapoznaniu się z sylwetkami obu kandydatów uczniowie zdecydowali, że patronem ich szkoły będzie autor słów do „Mazurka Dąbrowskiego”.

— Szkoła jest nie tylko ważna dla lokalnej społeczności, ale też jest częścią naszego życia. Dzięki dotychczasowej pracy szkoła ma niepowtarzalny klimat — stwarza własną kulturę edukacyjną, tradycję i życie sportowe. Jubileusz uświadamia nam, że czas odmierzany latami szkoły łączy byłych i obecnych nauczycieli, pracowników, uczniów i rodziców w ogromną szkolną ro-

dzinę — mówiła podczas jubileuszowej uroczystości dyrektorka SP16 Izabela Milusz.

I podkreśliła: — Wokół naszej szkoły zawsze gromadziły się osoby twórcze, kreatywne, poszukujące najlepszych rozwiązań oraz otwarte i wrażliwe na potrzeby dzieci. Dzięki ich entuzjazmowi i zaangażowaniu udało się stworzyć szkołę przyjazną i otwartą na wszystko, co nowe. **EG**

CO: JAZZOWE ZADUSZKI
GDZIE: BAZYLIKA MNIEJSZA W BRANIEWIE
KIEDY: 2 LISTOPADA

W tym roku dzień zadumy oraz refleksji umili nam „Sting po Polsku”.

CO: PIOSENKI O MIŁOŚCI I PRZEMOCY
GDZIE: KLUB MJAZZGA
KIEDY: 2 LISTOPADA

„Piosenki o miłości i przemocy” to projekt muzyczny mający na celu ukazanie specyfiki i napięć współczesnej kultury, która poza podniesieniem materialnego standardu życia niesie ze sobą także wyobcowanie, bezrefleksyjną rozrywkę, konsumpcjonizm, kryzys wartości i rozpad więzi społecznych. W czasie trwania koncertu zaprezentujemy 12 autorskich utworów muzycznych, w których prowokujące do refleksji treści zostają zestawione z rozrywkową formą wyrazu, jaką pozostaje muzyka popularna. Nie ograniczamy się jednak do konkretnego muzycznego podgatunku — w naszych utworach łączymy ze sobą wpływy alternatywnego rocka, postpunku, bluesa, funku, piosenki aktorskiej czy jazzu. To historie o naszej teraźniejszości, w której coraz więcej aspektów życia podlega rygorowi standaryzacji. To opowieści o anonimowej sile kultury, która dając nam wygodę, rozrywkę i anonimowość jednocześnie upośledza nasze zdolności poznawcze oraz blokuje nasz intelektualny i emocjonalny rozwój, „pacyfikując” każdą formę sprzeciwu i buntu.

CO: ARTYSTYCZNE INSPIRACJE KOBIET W ŚWIATOWIDZIE
GDZIE: CENTRUM SPOTKAŃ EUROPEJSKICH „ŚWIATOWID”
KIEDY: 9 LISTOPADA

Centrum Spotkań Europejskich „Światowid” w Elblągu serdecznie zaprasza wszystkie Panie na wyjątkowy event, który podkreśli siłę, niezależność i energię kobiecości. Spędźmy ten dzień razem, czerpiąc inspirację z twórczości, sztuki i kultury. Odkryjmy w sobie artystyczną duszę i uczcijmy kobiecość w każdej jej formie. Impreza odbędzie się w sobotę, 9 listopada 2024 roku.

CO: ŚPIEWAJMY RAZEM DLA NIEPODLEGŁEJ
GDZIE: KLUB MJAZZGA
KIEDY: 11 LISTOPADA

Po raz kolejny zapraszamy wszystkie osoby, które lubią śpiewać i/lub grać w większym gronie.

Drugi raz nasze spotkanie będzie tematyczne i związane z Dniem Niepodległości. Motywem przewodnim będą piosenki patriotyczne pochodzące z różnych okresów i krain muzycznych.

Jeśli masz ochotę dołączyć do grona organizatorów, to zapraszamy do kontaktu.

Wszelkie instrumenty (gitary, bębny, harmonijki, „przeszkadzajki”) mile widziane. Słowa piosenek będą wyświetlane na ekranie.

CO: SPEKTAKL „KLIMAKTERIUM... I JUŻ”
GDZIE: TEATR IM. ALEKSANDRA SEWRUKA W ELBLĄGU
KIEDY: 26 LISTOPADA

„Klimakterium ... i już” (coś między kabaretem, musicaliem a farsą)

Spektakl „Klimakterium... i już” to przyjemny wieczorek z babami i dla bab, a jego wiodącym tematem jest słowo, którego na co dzień się nie wymawia. Cztery przyjaciółki, spotkawszy się w butik prowadzonym przez jedną z nich, przekuwają drażliwy problem menopauzy na pioseneczki i tańce. O trapiących je dolegliwościach śpiewają do dobrze znanych melodii, np. o uderzeniach gorąca do nut piosenki „Kuba, wyspa jak wulkan”.

Bohaterkami musicalu są cztery kobiety w wieku „menopauzalnym”. Wszystkie mają problemy, z którymi muszą się uporać. Pragniemy pokazać, że klimakterium jest wpisane w życie kobiety - mają je bohaterki występujące na scenie, ale także kobiety siedzące na widowni - miały, mają albo będą je miały. Jest to czas dla kobiety trudny, co wcale nie znaczy, że beznadziejny. Ważna jest świadomość wspólnoty pewnych doświadczeń - kobiety siedzące na widowni dowiadują się, że ich dolegliwości nie są czymś wyjątkowym. Mimo iż menopauza dotyczy wszystkich kobiet, jest to temat wstydlivy, a co za tym idzie - starannie pomijany. Poprzez spektakl pragniemy zilustrować, w sposób zrozumiały, przystępny i humorystyczny, jak różnymi sposobami można sobie z tym

radzić. Jedne bohaterki chcą się poddać zastępczej terapii hormonalnej, inne boją się jej i wybierają ziołolecznictwo, jeszcze inne idą w kierunku jogi lub ćwiczeń gimnastycznych.

Sztuka ma pokazywać owe różne zachowania, zawsze jednak w sposób humorystyczny - tym bardziej, że sam humor jest doskonałym lekarstwem (bez skutków ubocznych). Śmiejąc się, łatwiej znosimy przeciwności losu.

W spektaklu występują zamiennie następujące aktorki:

PAMELA: Elżbieta Jodłowska, Małgorzata Duda, Elżbieta Okupska

MALINA: Elżbieta Jarosik, Ewa Śnieżanka, Jolanta Chelmicka

KRYCHA: Ewa Złotowska, Małgorzata Gadecka, Ewa Cichocka, Małgorzata Duda

ZOSIA: Grażyna Zielińska, Ludmiła Warzecha, Małgorzata Gadecka

CO: „JEDEN DZIEŃ W SZMARAGDOWEJ STOLICY” - KONCERT CHARYTATYWNY
GDZIE: TEATR IM. ALEKSANDRA SEWRUKA W ELBLĄGU
KIEDY: 27 LISTOPADA

W odpowiedzi na prośbę Zakładu Opiekuńczo-Leczniczego przy Szpitalu Miejskim św. Jana Pawła II w Elblągu, stowarzyszenie, Rotary Club Elbląg Centrum postanowiło zebrać potrzebne fundusze, tradycyjnie organizując w tym celu koncert charytatywny.

Do inicjatywy włączyli się studenci Akademii Muzycznej w Gdańsku, którzy zgodzili się wystawić na deskach Teatru im. Aleksandra Sewruka w Elblągu swój koncert musicalowy pt. „Jeden dzień w Szmaragdowej Stolicy”.

Ten magiczny, pełen muzyki i kolorów spektakl, odbędzie się 27 listopada br. o godz. 19.00, na Dużej Scenie Teatru im. Aleksandra Sewruka.

Bilety są do nabycia przez kontakt przedstawicieli Stowarzyszenia.

CO: KONCERT ZESPOŁU CHRUST
GDZIE: KLUB MJAZZGA
KIEDY: 30 LISTOPADA

Ten koncert to ostatnia szansa na spotkanie z debiutanckim albumem zespołu Chrust!

Ostatni raz wybrzmiały piosenki z 2022 roku, ostatni raz posłuchamy historii, które zapoczątkowały istnienie zespołu, ostatni raz zatańczymy do Ciemnej Drogi i zatańsknimy do Rumianego Słońca. Koniec i początek w jednym.

Ten koncert zwiastuje przejście do nowego etapu naszej drogi - do wydania drugiej płyty. Czekamy na to od zeszłego roku i w końcu ten moment nadchodzi! Placemy i cieszymy się jednocześnie, dlatego ZAPRASZAMY WAS do uczestnictwa w tym wydarzeniu. Będzie to dla nas święto, które przeżywa się raz i chcemy przeżyć je właśnie z Wami

Miejsce: Klub Mjazzga, Elbląg

Data: 30 listopada 2024

Godzina: Bramki - 19:00, Start - 20:00

CO: FESTIWAL FILMÓW FAMILIJNYCH 2024
GDZIE: CENTRUM SPOTKAŃ EUROPEJSKICH „ŚWIATOWID”
KIEDY: 2-8 GRUDNIA

Odkryj magiczny świat kinowych przygód podczas 4. edycji Festiwalu Filmów Familijnych 2024 w Kinie Światowid! Już od 2 do 8 grudnia czekają na Ciebie emocjonujące amerykańskie produkcje dla całej rodziny. Festiwal to także kreatywne warsztaty dla dzieci i rodziców, filmowe poranki, spotkania z gośćmi i wiele innych atrakcji! W tym roku zapraszamy również do udziału w naszym pierwszym konkursie krótkich filmów amatorskich na temat „Ciekawa historia rodzinna”. Twoje dzieło będzie oceniane przez profesjonalne jury, a najlepsze filmy będą wyświetlane przed seansami festiwalowymi.

CO: KONCERT FAMILIJNY „W KRAJINIE DISNEYA”
GDZIE: CENTRUM SPOTKAŃ EUROPEJSKICH „ŚWIATOWID”
KIEDY: 8 GRUDNIA

Koncert z największymi przebojami z bajek Disneya oczaruje nie tylko dzieci, ale i dorosłych! Wydarzenie odbędzie się 8 grudnia o 16.00 w ramach Festiwalu Filmów Familijnych!

Uniwersalne i ponadczasowe piosenki o przyjaźni, miłości i poszukiwaniu przygód zabrzmiały w wykonaniu znakomitych artystów, którzy specjalnie dla dzieci zamieniają się w bohaterów animacji: „Króla Iwa”, „Pięknej i Bestii”, „Krainy lodu”, „Vaiany” i wielu innych. Koncert w wykonaniu artystów Filharmonii Bałtyckiej.

IRENEUSZ NALAZEK: ŚMIAŁYM SZCZĘŚCIE SPRZYJA

Historia starań Polski o zorganizowanie igrzysk olimpijskich sięga czasów, gdy na mundialu we Francji w 1938 roku po dogrywce przegraliśmy z Brazylią 5:6. Tuż przed wybuchem II wojny światowej prezydent miasta stołecznego Stefan Starzyński zapowiedział, że Warszawa będzie walczyć o to, by nad Wisłą w latach 50. XX wieku odbyło się światowe święto sportu. Wówczas jednak polskim planom na przeszkodzie stanęli dwaj zbrodniarze: Hitler i Stalin. Kilkadziesiąt lat później, w 1992 roku, medaliści olimpijscy w szermierce Ryszard Parulski i Wojciech Zabłocki powołali fundację Olimpiada 2012, a przy PKOl działała nawet Komisja Igrzysk Nadwiślańskich, ale ambitne plany szybko zweryfikowała brutalna rzeczywistość. Do zimowych igrzysk olimpijskich także nie mieliśmy szczęścia. Zakopane 2006 podczas 109. sesji MKOl, która odbyła się w 1999 roku w Seulu, otrzymało okragłe zero głosów.

Następnie przyszedł czas na Kraków 2022 (wstępnie rywalizacja sportowa miała toczyć się m.in. w Zakopanem, Oświęcimiu i Katowicach, jak również na Słowacji). Tyle tylko, że mieszkańcom grodu Kraków nie uśmiechał się ten pomysł. W referendum przy okazji wyborów do Parlamentu Europejskiego w 2014 roku powiedzieli więc igrzyskom „nie” (prawie 70 proc. głosujących było przeciw organizacji IO w stolicy Małopolski).

Jak uzdrowić polski sport?

Tegoroczne igrzyska w Paryżu w wykonaniu biało-czerwonych były najgorsze od 1956 roku. Dość powiedzieć, że w stolicy Francji zdobyliśmy dziesięć medali, w tym zaledwie jeden złoty. Paryska wpadka wywołana niemalże ogólnonarodową dyskusją, apodstawowe pytanie brzmiało i brzmi: jak uzdrowić polski sport?

Odpowiedzią na obecny marazm ma być zaprezentowana w ubiegłym tygodniu

„Strategia rozwoju sportu – IO Warszawa 2040”, która jednak, jak podkreśla Ministerstwo Sportu i Turystyki, nie jest strategią organizacji IO w Polsce. Podstawowym efektem jej wdrożenia będzie realna zmiana rodzimego sportu.

Cierpliwość i konsekwencja

– W ostatnich latach dobitnie udowodniliśmy, że potrafimy organizować wielkie imprezy – mówi w rozmowie z „Gazetą Olsztyńską” wiceminister sportu Ireneusz Nalazek, który jednym z nich wymieniał Euro 2012, mistrzostwa świata w siatkówce (2014), finał piłkarskiej Ligi Europy (2015) i mistrzostwa Europy w piłce ręcznej (2016). Znakomity ongiś siatkarz przypomina również o naszych flagowych corocznych przedsięwzięciach: kolarskim Tour de Pologne, Pucharze Świata w skokach narciarskich czy lekkoatletycznym Memoriale Kamili Skolimowskiej. – Organizacja World Athletics chorzowskie zawody uznała za najlepszą lekkoatletyczną imprezę na świecie w 2024 roku. Tym samym wyprzedziliśmy legendarne mityngi w Brukseli, Eugene, Zurychu i Lozannie – podkreśla minister Nalazek, wedle którego walka o IO nad Wisłą jest przede wszystkim inwestycją w przyszłość.

Srebrny medalista mistrzostw Europy z 1981 roku przyznaje wprawdzie, że choć igrzyska są gigantycznym wyzwaniem organizacyjnym, to w żadnym wypadku nie powinniśmy mieć kompleksów. – Ponad dekadę temu wielu uważało, że piłkarskie Euro nas najwzyczajniej w świecie przerosło. A turniej finalnie okazał się milowym krokiem na drodze do rozwoju cywilizacyjnego naszego kraju. Powstanie w tak krótkim czasie nowoczesnych obiektów sportowych, hoteli i dróg nie byłoby możliwe bez pamiętnej imprezy z 2012 roku – mówi Ireneusz Nalazek, zdaniem którego Euro przyczyniło się również do

Ireneusz Nalazek

pozytywnej zmiany wizerunku Polski za granicą.

Teraz poprzeczka zawieszona jest jeszcze wyżej, ale minister, z wymownym uśmiechem cytując Terencjusza, mówi: – Śmiałym szczęście sprzyja.

– W SPORCIE NA SUKCES PRACUJE SIĘ LATAMI, A CIERPLIWOŚĆ I KONSEKWENCJA TO CECHY, KTÓRE POMAGAJĄ W ZDOBYWANIU KOLEJNYCH SZCZYTÓW. MUSIMY ZATEM STWORZYĆ WIELOLETNIĄ STRATEGIĘ I KROK PO KROKU SPOKOJNIE JĄ REALIZOWAĆ. NIEWĄTPLIWIE MÓWIMY O ROZCIĄGNIĘTYM W CZASIE PROCESIE, KTÓREGO ZWIEŃCZENIEM BĘDĄ, MAM NADZIEJĘ, IGRZYSKA W WARSZAWIE – STWIERDZIŁ MINISTER NALAZEK, PO CZYM DODAŁ: – KORZYŚCI Z ORGANIZACJI IO ODCZUJEMY NA KILKU PŁASZCZYZNACH: SPOŁECZNEJ, GEOPOLITYCZNEJ I EKONOMICZNEJ.

Jest nad czym pracować

– Szacujemy, że do 2040 roku tylko ze środków Ministerstwa Sportu na sport powszechny, wyczynowy, jak również rozwój infrastruktury sportowej wydamy 70 mld zł. W rzeczywistości jednak kwota ta może być jeszcze większa i sięgnąć nawet 100 mld zł. Wyznacznikiem naszego działania bezsprzecznie musi być transparentność, bo

choć mówi się, że pieniądze lubią ciszę, to w tym wypadku nie może być najmniejszych wątpliwości co do rzeczywistego przeznaczenia chociażby złotówki – przekonuje Ireneusz Nalazek, który streszczając ministerialną strategię, zaznacza, że jej społecznymi efektami winno być wzmocnienie więzi z krajem oraz wytworzenie poczucia dumy narodowej, wzrost fizycznej aktywności Polek i Polaków, a w przypadku sportu przez duże S – wymierne podniesienie poziomu sportu wyczynowego.

– Jeżeli chodzi o geopolityczne korzyści wynikające z organizacji w naszym kraju światowego święta sportu, to nie sposób nie wspomnieć o potencjalnym wzroście znaczenia Polski na arenie międzynarodowej, podniesieniu naszej pozycji w międzynarodowych organizacjach sportowych oraz wzmocnieniu Polski na inwestycyjnej mapie świata – wylicza minister, wedle którego wszystko to powinno przełożyć się na wzrost znaczenia naszej ojczyzny w globalnym wymiarze.

Jako że o ekonomii nie wolno zapominać, to w tym sensie dzięki ministerialnej strategii mamy zyskać bezpośredni impuls do rozwoju infrastruktury transportowej, cyfrowej, sportowej i turystycznej. Projekt „Warszawa 2040” w założeniu przełoży się również na lepszą synergię z globalną gospodarką, wzrost liczby turystów nad Wisłą, rozwój nowych technologii czy uzyskanie nowych i unikalnych kompetencji w sektorze przedsiębiorstw.

Minister Nalazek zwraca ponadto uwagę na natych-

miastową potrzebę reorganizacji polskiego sportu. – Funkcjonujący u nas model diametralnie różni się od zasad, na których opiera się sport w większości europejskich państw. Mówię chociażby o procentowym udziale prywatnego sektora w sporcie. W Wielkiej Brytanii jest to aż 90 proc., w przypadku Szwecji 68 proc., średnia europejska wynosi 60 proc. A jak to wygląda u nas? Najogólniej mówiąc, nie najlepiej, bo to skromne 25 proc. Jest więc co zmieniać i nad czym pracować.

Być jak Barcelona

Na koniec zapytaliśmy Ireneusza Nalazka, czy rząd nie boi się, że organizacja tak gigantycznej imprezy jak igrzyska olimpijskie może doprowadzić do zapaści gospodarczej kraju.

– Mówi się, że historia jest nauczycielką życia, ale w przypadku igrzysk należałoby powiedzieć, że nauczycielką jest ekonomia. Wiemy, jakie błędy popełnili Grecy czy Brazylijczycy, i nie możemy dopuścić do ich powielenia – powiedział minister, zaznaczając, że największym zagrożeniem dla gospodarzy IO jest niedoszacowanie kosztów.

W tym miejscu warto zaznaczyć, że choć tegoroczne igrzyska w Paryżu były najtańsze od 12 lat, to ich organizacja i tak przekroczyła zaplanowane wydatki o 115 proc. Już dzisiaj wiemy, że

IO w Los Angeles (2028) będą kosztowały 6,8 mld dol. zamiast pierwotnie zaplanowanych 5,3 mld dol.

Gwoli ścisłości odnotujmy też, że największe zyski z organizacji IO zanotowały: Seul (1988) – 300 mln dol. oraz Los Angeles (1984) – 250 mln dol. Na przeciwnym biegunie znalazły się Sydney (2000) – 2,1 mld dol. na minusie i Rio de Janeiro (2016) – 2 mld dol. strat. W Brazylii doszło nawet do tego, że gubernator Rio de Janeiro, by dopiąć budżet, musiał ogłosić stan wyjątkowy. Co ciekawe, pieniądze zabrano ze środków na walkę z klęskami żywiołowymi.

Jednakże amerykański ekonomista Andrew Zimbalist podkreśla, że możliwe pełne zweryfikowanie korzyści płynących z organizacji IO jest niezwykle trudne. Zimbalist jest zdania, że potencjalny zwrot kosztów należy analizować odpowiednio długiej perspektywie czasowej.

– Rzyko wpisane jest we wszystkie projekty. Proszę jednak pamiętać, że Polak potrafi! Dlaczego ma nam się nie udać? Bierzmy więc przykład z Barcelony, dla której igrzyska w 1992 roku stanowiły nowe otwarcie i na dobrą sprawę na nowo stworzyły legendę tego miasta. Dość powiedzieć, że przed 1992 rokiem w Barcelonie nie było plaży – konkluduje Ireneusz Nalazek.

MICHAŁ PODOLAK

OGŁOSZENIA DROBNE

Szukasz Klientów?
tel. 604-408-305
DZIENNIK ELBLĄSKI

PRACA
dam pracę

W gospodarstwie mlecznym, 534-920-987

ZATRUDNIĘ w gospodarstwie, 501-172-462

NAUKA

MATEMATYKA fizyka chemia dojazd tel, 607-056-387

USŁUGI

budowa | remont

AWARIE hydrauliczne, glazura, 669-336-031

inne

SZYCIE kołder, kołdry puchowe, 665-434-450

W LOS ANGELES POKAŻĘ SIĘ Z DUŻO LEPSZEJ STRONY

— W Paryżu coś nie zagrało — powiedziała pochodząca z Braniewa rekordzistka Polski w maratonie Aleksandra Lisowska, która przyznała też, że podziwia biegaczkę Sifan Hassan potrafiącą zdobyć medale olimpijskie na czterech dystansach.

W sierpniu 2022 roku Lisowska wygrała maraton podczas mistrzostw Europy w Monachium. Natomiast 3 grudnia 2023 roku w Walencji pobiła rekord Polski czasem 2:25.52. To największe sukcesy w karierze 34-letniej biegaczki.

— Po mistrzostwie Europy po prostu bardziej w siebie uwierzyłam. Rekord kraju pokazał, że złoty medal w Monachium nie był przypadkowy, a mój poziom sportowy jest stabilny — oznajmiła.

W tegorocznych ME w Rzymie Lisowska poprawiła rekord życiowy w półmaratonie na 1:12.06, ale zajęła 29. miejsce.

— To była porażka. Miałem wtedy formę, ale akurat tego dnia nie potrafiłam tego pokazać. Żeby spełnić minimum na mistrzostwa świata, powinnam biegać +po drodze+ połowę maratonu w 1:11.45. Przede mną ogrom pracy, ale wierzę, że jestem w stanie przebiec półmaraton w 1:10. Wiem, że wtedy spokojnie osiągnę 2:23 w maratonie — oceniła.

Lisowskiej nie powiodło się też w olimpijskim maratonie w Paryżu, gdzie pobiegła pięć minut wolniej od rekordu życiowego i uplasowała się na 36. pozycji.

— Też byłam rozczarowana. Celowałam w dużo lepszy rezultat i wyższe miejsce na mecie. Niestety, tego konkretnego dnia nie udało mi się pokazać najlepszej dyspozycji. Naprawdę bardzo ciężko pracowałam na dużo lepszy wynik, ale coś nie zagrało. Kolejne igrzyska będą w Los Angeles i tam pokażę się z dużo lepszej strony — zadeklarowała.

W maratonie w Paryżu triumfowała Hassan, która zdobyła też brązowe medale w biegach na 5000 m

i 10000 m. W przeszłości odnosiła również sukcesy na dystansie 1500 m. Urodzona w Etiopii reprezentantka Holandii jest najbardziej wszechstronną biegaczką długodystansową w historii.

— Nie ma drugiej takiej na świecie. Nie ukrywam, że bardzo jej zazdroścę. Wygrywała biegi od 1500 m do maratonu. To duży rozstrzał. Ona pokazała, że jednak można być jednocześnie i szybkim, i wytrzymałym. Jest mistrzynią olimpijską na kilku dy-

stansach. To coś pięknego. Dla osobiście duże szczęście, że mogłam z nią rywalizować, choć byłam daleko z tyłu. Jednak sam fakt, że startowałam w tym biegu będę wspominać bardzo długo — wyznała.

Lekkoatletka zdradziła swoje sposoby na radzenie sobie z kryzysem na trasie maratonu.

— Wtedy przypominam sobie, jaką drogę musiałam przejść, żeby być w tym miejscu. Na treningach było mi ciężko, a mimo to je zrealizowałam. Dzięki

temu, że mam dużo kryzysów na treningu i w życiu, później jest mi dużo łatwiej radzić sobie w trakcie zawodów — wyjawiała.

Na początku października Lisowska zdobyła srebrny medal w mistrzostwach Polski w ulicznym biegu na 10 km. Poprawiła też rekord życiowy na 32.44.

— Żeby poprawiać się na dystansie maratonu, trzeba mieć zaplecze prędkości. Niestety, trochę mi jej brakuje. Dlatego chciałabym poprawić się na krótszych dystansach i wrócić do maratonu, gdy będę gotowa poprawić rekord kraju. Muszę biegać maraton w 2:23, żeby nadal liczyć się w Europie — oceniła.

Minimum na przyszłoroczne mistrzostwa świata w Tokio wynosi 2:23.30. Lisowska musi zatem poprawić się o ponad dwie minuty, aby je wypełnić, choć może zakwalifikować się również z rankingu.

— Już podjęłam kroki, aby to osiągnąć. Dlatego też m.in. pobiegłam w Kole na 10 km. Teraz skupiam się na krótszych dystansach. Wracam na bieżnię. W marcu może czeka mnie półmaraton. Skupiam się teraz na poprawie szybkości — przekazała.

Podczas rekordowego maratonu w Walencji średnie tempo Lisowskiej wyniosło 3.27 na kilometr. Dla biegacza-amatora po-

konanie nawet jednego kilometra w takim czasie jest wyzwaniem. Reprezentantka Polski na treningach pracuje nie tylko nad wytrzymałością, ale biega również szybkie interwały, aby później wytrzymać mocne tempo.

— Najkrótsze odcinki, które biegam, to 200 m. Na jednym treningu powtarzam je nawet 30 razy. Są to również odcinki 400-metrowe. Wtedy biegam je na prędkościach zbliżonych do tempa biegu na 10 km. Fajnie, że miałam możliwość wystartowania w Kole i szybszego biegania, nawet w okolicach 3.10 na kilometr. Dlatego nie mogę doczekać się kolejnego sezonu, żeby odcinków na tych większych prędkościach było coraz więcej — dodała.

Lisowska jest żołnierzem, a przynależność do Wojska Polskiego pomaga jej w sportowej karierze.

— To daje mi ogromną stabilizację. Zaczęłam biegać na wysokim poziomie, gdy trafiłam do Centralnego Wojskowego Zespołu Sportowego. Mogłam skupić się tylko na treningach, wyjeżdżać na zgrupowania. Dzięki temu, że jestem żołnierzem mogę się realizować i spełniać marzenia. Uważam, że jestem ogromną szczęściarą — podsumowała z uśmiechem.

PAP/MACIEJ GACH

OLIMPIA W JASKINI LWA

PIŁKA NOŻNA Olimpia Elbląg zmierzy się w sobotę wieczorem na wyjeździe z Polonią Bytom. Zespół ze Śląska wygrał w tym sezonie wszystkie siedem meczów w roli gospodarza.

będą chcieli potraktować jako okazję do rehabilitacji.

Polonię należy wskazać jako faworyta sobotniego meczu nie tylko ze względu na pozycję zajmowaną w ligowej tabeli przez obie ekipy. Bytomia-

nie usiebie wygrali wszystkie siedem spotkań w tym sezonie, a bilans bramkowy 22:4 naprawdę robi wrażenie.

Olimpia zagra po raz trzeci z rzędu na wyjeździe. W spotkaniach rozgrywa-

nych w Łodzi i Krakowie nie udało się podreperować ligowego dorobku, a tym razem teoretycznie zadanie będzie jeszcze trudniejsze. Elblążanie nie mogą jednak składać broni. Do końca

rundy pozostały już tylko cztery spotkania i warto zakończyć ten trudny rok dobrym akcentem. **ŁSZ**

Tabela

1. Pogoń	39	34:10
2. Wieczysta	37	36:7
3. Polonia	36	34:14
4. Hutnik	25	22:27
5. Chojniczanka	24	19:13
6. Wisła	22	22:23
7. Świt	22	19:20

8. Resovia	21	22:24
9. Zagłębie S.	21	21:25
10. Podbeskidzie	19	19:20
11. Kalisz	19	12:18
12. Olimpia G.	17	22:22
13. Jastrzębie	16	19:18
14. Rekord	13	24:32
14. ŁKS II	13	15:28
16. Olimpia E.	10	14:29
18. Skra*	9	16:30
17. Zagłębie II	8	18:28

* Skra ukarana siedmioma punktami ujemnymi

Polonia, z którą Olimpia zmierzy się w 16. kolejce rozgrywek, do niedawna była liderem. Bytomianie przegrali jednak przed tygodniem w zaległym meczu na szczycie 1:3 z Wieczystą Kraków i w niedzielnym spotkaniu z Chojniczanką Chojnice 0:1, spadając na 3. pozycję w ligowej klasyfikacji. Dlatego sobotni mecz z Olimpią na pewno

Ostatnia Podróż

GAZETA
OLSZTYŃSKA

gazeta bezpłatna
|| październik-listopad 2024 ||

„Można odejść na zawsze,
by stale być blisko...”

Ks. Jan Twardowski

Naszym atutem jest **jakość i solidność wykonania.**

W NASZEJ OFERCIE POSIADAMY:

- nagrobki pojedyncze
- nagrobki podwójne
- grobowce
- nagrobki dziecięce i urnowe
- montaż nagrobków, grobowców
- liternictwo
- tablice nagrobkowe
- portrety
- rzeźby
- galanteria kamieniarska
- wazony, lampiony, misy, krzyże, książki, poduszki
- zdjęcia nagrobkowe
- ławki
- grys

ZAPRASZAMY NA **PLACE WYSTAWOWE:**
Barczewo, ul. Kościuszki 80 | Orneta, ul. Mazurska 15

MADEJ

NAGROBKI
zakład kamieniarski

Olsztyn, ul. Tczewska 9/14
tel. 725 659 326, 783 984 543
e-mail: biuro@nagrobkimadej.pl
www.nagrobkimadej.pl

USŁUGI POGRZEBOWE ARKA

firma rodzinna rok założenia 2000

PROFESJONALNA ORGANIZACJA I OBSŁUGA UROCZYSTOŚCI POGRZEBOWYCH

- organizacja ceremonii pogrzebowych we wszystkich obrzędach religijnych i świeckich
- odbiór i transport zmarłych ze wskazanego miejsca do prosektorium
- kremacja (spopielenie)
- ekshumacja zwłok
- krajowe i międzynarodowe przewozy zmarłych
- duży wybór trumien, urn, krzyży i tabliczek
- kwiaty, wianki, wieńce, znicze
- opieka nad grobami, drewniane obudowy grobów

Olsztyn – osiedle Zatorze
ul. M. Zientary-Malewskiej 2 A

☎ 89 534 72 42 605 635 908

Olsztyn – osiedle Jaroty
ul. Z. Herberta 16 lokal 24 wejście od ul. Wilczyńskiego

☎ 89 526 66 01 605 665 909

CAŁODOBOWY PRZEWÓZ ZMARŁYCH
www.arkaolsztyn.pl biuro@arkaolsztyn.pl

„...Święta i zbawienna jest myśl modlić się za zmarłych...”

*Zapraszamy do wspólnej modlitwy
w intencji wszystkich Zmarłych:*

1 listopada 2024 r.

- godz. 8:30 w Parafii Świętego Mikołaja w Sętalu
- godz. 10:00 w Parafii NMP Ostrobramskiej Matki Miłosierdzia przy ul. Pana Tadeusza

2 listopada 2024 r.

- godz. 7:00 w Parafii Miłosierdzia Bożego przy ul. Barcza
- godz. 12:30 w Parafii Najświętszego Serca Pana Jezusa przy ul. Mickiewicza
- godz. 18:00 w Parafii Świętego Józefa przy ul. Jagiellońskiej
- godz. 18:00 w Parafii Błogosławionego Stefana Wyszyńskiego przy ul. Wilczyńskiego
- godz. 18:00 w Parafii Matki Boskiej Fatimskiej przy ul. Bajkowej
- godz. 18:00 w Parafii Świętego Jana Ewangelisty w Bartągu
- godz. 18:30 w Parafii Chrystusa Odkupiciela Człowieka przy ul. Wyszyńskiego

3 listopada 2024 r.

- godz. 18:00 w Parafii NMP Wspomożycielki Wiernych przy ul. Bałtyckiej

4 listopada 2024 r.

- godz. 18:00 w Parafii MNP Różańcowej przy ul. Żytniej

5 listopada 2024 r.

- godz. 17:00 w Parafii Bogarodzicy Dziewicy Matki Kościoła przy ul. Jarockiej

Właściciele Usług Pogrzebowych "ARKA"
Elżbieta Michałowska i Anna Michałowska

100324otbr-a-M

DOM POGRZEBOWY „CHARONN”

Jesteśmy dostępni 24 godziny na dobę!

† Sprzedaż i montaż
nagrobków

† Pochówek

† Kremacje

† Formalności

† Oprawa muzyczna

† Transport

† Własna Kaplica

tel. 89 646 38 56

ul. Paderewskiego 2b
14-100 Ostróda

kom. 534 194 000

e-mail: dpcharonn@wp.pl

102424otbr-a-M

Po Żydach została tylko macewa

W Braniewie nie zachował się żaden stary cmentarz. Zamiast nich mamy tablicę przypominającą o cmentarzu żydowskim i niewielkie lapidarium prawie w centrum miasta.

Nie mieszkało tu wielu Żydów. W 1816 roku na 5 tys. mieszkańców tylko 16 było wyznania mojżeszowego, a 9 lat później diaspora liczyła 46 osób. W 1932 roku w 14-tysięcznym mieście żyło 75 Żydów.

Cmentarz żydowski założono około 1835 roku. Po II wojnie światowej braniewski kirkut podzielił los wielu innych żydowskich nekropolii, które przetrwały okres wojny. Degradacji i zniszczeniu uległy dopiero w powojennych czasach, w okresie komunistycznych rządów.

„W Biskupcu cmentarz został zniszczony – jego część zajmuje parking; w Dąbrównie najprawdopodobniej w miejscu cmentarza stoi pensjonat; w Kętrzynie teren cmentarza został przeznaczony pod zajezdnię. Pod zabudową znalazły się m.in. cmentarze w Dobrym Mieście, Bisztynku, Mragowie, Włławie, Jezioranach, Rynie. Część cmentarzy to obecnie tereny funkcjonujące jako parki, tereny leśne lub tereny zielone – w Lidzbarku Warmińskim, Fromborku, Węgorzewie, Elku, Giżycku” – pisał Wiktor Knercer wtekście „Cmentarze żydowskie i synagogi na terenie województwa warmińsko-mazurskiego – historia, stan obecny”.

Braniewski kirkut, choć sprofanowany przez nazistów, przetrwał wojnę. Potem popadał w ruinę. Teraz jest tam podwórko, na którym stoją garaże. Ocalał jedynie fragment ogrodzenia, na którym w 2018 roku

Fot. Igor Hrywna

Fot. Igor Hrywna

umieszczono tablicę przypominającą o jego niegdyś istnieniu. Tablica upamiętnia też XIX-wiecznego lekarza Jacoba Jacobsona, który spoczywa teraz gdzieś na tym podwórku, a który był niezwykle zasłużony dla miasta i jest jego honorowym obywatelem.

Ocalałe z cmentarza cały nagrobek oraz fragmenty dwóch innych zostały w 2021 roku umieszczone w lapidarium utworzonym na byłym cmentarzu św. Jana. Zebrano tam przedwojenne nagrobki z całego Braniewa. — Przez wiele lat po wojnie na tak zwanych

Ziemiach Odzyskanych z pogardą i brakiem szacunku odnoszono się do pozostawionego tu dziedzictwa kultury niemieckiej. Dotyczyło to także cmentarzy katolickich i ewangelickich, które bezkarnie płađrowano oraz niszczone. Dopiero na początku lat 80. XX wieku zaczęto interesować się problematyką niechcianego dziedzictwa po przedwojennych mieszkańcach tych terenów — powiedział wtedy prezes Towarzystwa Miłośników Braniewa Zbigniew Kędziora. — Kolejne lata przyniosły jednak wzrost zainteresowania służb konserwatorskich i władz samo-

Fot. Igor Hrywna

rządowych kwestią ochrony tych obiektów. Istotne było też podejście społeczeństwa, które zaczęło interesować się lokalną historią. Zmiany te dały impuls do tworzenia na pocmentarnych terenach lapidariów. Cmentarze są świadectwem dziedziczonej z pokolenia na pokolenie pamięci obychłych mieszkańców, a także dowodem uszanowania zmarłych mieszkańców miejscowej społeczności. Powstałe lapidarium poświęcone jest pamięci byłych mieszkańców Braniewa, obywateli różnych narodowości, członków wielu grup wyznaniowych, którzy w przeszłości budowali wspaniałą historię naszego ukochanego miasta — podkreślił Zbigniew Kędziora.

— Wizyta w miejskim lapidarium to prawdziwe spotkanie teraźniejszości z przeszłością, to miejsce pamięci o tych, którzy w przeszłości zamieszkiwa-

li i współtworzyli nasze miasto, kształtując jego historię i dziedzictwo. Powstanie lapidarium, które ich upamiętnia, to bardzo szczytna idea — wyjaśnił burmistrz Braniewa Tomasz Sielicki.

Dzięki tym 2 inicjatywom braniewscy Żydzi wyszli z cienia, z nieobecności, o której przekonali się w 2015 roku uczniowie z Zespołu Szkół Zawodowych im. Jana Liszewskiego biorący udział w programie edukacyjnym Szkoła Dialogu.

— W samym Braniewie trudno o rozmowę. Nikt nie pamięta, nie jest stąd, tylko skądinąd. Jedna kobieta, urodzona w 1927 roku pod Braniewem, widziała jakiegoś Żyda. Jednego. Ciężko jest coś zbudować w takim mieście. Jak uwidocznici tutaj coś nieobecnego? — pytali wtedy uczniowie.

Igor Hrywna

Fot. Igor Hrywna

Coraz częściej rezygnujemy z tradycyjnych pochówków

Na olsztyńskich nekropoliach prowadzone są inwestycje, na które czekaliśmy od lat. Wśród nich jest budowa Wielofunkcyjnego Domu Przedpogrzebowego i krematorium, która ma zakończyć się na początku drugiego kwartału 2025 roku

— Jedną z najważniejszych inwestycji mijającego roku było przygotowanie powierzchni rezerwowej, liczącej pięć hektarów, na cmentarzu Dywity — informuje Zbigniew Kot, dyrektor Zakładu Cmentarzy Komunalnych w Olsztynie. — Ta inwestycja jest zakończona, a w ostatnim etapie prac wykonaliśmy asfaltowe aleje. Zagospodarowaliśmy również staw, który mieści się na tym obszarze. Ten teren powinien zapewnić miejsce na pochówki na najbliższe 15 lat.

Prognozy zarządcy nekropolii opierają się na danych, z których wynika, że coraz więcej rodzin decyduje się na pochówki pokremacyjne. W związku z rosnącą liczbą pochówków pokremacyjnych, Robert Szewczyk, prezydent Olsztyna, udostępnił większą część nisz w kolumbarium sąsiadującym z Aleją Zasłużonych cmentarza Dywity mieszkańcom miasta, na bieżące pochówki urnowe. Dotyczy to wyłącznie bieżących pochówków, nie obejmuje rezerwacji.

— Obecnie na naszych nekropoliach co drugi pochówek dotyczy grobu urnowego. To również powoduje, że powierzchnia cmentarza nie wymaga on tak częstej rozbudowy — ocenia Zbigniew Kot. — Wpływ na zwiększenie liczby tych pochówków będzie miało oddanie do użytku Wielofunkcyjnego Domu Przedpogrzebowego na cmentarzu Dywity, w którym będzie mieścić się również krematorium.

Za realizację projektu odpowiada doświadczona spółka z Głogowa. Nowy inwestor prowadzi Miejskie Domy Przedpogrzebowe. Już teraz spółka świadczy usługę kremacji, którą realizuje w siedzibie w Głogowie. Nie pobiera opłat za transport.

Wielofunkcyjny Dom Przedpogrzebowy to budowa nie tylko krematorium. Powstaną również dwie kaplice ceremonialne, przechowalnia zwłok i prosekatorium, w którym będą przeprowadzane m.in. sekcje prokuratorskie, a także

biuro cmentarza, poczekalnie i toalety publiczne. Inwestycja obejmuje również zagospodarowanie terenu w zakresie: wykonania sieci i instalacji, uzbrojenia terenu, utwardzeń w postaci dróg, parkingów i chodników, zagospodarowania zieleni oraz małej architektury. Wielofunkcyjny Dom Przedpogrzebowy ma zapewnić kompleksową pełną obsługę czynności pogrzebowych w zakresie przygotowania zmarłego do pochówku, począwszy od przechowania i przygotowania zwłok poprzez ceremoniał.

— Po zakończeniu inwestycji związanej z WDP uruchomimy nową aleję, która w tej chwili prowadzi jedynie na duży parking od strony Kieźlin. Docelowo będzie to główny wjazd na cmentarz — zapowiada Zbigniew Kot. Te inwestycje znacząco wpłyną na wizerunek olsztyńskich nekropolii.

— Za nami kolejny trudny rok, kiedy znacząco wzrosły koszty pracy, materiałów, co miało znaczenie w kontekście przeprowadzanych przedsięwzięć — ocenia zarządca nekropolii. — W tym roku wybudowaliśmy dwa kolumbaria na cmentarzu Poprzeczna. W przypadku tej nekropolii przygotowujemy się do zagospodarowania nowego pola urnowego, które powstanie w ciągu najbliższych dwóch lat. Obecnie wykonaliśmy już część nasadzeń zieleni. Trwają prace związane z niwelacją terenu oraz przeniesieniem gruzowiska w inne miejsce, w przestrzeni, z którą nie były związane żadne plany, z powodu istniejącego tam kolektora deszczowego. Nowe pole urnowe będzie miało znacząco większą powierzchnię od dotychczasowego.

Prawo: Komu i kiedy przysługuje zasiłek pogrzebowy?

Jeżeli poniosłeś koszty pogrzebu, może ci przysługiwać zasiłek pogrzebowy z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

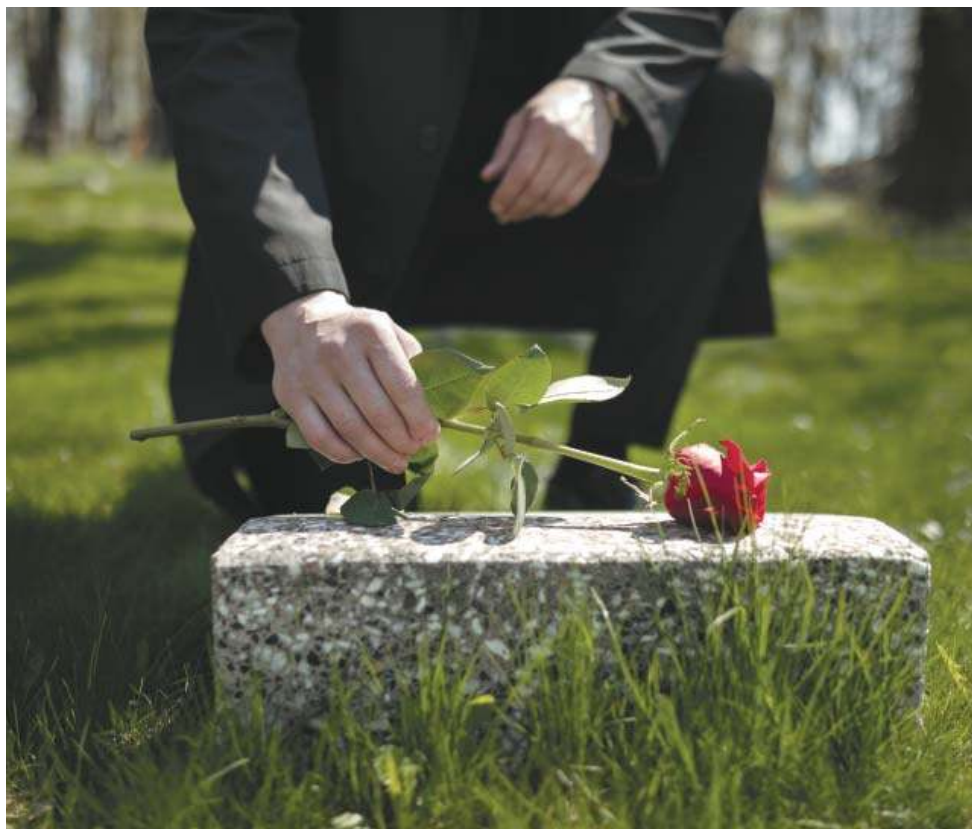
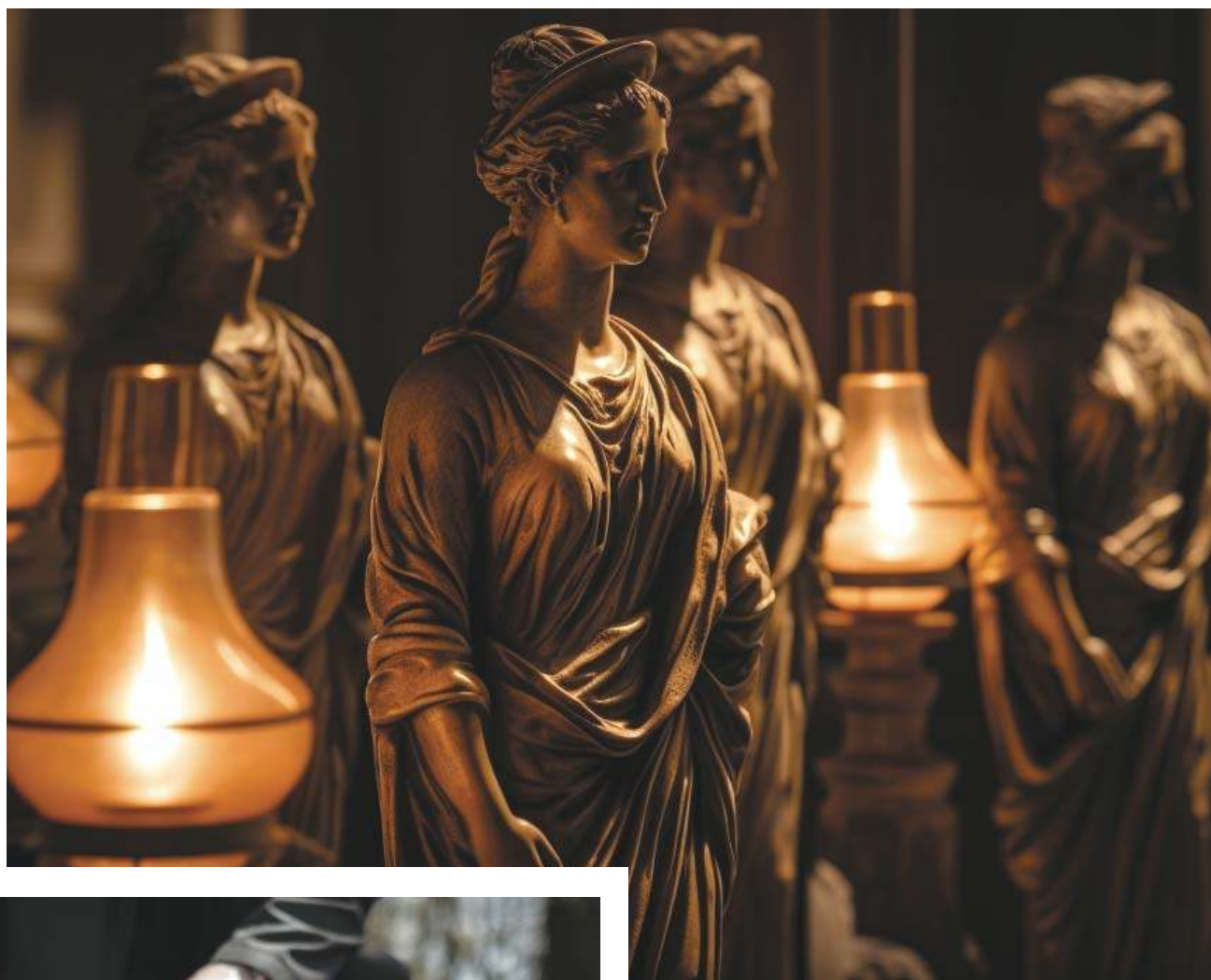
Komu przysługuje zasiłek?

Zasiłek przysługuje członkowi rodziny, pracodawcy, domowi pomocy społecznej, gminie, powiatowi, osobie prawnej Kościoła lub związku wyznaniowego, osobie obcej — jeżeli pokryli koszty pogrzebu.

W przypadku zasiłku członkowie rodziny to wedle prawa małżonek (wdowa i wdowiec), także pozostający w separacji orzeczonej wyrokiem sądu, rodzice, ojczyzm, macocha oraz osoba przysposabiająca, własne dzieci, dzieci drugiego małżonka oraz dzieci przysposobione, dzieci przyjęte na wychowanie w ramach rodziny zastępczej, inne dzieci przyjęte na wychowanie i utrzymanie przed osiągnięciem pełnoletniości, rodzeństwo, dziadkowie, wnuki, a także osoby, nad którymi została ustanowiona opieka prawna.

Kiedy przysługuje zasiłek?

Zasiłek pogrzebowy przysługuje po śmierci osoby, która ma przyznaną emery-

turę lub rentę, osoby, która ma przyznaną emeryturę pomostową, osoby, która jest ubezpieczona w ZUS, osoby, która ma przyznane nauczycielskie świadczenie kompensacyjne, osoby, która zmarła w czasie pobierania zasiłku chorobowego albo świadczenia rehabilitacyjnego po ustaniu ubezpieczenia, osoby, która w dniu śmierci nie miała przyznanej emerytury lub renty, lecz spełniała warunki do jej uzyskania, cywilnej niewidomej ofiary działań wojennych, która pobierała świadczenie pieniężne, osoby, która pobierała świadczenie przedemerytalne lub zasiłek przedemerytalny, osoby, która pobierała rentę socjalną, osoby, która zmarła wskutek wypadku lub choroby zawodowej powstałych w szczególnych okolicznościach, i osoby,

która pobierała rentę z tytułu wypadku lub choroby zawodowej powstałych w szczególnych okolicznościach.

Uwaga! Zasiłek pogrzebowy przysługuje tylko z jednego tytułu.

Wysokość zasiłku

Zasiłek pogrzebowy przysługuje członkowi rodziny i wynosi 4000 zł niezależnie od kwoty poniesionych kosztów pogrzebu, ale też osobie obcej lub pracodawcy, domowi pomocy społecznej, gminie, powiatowi, osobie prawnej Kościoła lub związku wyznaniowego do wysokości poniesionych kosztów, ale nie więcej niż 4000 zł.

W razie poniesienia kosztów pogrzebu przez więcej niż jedną osobę lub podmiot zasiłek pogrzebowy ulega podziałowi między

te osoby lub podmioty adekwatnie do poniesionych kosztów pogrzebu.

1 czerwca 2023 roku zmieniły się zasady dotyczące przyznawania i wypłaty zasiłku pogrzebowego po śmierci osób uprawnionych do emerytur/rent pracowniczych wypłacanych przez KRUS. Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego podała do wiadomości, że od dnia 1 czerwca 2023 r. zasiłki pogrzebowe po zmarłych emerytach/rencistach uprawnionych do emerytur/rent rolniczych wypłacanych przez KRUS w tzw. zbiegu z emeryturą/rentą z systemu powszechnego i członkach ich rodzin będzie przyznawał i wypłacał Zakład Ubezpieczeń Społecznych. Oznacza to, że od 1 czerwca 2023 roku wnioski o zasiłek pogrzebowy po ww. zmarłych osobach należy składać bezpośrednio do właściwego inspektoratu Zakładu Ubezpieczeń Społecznych na druku Z-12. Wcześniej obowiązywały oddzielne formularze (druk ZUS Z-12, KRUS SR-26).

Jakie dokumenty?

Do ZUS należy złożyć wniosek o wypłatę zasiłku pogrzebowego (druk Z-12), a ponadto akt zgonu, akt urodzenia dziecka, które urodziło się martwe, albo odpis zupełny aktu urodzenia dziecka z adnotacją, że dziecko urodziło się martwe. Do tego trzeba dołączyć oryginały rachunków poniesionych kosztów pogrzebu, a jeżeli oryginały zostały złożone w banku — kopie rachunków potwierdzone przez bank za zgodność z oryginałem, dokumenty potwierdzające pokrewieństwo lub powinowactwo z osobą zmarłą (skrótowe odpisy aktów stanu cywilnego) oraz zaświadczenie płatnika składek o podleganiu ubezpieczeniu emerytalnemu i rentowemu.

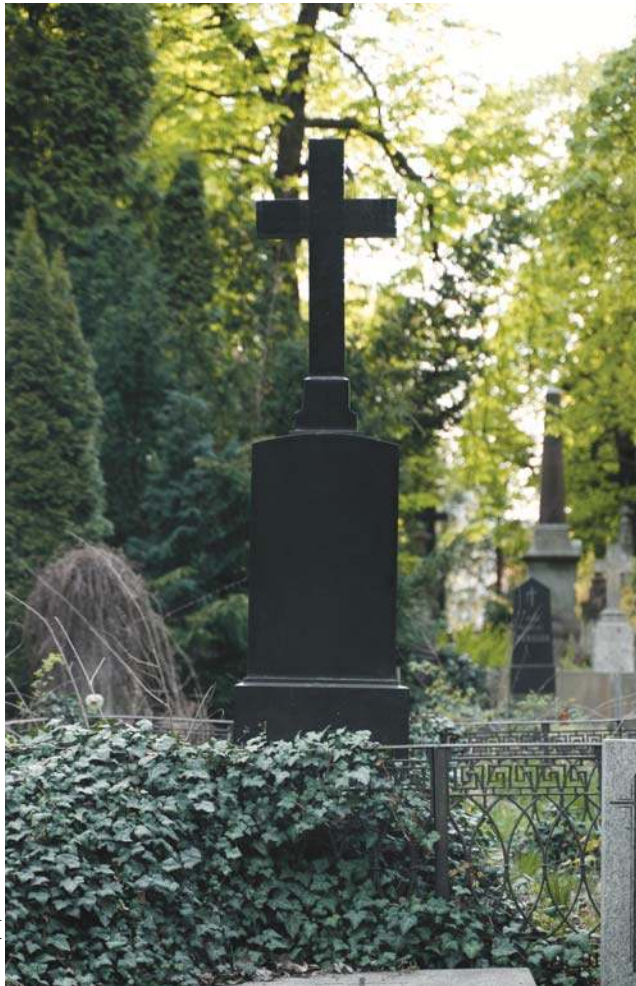
Uwaga! Akt zgonu może być wystawiony za granicą. Nie może to być jednak tymczasowy akt zgonu — wtedy powinien być wystawiony w Polsce.

Kiedy i gdzie złożyć dokumenty?

W ciągu 12 miesięcy od dnia śmierci osoby, której opłaciłeś koszty pogrzebu. Po tym terminie następuje przedawnienie roszczeń, czyli nie otrzymamy już zasiłku. Jeżeli nie można dotrzymać tego terminu z powodu późniejszego odnalezienia ciała lub zidentyfikowania zmarłej osoby z innych przyczyn, całkowicie od nas niezależnych, należy złożyć dokumenty w ciągu 12 miesięcy od dnia pogrzebu. Trzeba też dołączyć dokumenty, które potwierdzą powód opóźnienia: zaświadczenie z policji lub prokuratury, odpis zupełny aktu zgonu albo inny dokument urzędowy.

Poprawnie wypełnione i skompletowane dokumenty możemy złożyć w jednostce ZUS, która wypłacała emeryturę albo rentę zmarłemu, jeśli zmarły dostawał emeryturę albo rentę, albo w jednostce ZUS zgodnej z miejscem zamieszkania. Dokumenty można złożyć osobiście lub przez pełnomocnika albo wysłać pocztą. Wniosek o zasiłek można także złożyć elektronicznie przez PUE ZUS.

Oprac. mmb

Fot. Freepik / archiwum własne

Podstawa prawna

Ustawa z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2016 r. poz. 887).

Unijne przepisy

Jak otrzymać zasiłek pogrzebowy w Polsce i w innych państwach członkowskich Unii Europejskiej (UE) i Europejskiego Stowarzyszenia Wolnego Handlu (EFTA) na podstawie przepisów koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego?

Uprawnienia do zasiłku pogrzebowego będą przysługiwały na podstawie prawa polskiego. W Polsce zasiłek pogrzebowy przysługuje ubezpieczonym rentowym. Jeżeli zgon osoby, po której przysługuje zasiłek pogrzebowy, nie nastąpił w Polsce, ale w innym państwie członkowskim UE lub EFTA, przy ustaleniu prawa do zasiłku ZUS uzna, że śmierć nastąpiła na terytorium Polski. Kto mieszka lub przebywa w innym państwie człon-

kowskim UE lub EFTA, a chce otrzymać zasiłek pogrzebowy z ZUS, wniosek o ten zasiłek może złożyć na formularzu E-124 za pośrednictwem instytucji ubezpieczeniowej w państwie zamieszkania lub pobytu albo w placówce ZUS. Do wniosku należy dołączyć dokumenty wymagane przez ZUS.

Wypłata polskiego zasiłku pogrzebowego nie zależy od stażu ubezpieczenia lub zamieszkania, dlatego nie trzeba ich dokumentować.

Jak uzyskać zasiłek pogrzebowy w innym państwie członkowskim UE/EFTA?

Kto mieszka w Polsce, a chce otrzymać zasiłek pogrzebowy w innym państwie członkowskim UE lub EFTA, wniosek o ten zasiłek może złożyć na formularzu E-124 za pośrednictwem ZUS albo we właściwej instytucji ubezpieczeniowej państwa członkowskiego UE lub EFTA. Dokumenty złożone w ZUS zostaną

przekazane właściwej instytucji ubezpieczeniowej w innym państwie członkowskim UE/EFTA, która wypłaci ten zasiłek.

Ważne!

Jeżeli przepisy państwa członkowskiego UE lub EFTA, w którym ubiegamy się o zasiłek pogrzebowy, uzależniają otrzymanie tego zasiłku od stażu ubezpieczeniowego lub zamieszkania, to instytucja właściwa tego państwa, która ustala nam prawo do zasiłku, doliczy okresy ubezpieczenia w innym państwie, np. w Polsce.

Podstawa prawna

Rozporządzenie 883/2004 — art. 42.

Rozporządzenie 987/2009 — art. 42.

Ustawa z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2017 r. poz. 1383 z późn. zm.) — art. 77-81.

Materiał partnerski

FACEBOOK DLA TYCH, KTÓRZY ODESZLI — ZMARLI.INFO

Chyba wszyscy zgodzą się, że publikowanie nekrologów na Facebooku pomiędzy humorystycznymi obrazkami a zdjęciami znajomych może być czasami złym rozwiązaniem. Informacje o śmierci zasługują na godne miejsce, gdzie mogą być przeglądane z należytą powagą.

Ostatnio w warmińsko-mazurskich mediach pojawił się ciekawy serwis Zmarli.info. Być może to właśnie takie miejsce – dedykowane i pełne szacunku, które pozwoli na godne pożegnanie bliskich. Przyjrzyjmy się bliżej tej stronie.

BOGATA BAZA NEKROLOGÓW

Zmarli.info, póki co, może pochwalić się bazą nekrologów zawierającą tysiące wpisów. W szczególności serwis posiada dużą bazę nekrologów z województwa warmińsko-mazurskiego, co pozwala na łatwe znalezienie informacji o zmarłych osobach z tego regionu. Wyszukiwarka na stronie działa bardzo

sprawnie i umożliwia szybkie odnalezienie konkretnej osoby. W bazie możemy znaleźć również ważne osoby, które przysłużyły się dla regionu – zmarłych lekarzy, nauczycieli i innych ludzi kultury. Administratorzy strony umieszczają je na bieżąco, często nawet wyprzedając inne strony.

DODAWANIE NEKROLOGU

Jedną z najważniejszych opcji tego serwisu jest najpewniej dodawanie nekrologów. Proces dodawania informacji jest bardzo prosty i przejrzysty, co jest niezwykle ważne w chwilach, gdy nie mamy siły na skomplikowane procedury. W panelu można:

- **Dodać szczegóły dotyczące pogrzebu**, takie jak data, godzina i miejsce ceremonii.
- **Wstawić zdjęcie**, co dodaje osobistego charakteru nekrologowi.
- **Udostępnić nekrolog** e-mailem lub (jeśli potrzeba) na mediach społecznościowych.
- **Zamieścić biografię lub podziękowania** dla osoby, która odeszła, co pozwoli na podzielenie się wspomnieniami i historią życia bliskiej osoby.

SUBTELNY WYGLĄD I PRZYJAZNOŚĆ UŻYTKOWNIA

Serwis charakteryzuje się eleganckim wyglądem, który z pew-

nością oddaje powagę sytuacji. Kolorystyka i czcionka są stonowane, co sprawia, że przeglądanie nekrologów jest komfortowe i nie przytłacza użytkownika. **To prosta, niewymagająca specjalnych umiejętności technicznych strona.** Przeglądanie nekrologów jest intuicyjne, a dodawanie nowych wpisów – szybkie i bezproblemowe.

Czy to nowe miejsce w sieci, gdzie będziemy mogli pożegnać naszych bliskich, dzieląc się wspomnieniami i informacjami w sposób przypominający społecznościowe platformy, ale z zachowaniem odpowiedniego szacunku i powagi? Oceńcie sami.

Chcemy rozwijać nasz serwis Zmarli.info, dlatego poszukujemy inwestora. Chętnych prosimy o kontakt: tel. 517542663.

O historii Zaduszek

Dzień Zaduszny, obchodzony 2 listopada, jest dniem modlitw za wszystkich zmarłych, zwłaszcza za dusze odbywające w czyśćcu pokutę. Jak przypominają teolodzy, tego dnia Kościół modli się w intencji ich zbawienia. Tradycja obchodów Dnia Zadusznego, zwanego też w Polsce Zaduszkami, sięga czasów biblijnych. Pierwsze wzmianki o zapisywaniu w specjalnych księgach imion osób zmarłych można odnaleźć już w Starym Testamencie.

Zaduszki, Dzień Zaduszny lub Święto Zmarłych — a właściwie Wspomnienie wszystkich wiernych zmarłych (łac. Commemoratio Omnium Fidelium Defunctorum) to w Kościołach łacińskich obchód liturgiczny poświęcony zmarłym, przypadający corocznie na 2 listopada, treściowo połączony z poprzedzającą go uroczystością Wszystkich Świętych. Tego dnia Kościół modli się w intencji zbawienia dusz odbywających w czyśćcu pokutę. W doktrynie Kościoła katolickiego Dzień Zaduszny jest wyrazem przekonania o obcowaniu świętych, zmarłychwstaniu ciał, życiu wiecznym oraz skuteczności modlitwy wstawienniczej. W Zaduszki odwiedza się cmentarze, groby zmarłych z rodziną i uczestniczy w mszach, modląc się w intencji zmarłych. Istnieje tradycja zapalania świeczek czy zniczy na grobach oraz składania kwiatów, wieńców lub też innego typu ozdób, mających być symbolem pamięci o zmarłych. Z kolei w Kościołach wschodnich podobne obchody odbywają się kilkukrotnie w ciągu roku, przede wszystkim w okresie Wielkanocy.

Tot Froonik / archikuum wloono

Od kiedy czcimy zmarłych?

Dzień Zaduszny wywodzi się z praktyk pobożnościowych wczesnośredniowiecznych mnichów — nabożeństw odprawianych corocznie w różnych klasztorach za zmarłych współbraci. Już w początkach VII w. Izydor z Sewilli zalecał odprawianie w klasztorach mszy za dusze zmarłych zakonników. Od IX w. podczas specjalnych nabożeństw w niektórych opactwach zaczęto obejmować intencjami modlitewnymi wszystkich zmarłych chrześcijan, nie tylko zakonników.

W chrześcijaństwie w formie znanej nam do dziś Dzień Zaduszny zapoczątkował św. Odilon, opat benedyktynów we francuskim opactwie Cluny. Dzień ten miał być przeciwagą dla pogańskich obrządków czczących zmarłych. W 998 r. Odilon zarządził modlitwy za dusze zmarłych we własnym

opactwie oraz wszystkich klasztorach należących do kongregacji kluniackiej, wyznaczając na to pierwszy dzień po Wszystkich Świętych, czyli 2 listopada. Od benedyktynów kluniackich zwyczaj ten przejęły inne zakony, zwłaszcza cystersi oraz kartuzi. Następnie termin ten i sama idea święta szybko rozposzechniły się we Francji, Anglii, Niemczech i Italii. W XIII w. zwyczaj ten w Kościele katolickim stał się powszechny. Polscy cystersi wprowadzili go w swoich klasztorach już w XII w., co odnotował kalendarz opactwa w Ładzie.

W 1311 r. decyzją Stolicy Apostolskiej wprowadzono Dzień Zaduszny do kalendarza oraz liturgii rzymskiej i stopniowo upowszechniono w całym Kościele katolickim. W Polsce tradycja Dnia Zadusznego zaczęła się tworzyć już w XII w., a z końcem XV w. była znana w całym kraju. Najstarsza informacja

o obchodzeniu Zadzuszek poza klasztorami pochodzą z początków XIV w. z diecezji wrocławskiej pod rządami biskupa Henryka z Wierzbna.

Każdy kapłan tego dnia ma obowiązek odprawienia trzech mszy żałobnych. Jedną — w intencjach własnych, drugą — w intencji wszystkich zmarłych, a trzecią — w intencji Ojca Świętego.

W Europie

Wiele tradycji Dnia Zaduszkiego wiąże się z popularnymi wyobrażeniami o czyszceniu. Bicie w dzwony ma na celu pocieszenie tych, którzy dokonują oczyszczenia. Zapalanie świec służy zapaleniu światła dla biednych dusz pogrążonych w ciemności. Ciasteczka dusz są wręczane dzieciom przychodzącym, aby śpiewać lub modlić się za zmarłych, co daje początek tradycji chodzenia na dusze i pieczenia

specjalnych rodzajów chle-
ba lub ciast.

Dzień Zaduszny obchodzony jest w wielu krajach Europy – to czuwanie, znicze, dekoracja grobów i specjalne modlitwy, a także wiele regionalnych zwyczajów. Przykłady tych ostatnich obejmują zostawianie na stole ciast dla zmarłych bliskich i utrzymywanie ciepła w pomieszczeniu dla ich wygody w Tyrolu oraz zwyczaj z Bretanii, gdzie o zmroku ludzie gromadzą się na cmentarzach, aby klęczeć z odkrytą głową przy grobach swoich bliskich, namaszczając wgłębienie płyty nagrobnej wodą święconą lub polewając ją mlekiem. Przed snem na stole zostawia się dla dusz kolację. W języku maltańskim Dzień Zaduszny znany jest jako Jum il-Mejtn i towarzyszy mu tradycyjna kolacja z pieczonym prosiakiem – opiera się na zwyczaju wypuszczania na ulice świni z dzwoniem

na szyi, tak by nakarmiła ją cała okolica. Tego dnia Maltańczycy też gotują, by nakarmić biednych. W austriackim Linzu w Dzień Zaduszny i w wieczór go poprzedzający ze szczytów wież odtwarzano żałobne utwory muzyczne zwane *aequales*. W Czechach i na Słowacji Dzień Zaduszny nazywany jest – czyli Duszyki. Tradycyjnie na grobach zapala się wtedy znicze.

Na Sycylii i w innych regionach południowych Włoch Dzień Zaduszny obchodzony jest jako Festa dei Morti lub Ujuornu rii morti, czyli Wspomnienie Zmarłych lub Dzień Zmarłych, co według Joshuy Nicolosi można postrzegać jako „wpółowie drogi między tradycjami chrześcijańskimi i pogańskimi”. Rodziny odwiedzają i sprzątają miejsca pochówku, domowe ołtarze udekorowane są rodzinnymi zdjęciami i świecami wotywnymi, a dzieci otrzymują spe-

cyjny koszt lub cannistru z czekoladkami, granatami i innymi prezentami od swoich przodków. Ze względu na dawanie słodczy w prezencie i nacisk na kukielkowe dekoracje z cukru Dzień Pamięci stał się bodźcem dla lokalnych wydarzeń na Sycylii, takich jak Notte di Zuccheru (Noc Cukru), podczas której społeczności świętują ku czci zmarłych.

Według innych obrzędów i wierzeń

W prawosławiu modlitwom w intencji zmarłych patronują św. Dymitr i Jan Chrzciiciel (w sierpniowe święto ścięcia Jana Chrzciiciela prawosławni wspominają poległych żołnierzy). Z kolei u luteran nie ma kultu zmarłych, lecz kultu zmarłych, lecz kultu zmarłych, lecz kultu zmarłych jest stała pamięć i troska o ich groby. Przy wielu luteranśkich nekropoliach znajduje się dom, w którym mieszka gospodarz opiekujący się

Fot. Freepik / archiwum własne

cmentarzem. Polscy kalwini dostosowali pamięć o zmarłych do polskiej tradycji, gromadząc się w Dzień Zaduszny w cmentarnej kaplicy na okolicznościowym nabożeństwie. Natomiast żydzi wspominają zmarłych w rocznicę śmierci, kiedy zapalają specjalną świecę i odmawiają modlitwę „Boże pełen miłosierdzia” lub tradycyjny kadis. W rocznicę śmierci słynnych rabinów i cadyków umieszcza się na ich grobach karteczki z prośbami o wstawiennictwo.

Tradycje ludowe

ZZaduszkami związanych było niegdyś wiele ludowych zwyczajów i wierzeń. Przed tym dniem porządkowano nie tylko groby, ale także domy. Wierzono bowiem, że dusze zmarłych wracają tego dnia do miejsc, w których bywały za życia. Zostawiano dla nich otwarte furtki

i drzwi. W domach czekały na nich np. pieczone pierogi, chleb, bób i kasza. Wieszano też czysty ręcznik, obok stawiano wodę i mydło, aby dusze mogły się obmyć. Przekazywano sobie opowieści o spotkaniach z duszami zmarłych, blakającymi się po lasach, a od zmierzchu po cmentarzach i w pobliżu kościołów. Wierzono, że bardzo niebezpieczne były dusze potępionych; miały one straszyć przy mostach, młynach i na rozstajach dróg.

W ludowym rozumieniu Dzień Wszystkich Świętych był postrzegany jako wigilia głównego obchodu Dnia Zadusznego, podczas którego miała miejsce większość zwyczajów i obrzędów ludowych. W jesienne dni Zaduszek duchy zmarłych krewnych miały odwiedzać swoje dawne domy, gromadząc się w pobliżu okien lub po lewej stronie głównego wejścia.

Wierzono też, że wchodząc do domu, rozgrzewali się przy domowym palenisku i szukali przygotowanego dla nich pamiątkowego posiłku. Przed powrotem do zaświatów dusze udawały się do kościoła na specjalną nocną mszę za duszę zmarłego księdza. Żywym nie wolno było oglądać umarłych — ci, którzy złamali tę zasadę, zostali surowo ukarani.

Rytuał Zaduszek rozpoczął się od opieki nad cmentarzami: porządkowano groby swoich bliskich, dekorowano je kwiatami, zapalano znicze, organizowano zbiorową modlitwę za zmarłych, zakończoną pobłogosławieniem grobów przez księdza modlitwą i wodą święconą. Właściciele domów w Polsce Wschod-

niej przygotowywali się na spotkanie ze zmarłymi, sprząając i przygotowując dom na wizytę: zasypywali podłogi piaskiem, pozostawiali otwarte drzwi lub okna, przysuwali ławki bliżej paleniska, a na tych ławkach ustawiali naczynie z wodą, grzebień i ręcznik, aby dusze mogły się umyć i uczesać włosy.

W Zaduszki kobiety tradycyjnie wypiekały specjalny chleb dla dusz. Chleb przynoszono na cmentarz i rozdawano biednym, dzieciom, duchownym lub po prostu zostawiano na grobach w podobny sposób jak współczesne cukierek albo psikus. Tradycyjnie rodziny starały się dawać jak najwięcej — w niektórych miejscach wypiekały i rozdawały nawet 200-300 bułek, wierząc, że dzięki temu

zapewnią sobie bogactwo i dobrobyt.

W przed i po Zaduszkach przestrzegano wielu tabu: nie pracowano w polu, nie wykonywano żadnych ważnych prac domowych, nie wyruszano na wycieczki. Według polskich wierzeń w wigilię Zaduszek należało jak najwcześniej położyć się spać, aby nie odwracać uwagi zmarłego od obchodów jego święta. Resztki pamiątkowego obiadu pozwalano zdjąć ze stołu dopiero rano. Niewskazane było też wychodzenie na zewnątrz i wynoszenie śmieci lub wody. Tej nocy wszystkie psy powinny pozostać na łańcuchach. Jeśli ktoś chciał wynieść śmieci lub wylać wodę obok domu, wypowiadał specjalne ostrzeżenie: „Przesuń się, duszo, bo wy-

leję na ciebie moje śmieci/wodę!”. Zakazane było także wybielanie pieca i ścian domów, aby nie posypywać zmarłych gliną i wapnem.

Podobne obrzędy istnieją nie tylko w Polsce, ale także w innych krajach słowiańskich, takich jak Serbia, Słowenia, Macedonia Północna, Bułgaria, Chorwacja i Słowacja. Jednak w odróżnieniu od rzymskokatolickiej Polski (i reszty Europy Zachodniej) w krajach prawosławnych w roku kalendarzowym przypadają cztery takie wydarzenia: jedno w pierwszą sobotę listopada, zwane Dniem św. Demetriusza, pozostałe przed rozpoczęciem Wielkiego Postu (zwykle w marcu), przed Zesłaniem Ducha Świętego i przed Michałem.

Magdalena Maria Bukowiecka

Fot. Freepik / archiwum własne

Materiał partnerski

Dom Pogrzebowy PRZYMIERZE

Danuta i Jarosław Wachowscy

Olsztyn: Aleja Wojska Polskiego 29 A, Jagiellońska 63

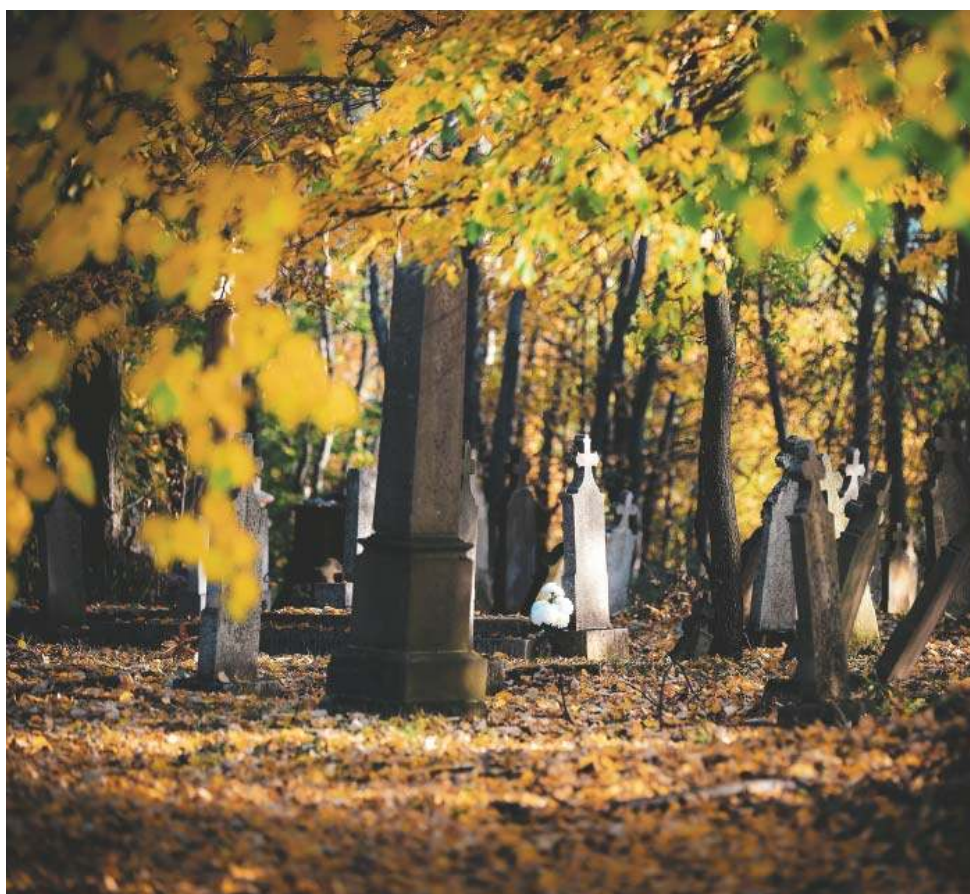
tel. 89 526 11 11 kom. 607 148 719

całodobowy przewóz zmarłych

e-mail: przymierze-olsztyn@wp.pl

Las jak miejsce wiecznego spoczynku

Las ma swoje własne, bardzo bogate życie. Jego częścią — choć na co dzień bardzo często o tym zapominamy — jest też śmierć. Na Warmii i Mazurach historii tych, którzy odeszli, strzeże niemal pół tysiąca leśnych cmentarzy. To ludzie bardzo często bezimienni; ich groby są w wielu przypadkach anonimowe. A jednak los uhonorował ich najpiękniejszą mogiłą — otuloną leśnym szumem drzew i westchnieniami całego leśnego życia.

Fot. Freejok

Kto nie wierzy, może udać się do nie tak odległego Strzałowa (w Mrągowie trzeba skrócić w prawo, na Piecki, a potem w lewo i kierować się na Lipowo). Już nieopodal siedziby nadleśnictwa można napotkać kilka leśnych grobów, ale tak naprawdę tych grobów i cmentarzy jest z pewnością więcej, bo mowa tu tylko o tych, które dzięki pracy leśników zostały odkryte i zidentyfikowane. Przecież co roku odnajdywane są nowe pojedyncze mogiły lub większe cmentarze. We wspomnianym Strzałowie, gdzie z okien starych domów nadleśnictwa widać jezioro Majecz Wielki, obecny nadleśniczy Piotr Czyżyk pomógł nam zrozumieć, czym jest las dla pamięci Warmii i Mazur. I dlaczego ta pamięć sięga o wiele dalej niż granice strzałowskiego lasu.

Wieczne sypialnie

Groby w puszczech i lasach Krainy Tysiąca Jezior pojawiały się z różnych powodów. Te najprostsze i związane z historią rodzin tutejszych leśników leżały od zawsze niedaleko leśni-

czówek. Tam chowano ich mieszkańców, którzy do najbliższych cmentarzy mieliby spory kawał drogi. Dlatego, kiedy odchodzili na wieczną służbę, znajdowano dla nich spokojne miejsce w lesie lub na polanie, gdzie można ich było odwiedzić. Do dziś takie groby stoją na straży pamięci o pokoleniach ludzi, dla których dbanie o las i praca przy nim stawały się życiowym powołaniem. Dziś dbają o te miejsca leśnicy i okoliczni mieszkańcy.

Na odpoczynek gra trąbka...

Leśnika, zanim spocznie na zawsze, koleżanki i koledzy odprowadzają do samego końca. Las to służba, dlatego zanim pamięć spleśnieje z szumem drzew, leśnik usłyszy jeszcze sygnał grany na trąbce, który odwoła go na wieczną służbę. I jak w życiu, zazwyczaj słychać tę melodię nad grobami starych leśników, ale niekiedy czas zatrzymuje się w trakcie pracy również młodym, jak chłopakowi, który zaczął dopiero pracę w jednym z nadleśnictw i nieszcześliwy wypadek przerwał na zawsze jego

pasję. — Leśnicy to solidarni ludzie. Kiedy dzieje się nieszczęście, stajemy się nieszczęście, stajemy razem. Kiedy ten młody chłopak zginął, staraliśmy się pomóc jego rodzinie. I choć dopiero stawiał pierwsze kroki w zawodzie, który coraz bardziej stawał się jego pasją, oczywiście odprowadziliśmy go na cmentarz z naszym obyczajem, z melodią trąbki sygnałowej, w mundurach — wspomina nadleśniczy Piotr Czyżyk.

...lub szumią drzewa

Las leśników przyjmuje do siebie na zawsze. Czasami to cmentarze pozostałe po wioskach, których już nie ma, jak ten w nieistniejącym Sowimrogu nad Jeziorem Nidzkim. Nie zawsze słychać było też melodię sygnałowej. Czasami bywał to krótki świst przeleatujących kul. To właśnie groby i cmentarze żołnierzy odkrywane co roku w mazurskich i warmińskich lasach. Wysyłani na kolejne fronty pierwszej i drugiej wojny światowej spotykali śmierć gdzieś pomiędzy jeziorami. Czasami chowani przez innych żołnierzy, czasami przez okolicznych gospodarzy. Swoje miejsca

znajdowali tu też zakatowani przez NKWD i UB. Ci ostatni często chowani zbiorowo, po kryjomu, bez żadnych oznaczeń, skazani na przypadkowe odnajdywanie ich po kilkudziesięciu latach dzięki pracy leśników. Ale żołnierze polegli w czasie wojny chowani byli zazwyczaj pod prostymi krzyżami, tymi protestanckimi i katolickimi lub trójbelkowymi, prawosławnymi lub greckokatolickimi. Również ci, którzy mieli w sercu inną wiarę lub nie mieli jej wcale, znajdowali swoje miejsce pod krzyżami, nie dlatego, by ich po śmierci nawracać na tę czy inną religię, ale by pokazać zrozumiałe dla wszystkich wyznawców: to jest miejsce szczególne, miejsce, gdzie las zapamięta historię tego człowieka, choćby nikt inny o nim nie pamiętał. Dziś o te miejsca dbają leśnicy, którzy przekazują historie młodym w szkołach, poprzez internet i spotkania.

z nich leży właśnie w naszych lasach — mówi nadleśniczy Strzałowa. I rzeczywiście, tamte kamienne latarnie czekają na duchy tych, którzy jako znani lub nieznani żołnierze zostali tu. Warto odpowiedzieć na ich ciche światło, choćby małym zniczem zapalonym w listopadowe dni, kiedy szczególnie wspominamy wszystkich, a nie tylko wybranych zmarłych.

Parki pamięci

Strzałowski nadleśniczy wspomina także wizyty w Niemczech. — Od jakiegoś czasu pojawiają się tam leśne parki pamięci. Spotkałem je m.in. w okolicach Getyngi, gdzie na leśnych drzewach można dostrzec proste krzyże lub inne symbole oraz małe tabliczki z imionami i nazwiskami zmarłych, których prochy w urnach chowa się pod tymi drzewami. Te parki pamięci, bo tak chyba można to nazwać, wyglą-

wa pewnie nie miałyby nic przeciwko.

Pamięć, która ożywa

Las rośnie. Mimo wichur zostawiających po sobie polacie rumowisk, mimo pożarów i susz. Mazurskie i warmińskie lasy nadal dają wytchnienie, budulec i schronienie. Trwają z tymi, którzy na co dzień, przez wszystkie pory roku, pracują dla lasu i z nim, we wspólnym rytmie pór roku, kolejnych zasadzeń i wycinek, oczyszczania drzew z pasożytów, dbania o leśne szlaki i zabezpieczanie miejsc ze względu na dobro zwierząt, a nie rozrywkę ludzi. Pomiedzy tym wszystkim spotykamy ślady przeszłości. I być może tu nawet bardziej niż na tradycyjnych cmentarzach rozbijemy trwałe, przemijające i odradzające się. Tam, gdzie nad leśnymi grobami widzimy stare i młode drzewa, które w końcu przebijają się do słońca, łatwiej chyba ze spokojem przyjąć zwykły porządek rzeczy. — Jesteśmy, przemijamy, ale pamięć w lesie zostaje i odradza się z każdym rokiem — przypomina Piotr Czyżyk, nadleśniczy strzałowskiego lasu i tym samym jeden z gospodarzy warmińsko-mazurskich puszczy i lasów, który za troskę i pracę nad zachowaniem historycznego dziedzictwa tych miejsc został odznaczony przez prezydenta RP Srebrnym Medalem Opiekuna Miejsc Pamięci Narodowej. W listopadowe dni, kiedy pewnie pójdziemy także na rodzinne spacerki do naszych lasów, zatrzymajmy się tam, gdzie dzięki wysiłkom leśników czas nie zasypał niepamięcią tych, którzy nigdy nie dotarli do swych ostatnich miejsc w rodzinnych stronach. Warmia i Mazury to miejsce losów nieoczywistych, splótów historii i nieoczekiwanych ich zakończeń. Ale to też leśna ojczyzna pamięci ludzi z wielu stron, która co roku odkrywa przed nami kolejne świadectwa historii. Warto o nią dbać, bo dzięki niej zyskujemy pamięć, która może ożywać z każdym powiewem wiatru, szelestem liści pod nogami, gdy na ścieżkach między znanymi i nieznanymi grobami nadal szukamy drogi przed siebie.

Latarnie

Wojny zostawiają jednak nie tylko groby, ale także pustkę po ludziach. Przecież ci żołnierze, których śmierć spotkała na Mazurach czy Warmii i przykryły leśne mogiły, nie mają swoich grobów tam, skąd kazano im wyruszać na front. Dlatego w Europie można spotkać na cmentarzach miejsca pamięci o zaginionych żołnierzach. — Takie symboliczne kamienie, na których wyryto: „Dnia tego i tego wyruszyli na wojnę z naszego miasteczka ci i ci. Nie powrócili do dziś”. Przecież wielu

dają inaczej niż tradycyjne cmentarze, ale pozwalają na zadumę i wspomnianie bliskich w otoczeniu przyrody, śpiewu ptaków i prześwitującego przez korony drzew słońca. To oczywiście wiąże się z innymi niż w Polsce przepisami dotyczącymi pochówków, ale z pewnością jest warto zauważenia — informuje nadleśniczy Piotr Czyżyk. I rzeczywiście, jedno z takich miejsc można spotkać w Reinhardswaldzie, gdzie pod bukami spoczywają zmarli z okolic Getyngi. Czy w Polsce takie miejsca byłoby możliwe? Drze-

Ksiądz Mieczysław

Wielu cudownych ludzi ożywa w naszej pamięci wraz z początkiem listopada. Wśród mieszkańców Elbląga trwa żywa pamięć o zmarłym w 2018 roku ks. Mieczysławie Tylutkim, salwatorianinie. Jego grób na Cmentarzu Agrykola jest, bez wątpienia, jednym z najczęściej odwiedzanych w naszym mieście.

ZADANIE SPECJALNE

Skąd wziął się w Elblągu fenomen ks. Tylutkiego? Ten skromny, na pierwszy rzut oka niczym niewyróżniający się kapłan, przybył do naszego miasta w 2008 roku. Został proboszczem kilkunastotysięcznej parafii św. br. Alberta. Jego szczególną misją było jednak dokończenie, rozpoczętej ok. 30 lat wcześniej, budowy potężnego kościoła parafialnego. Zadanie, w opinii wielu osób, niewykonalne. Wielu duszpasterzy z ogromnym wysiłkiem starało się dokończyć tę inwestycję. W niektórych obszarach ich praca wydawała się łatwiejsza kiedy weźmie się pod uwagę, że parafia jeszcze na początku lat 90. była dwukrotnie większa. Ks. Mieczysław nie zrażał się jednak trudnościami i szukał sposobu na dokończenie budowy. Okazało się nim zjednoczenie ludzi wokół parafii i stworzenie w niej przestrzeni ich aktywności. Jak wspomina obecny proboszcz parafii św. br. Alberta, ks. Jerzy Urbanik, jego poprzednik miał po prostu wizję swojej nowej wspólnoty. On chciał budować kościół. Ten materialny, w formie budynku, ale także ten duchowy. Był otwarty na ludzi i zawsze gotowy do rozmowy. Potrafił ich angażować w dobre dzieła i sam był utalentowanym organizatorem różnego rodzaju przedsięwzięć. Wielu parafian wspomina, jak po przybyciu do Elbląga zaprosił ich do prac porządkowych wokół powstającej świątyni. Trzeba było wykarczować krzewy, usunąć śmieci, oczyścić dość pokazy teren. Zajęło to kilka dni. A ks. Mieczysław stale pracował z ludźmi, co budziło niemałe zdziwienie oraz budowało dobre więzi pomiędzy proboszczem i parafianami.

WIZJA DUSZPASTERSKA

Choć ks. Mieczysław odniósł ogromny sukces i doprowadził do wybudowania nowego, potężnego kościoła w Elblągu, jego popularność wśród ludzi nie płynęła jedynie z uznania dla tego dzieła. Ks. Tylutki był przede wszystkim zaangażowanym duszpasterzem z wizją swojej posługi. Już jako młody kapłan, święcenia otrzymał w 1992, powołano go do istnienia RMS: Ruch Młodzieży Salwatoriańskiej. Jego pierwszą parafią jako wikariusza była wspólnota św. Jadwigi w Dobroszycach. Pracując na Śląsku uczestniczył we wrocławskiej pieszej pielgrzymce na Jasną Górę. Zauważył tam ogromny potencjał młodzieży uczestniczącej w tym wydarzeniu. I zaproponował stworzenie dla niej przestrzeni w salwatoriańskich parafiach. Został twórcą i pierwszym dyrektorem RMSu. Do dziś przez tę wspólnotę, działającą w wielu miejscach w Polsce, przewinęły się tysiące osób. Wielu ludzi ukształtowało swoją osobowość i relację z Bogiem poprzez proponowaną formację. Dziesiątki eventów pozwoliły natomiast doświadczyć Kościoła, który wychodzi do ludzi, zna ich życie i potrafi prowadzić do Chrystusa. Podobnie podczas dekady, którą ks. Mieczysław spędził w Elblągu. Stale szukał dostępu do ludzkich serc. Jedną z ważnych inicjatyw, które podjął, było coroczne organizowanie Parafialnego Forum Rodziny. Zapraszał na nie wartościowych prelegentów i podejmował ważne dla rodzin i małżeństw tematy. Powołał do istnienia wspólnotę małżeństw, która skupia kilkadziesiąt par zaangażowanych w życie Kościoła. Organizował

pielgrzymki krajowe i zagraniczne, podczas których ludzie poznawali się i integrowali. Był otwarty na młodzież. Nawet jako proboszcz wyruszał z młodymi przynajmniej na kilka dni elbląskiej pieszej pielgrzymki na Jasną Górę. Bez wątpienia wywarł wyraźny wpływ na wielu młodych ludzi, którzy w okresie jego posługi w Elblągu wstąpili do salwatorianów. Ks. Mieczysław to wielki, dobry i mądry człowiek. Moja rodzina zawsze mogła na niego liczyć. Jego wsparcie, nie tylko w kwestiach związanych z wiarą, to cenny dar, jaki od niego otrzymaliśmy – wspomina przyjaciel kapłana, Marek Poźniak. On ubogacał ludzi swoją osobowością i doświadczeniem. Potrafił mądrze podchodzić do różnych osób, także niewierzących, dodaje.

CZAS CHOROBY

Około połowy 2017 u ks. Mieczysława zdiagnozowano czerniaka. Pierwotna prognoza dawała dużą nadzieję na skuteczne leczenie. Sam ks. Mieczysław nie zalał się na wieść o chorobie i pomimo problemów zdrowotnych realizował swoje plany duszpasterskie. Jednocześnie doświadczał wielkiego wsparcia ze strony ludzi. We wrześniu pojechał z ks. Mieczysławem do Warszawy na laserowe naświetlanie mózgu, w którym były przerzuty czerniaka – opowiada Witold Janowski, przyjaciel kapłana. On nigdy nie żalił się na to, że zachorował. Nie narzekał na swoje cierpienie, które przecież było wielkie. Dużo wtedy rozmawialiśmy, choć były również długie momenty milczenia. Szczególnie wspominam sprawowane tam przez niego Msze św. Z wielkim wysiłkiem, w cierpieniu, z przerwami. Tam

Ksiądz Tylutki wygłasza homilię podczas Mszy świętej sprawowanej w Rzymie w domu zakonnym salwatorianów (2011 r.). Fot. archiwum parafii św. br. Alberta w Elblągu

czuło się obecność Boga i łączność ofiary ks. Mieczysława z ofiarą Chrystusa – podkreśla. Na organizowane przez ks. Rafała Głowczyńskiego nabożeństwa, podczas których modlono się o zdrowie proboszcza, przychodziło po 200-300 osób. Załamanie stanu jego zdrowia nastąpiło jesienią 2018. W tym okresie szczególną opiekę sprawowali nad nim najbliżsi krewni. 05 listopada o piątej rano zadzwonił do mnie brat Mieczysława mówiąc, że nie może go dobudzić, wspomina ks. Jerzy Urbanik. Zadzwoniliśmy więc po lekarza z hospicjum który stwierdził, że rozpoczęła się jego agonía. Zmarł bardzo spokojnie, we śnie. Pogrzeb kapłana okazał się prawdziwą manifestacją wielkiego szacunku, jakim ludzie go

darzyli. Potężny kościół św. br. Alberta był wypełniony po brzegi. W ceremonii uczestniczyło kilka tysięcy osób. Elbląg od lat nie widział tak licznej pogrzebu. A przecież ci ludzie nie znali ks. Tylutkiego tylko z widzenia. Spotkali go w jakimś momencie swojego życia i doświadczyli od niego dobra. Stąd pamięć o ks. Mieczysławie trwa nadal. Wiele osób odwiedza jego grób i modli się za niego. Na skutek oddolnej inicjatywy jego imię otrzymała ulica znajdująca się nieopodal świątyni, którą z tak dużym poświęceniem budował. Skąd zatem wziął się fenomen ks. Tylutkiego? Może stąd, że zawsze szukał klucza do ludzkich serc. I skutecznie go znajdował.

ks. Marek Piedziewicz

Pielgrzymka do Medjugorie (2016 r.).
Fot. archiwum parafii św. br. Alberta w Elblągu

Z parafianami podczas pielgrzymki do Izraela (2013 r.).
Fot. archiwum parafii św. br. Alberta w Elblągu

Msza św. pogrzebowa ks. Mieczysława (2018 r.). Fot. elblag.gosc.pl

Czy kremacja jest eko?

Coraz częściej dbałość o środowisko jest dla nas ważnym celem. Mamy przecież tylko jedną planetę, a zachowanie Ziemi w dobrym stanie będzie oznaczać, że nasze dzieci i wnuki będą miały gdzie mieszkać i wychowywać własne rodziny. Dlatego coraz częściej dbamy o ekologię i sprawdzamy, czy nasze zakupy i działania są przyjazne dla środowiska.

Możemy zrobić w życiu wiele, by być świadomymi ekologicznie, na przykład stale zmniejszać naszą zależność od nieodnawialnych zasobów, choćby nie używać butelek PET, a te, które już się w naszym domu znajdują, po zużyciu zawartości umieszczać w specjalnym automacie do fachowej ich utylizacji i recyklingu. Jednak dla osób, które naprawdę poświęcają się, by uczynić naszą planetę lepszym miejscem, taka inicjatywa nie kończy się wraz z naszą śmiercią. Dlatego wraz ze wzrostem świadomości proekologicznej coraz więcej osób decyduje się na kremację, by zmniejszyć wpływ swojej śmierci na środowisko. Ale czy kremacja jest dla środowiska przyjazna?

Konkrety

Dlaczego niektórzy uważają kremację za bardziej przyjazną dla środowiska opcję niż tradycyjne pochówki? Z punktu widzenia środowiska sposób, w jaki chowamy naszych zmarłych, ma wpływ na naszą planetę. Tradycyjne

Brązowy pojemnik na starożytne skremowane szczątki ludzkie wraz z ofiarą wotywną

pochówki można uznać za te, które zazwyczaj mają większy wpływ na nasze środowisko niż kremacja. Jeden z powodów jest taki, że wiele ciał przed pochówkiem jest balsamowanych, a substancje chemiczne wchodzące w skład płynu balsamującego mogą być wysoce toksyczne — zwłaszcza jeśli trafią do gleby.

Ponadto koszty zasobów, które przeznaczane są na stworzenie tradycyjnej trumny, a następnie jej transport, można uznać za wysokie. Jest to spotęgowane wpływem na środowisko stosowania grobowca — produkcja betonu potrzebnego do ich stworzenia powoduje emisję dwutlenku węgla.

Kremacja w porównaniu z tradycyjnym pochówkiem

Kto się obawia, że współczesny pochówek ma większy wpływ na zdrowie środowiskowej planety, niż może nam się wydawać, powinien rozważyć kremację.

Po pierwsze, należy zauważyć, że nawet kremacja powoduje emisję dwutlenku węgla. Zorganizowanie całkowicie neutralnego pod względem emisji dwutlenku węgla pogrzebu jest niemal niemożliwe. Naukowcy odkryli jednak, że podczas pochówku w trumnie uwalniane są 833 kg dwutlenku węgla, podczas gdy przeciętna kremacja powoduje emisję zaledwie 233 kg. To duża różnica i chociaż kremacja nie jest idealnie przyjazna dla środowiska, jest o wiele bardziej zrównoważona — cztery kremacje mają niemal taki sam ślad węglowy jak pochówek w jednej trumnie. Dlatego wiele osób świadomych ekolo-

gicznie wybiera kremację, bo po prostu chcą zmniejszyć swój ślad węglowy po śmierci.

Ale chociaż prawdą jest, że kremacja jest mniej szkodliwa niż pompowanie w ciało formaldehydu i zalewanie ziemi z trumną betonem, nadal należy wziąć pod uwagę skutki dla środowiska. Kremacja wymaga dużej ilości paliwa i powoduje emisję milionów ton dwutlenku węgla rocznie — na tyle dużą, że niektórzy ekolodzy próbują przemyśleć ten proces. Przeciętna kremacja pochłania mniej więcej tyle samo energii i ma taką samą emisję co spalanie dwóch zbiorników benzyny przez samochód osobowy.

Wpływ indywidualnej kremacji zależy od tego, gdzie i jak jest przeprowadzana. W Indiach Hindusi mają długą tradycję kremacji krewnych na stosie na świeżym powietrzu. Wymaga to wycięcia milionów drzew, a praktyka ta przyczynia się do zanieczyszczenia powietrza i rzek, ponieważ większość kremacji na stosach odbywa się w pobliżu wody.

A co oprócz kremacji?

Dla każdego, kto szuka przyjaznej dla środowiska opcji, kremacja jest lepszym wyborem w porównaniu z tradycyjnym pochówkiem w trumnie. Ale zazwyczaj stosowana forma kremacji nie jest w rzeczywistości jedynym wyborem.

Istnieje opcja zwana kremacją wodną, czasami nazywaną akwamacją. Polega ona na procesie chemicznym zwanym hydrolizą alkaliczną, którego celem jest zredukowanie ciała do substancji podobnej do popiołu, ale bez jego spalania — zamiast tego ciało jest umieszczane w kąpielni wodnej ze specjalnymi chemiczami, które rozkładają ciało w sposób naturalny. Hydroliza alkaliczna to około jednej dziesiątej śladu węglowego konwencjonalnej kremacji i chociaż proces zajmuje podobną ilość czasu, nie wymaga aż takiego podgrzewania — to woda wykonuje większość pracy. Ponieważ nie ma potrzeby używania krematorium do spopielenia szczątków, nie spala się paliwa. Ponadto proces

ten nie uwalnia żadnych związków chemicznych z samego ciała.

Podobnie jak w przypadku kremacji, po hydrolizie alkalicznej pozostają pewne szczątki, które rodziny mogą przechowywać wurnie lub rozrzucić w specjalnym miejscu. W czasie tego procesu powstaje dużo organicznego płynu, który ma bardzo praktyczne zastosowanie.

Dzięki temu akwamacja jest alternatywnym rozwiązaniem dla każdego, kto szuka przyjaznej dla środowiska kremacji. Jednak kremacja wodna jest bardziej złożona, a zatem droższa niż typowa kremacja. Nie jest też tak szeroko dostępna jak tradycyjna kremacja, co oznacza, że w wielu sytuacjach może nie być praktycznym wyborem.

Kto zdecyduje się na tradycyjną kremację, może pochować szczątki w biodegradowalnej urnie, w której znajduje się nasiono lub sadzonka — co oznacza, że z popiołów może wyrosnąć drzewo. Pomaga to

Kremacja zmarłych przez Hindusów w Ubud na Bali w Indonezji

Hinduistyczny obrzęd kremacji w Nepalu. Samskara powyżej przedstawia ciało owinięte w szafranową czerwień na stosie

Relikwia znaleziona wśród prochów Chana Kusalo, buddyjskiego patriarchy północnej Tajlandii — została umieszczona we fioletce w kształcie chedi i wystawiona wewnątrz Wat Chedi Luang w Chiang Mai

nie tylko zrównoważyć ślad węglowy kremacji, ale jest także jakże pięknym upamiętnieniem zmarłego.

Więcej opcji przyjaznych dla środowiska

Kremacja nie jest jedyną przyjazną dla środowiska opcją. Osoby, które nie chcą być kremowane, ale nadal chcą wspierać środowisko, mogą rozważyć zielone pochówki. Jest on podobny do tradycyjnego pochówku, ale z zamiennikami zaprojektowanymi w celu zmniejszenia wpływu na środowisko. Zielone pochówki zazwyczaj wykluczają balsamowanie, użycie betonu do stworzenia krypty grobowej i tradycyjną trumnę. Zamiast tego używa się prostej, łatwo biodegradowalnej trumny sosnowej, tekturowej lub tkaniny. W niektórych przypadkach zmarłego chowa się w całości w tkaninie.

Wpływ kremacji na środowisko

Jeśli chodzi o ogólny wpływ kremacji na środowisko, emisja dwutlenku

węgla w przypadku tej opcji upamiętnienia stanowi ułamek emisji związanych z tradycyjnym pochówkiem, mimo że wiąże się ona ze spalaniem paliw kopalnych w celu przekształcenia ciała w popiół. To czyni z niej atrakcyjną alternatywę dla pochówku, zwłaszcza gdy weźmie się pod uwagę ogólny koszt pogrzebu — kremacja jest generalnie tańsza niż tradycyjny pochówek.

Jeśli jednak koszt finansowy nie jest tak ważny jak koszt środowiskowy, kremacja wodna, jeśli tylko jest dostępna w najbliższej okolicy, jest realnym sposobem, by jeszcze bardziej ograniczyć emisję dwutlenku węgla. Zielone pochówki są prawdopodobnie najszybsze w minimalizowaniu wpływu śmierci osoby na naturę, ale mogą być droższe ze względu na stosowane metody. Niezależnie od naszego wyboru Ziemia z pewnością doceni świadomość ekologiczną.

Magdalena Maria Bukowiecka
Korzystałam z materiałów „National Geographic” oraz „Encyclopædia Britannica”.

Urna na popiół. Linki służą do opuszczania urny w głąb ziemi

Płonące ghaty w Manikarnika Ghat niedaleko Waranasi w Indiach

Kremacja w historii

Praktykę kremacji na otwartym ogniu wprowadzili do świata zachodniego Grecy już w 1000 r. p.n.e. Wydaje się, że przejęli kremację od niektórych ludów północnych jako nakaz wojny, by zapewnić żołnierzom zabitym na obcym terytorium pogrzeb w ojczyźnie, w obecności rodziny i współobywateli. Zwłoki palono na polu bitwy, następnie prochy zbierano i wysyłano do ojczyzny w celu ceremonialnego pochówku. Chociaż pochówek w ziemi był kontynuowany (nawet, jak ujawnia „Antygona”, symboliczne posypanie ciała ziemią spełniało te wymagania), kremacja stała się tak ściśle związana z walecznością i męską cnotą, patriotyzmem i chwałą wojskową, że uważano ją za jedyne stosowne zakończenie epickiego życia.

Rzymianie poszli w ślady Greków i Trojan, też kremując swoich bohaterów wojskowych. „Eneida” Wergiliusza pogardliwie przeciwstawia etykietę „nieszczęśliwych” Latynów tej, którą mieli trojańscy przodkowie Rzymian. Wergiliusz opisuje, jak podczas 12-dniowego rozejmu, ogłoszonego tak, by obie armie mogły kremować poległych wojowników, Latynowie spalili wielu bez rytuału lub liczenia, a później złożyli kości razem, przykrywając je kopcem ziemi. Rzymianie z kolei przestrzegali wszystkich zasad. Przykryli stos liśćmi i umieścili przed nim cyprysy. Po podpaleniu żołnierze wykrzykujący wojenne okrzyki okrażali go i wrzucali do ognia trofea zabrane zabitym Latynom. Wylewali krew zwierząt na płomienie, a gdy ogień zgasł, myli kości w winie i umieszczali je w urnach. Kremacja stała się w Rzymie tak wielkim symbolem statusu, że budowa i wynajem przestrzeni w kolumbariach — sklepieniach lub podobnych budowlach z niszami w ścianach, w których umieszczano prochy zmarłych — stała się dochodowym biznesem. Około 100 r. n.e. kremacje w Cesarstwie Rzymskim zostały jednak zaniechane, być może z powodu rozprzestrzeniania się chrześcijaństwa. Chociaż kremacja wśród chrześcijan nie była wyraźnym tabu, nie zachęcali do niej z powodu pogańskich skojarzeń i obaw, że może ona kolidować z obiecanym zmartwychwstaniem ciała i jego ponownym zjednoczeniem z duszą. Najbardziej praktycznym powodem stała się jednak groźba poważnych niedoborów drewna, bo tak dużo drzew wycinano na stosy.

Pogańscy Skandynawowie preferowali kremację, wierząc, że pomaga ona uwolnić ducha od ciała i chroni zmarłych przed krzywdzeniem żywych. Ich praktyki były podobne do greckich i rzymskich epickich kremacji. Po nawróceniu Islandczyków na chrześcijaństwo w 1000 r. n.e. kremacja była rzadkością w Europie Zachodniej aż do XIX wieku, z wyjątkiem sytuacji kryzysowych. Na przykład podczas wybuchu czarnej śmierci w 1656 r. w Neapolu spalono ciała 60 tysięcy ofiar w ciągu jednego tygodnia.

W Indiach i niektórych innych krajach, w których zwyczaj ten jest praktykowany od starożytności, kremacja jest uważana za bardzo pożądaną. Wszyscy pobożni Hindusi pragną być spopieleni w Waranasi. Nabrzeże tego świętego miasta jest wyłożone betonowymi i marmurowymi płytami, na których wznoszone są stosy. Następnie szczątki są składane w rzece Ganges. W niektórych krajach azjatyckich kremacja jest dostępna tylko dla nielicznych uprzywilejowanych: w Tybecie jest zwykle zarezerwowana dla wysokich lamów, w Laosie jest dla tych, którzy umarli „szczęśliwie”, czyli z przyczyn naturalnych po zakończeniu spokojnego i dostatniego życia. Ceremonie kremacji na Bali są kolorowe i radosne. W „szczęśliwy” dzień ciała kilku zasłużonych osób, które zostały tymczasowo pochowane lub zabalsamowane, są przenoszone do wysokiej i ozdobnej wieży z drewna i bambusa i poddawane kremacji. Czterdzieści dwa dni później druga wieża, z podobiznami zamiast ciał, jest spalana, aby pomóc duszy w jej podróży do najwyższych niebios. Popioły pozostałe po spaleniu wież, podobnie jak prochy ciał, są rozrzucone na wodzie.

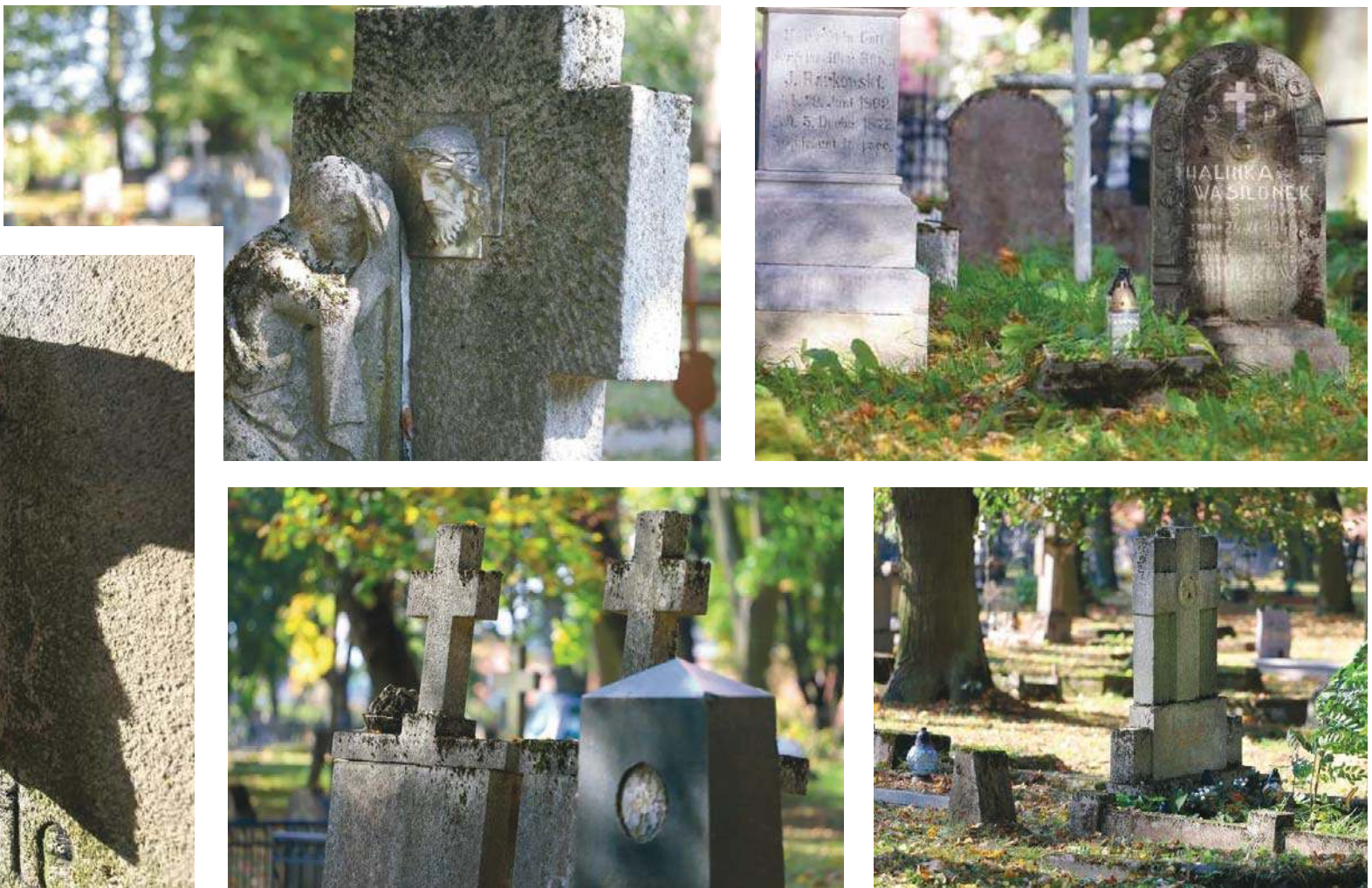
Cmentarze w obiektywie

Cmentarz
w Olsztynie
przy Kościele
św. Józefa

Cmentarz
w Olsztynie
przy Alei Wojska
Polskiego

Cmentarz
w Dywitach

PIK GRANIT
K A M I E N I A R S T W O

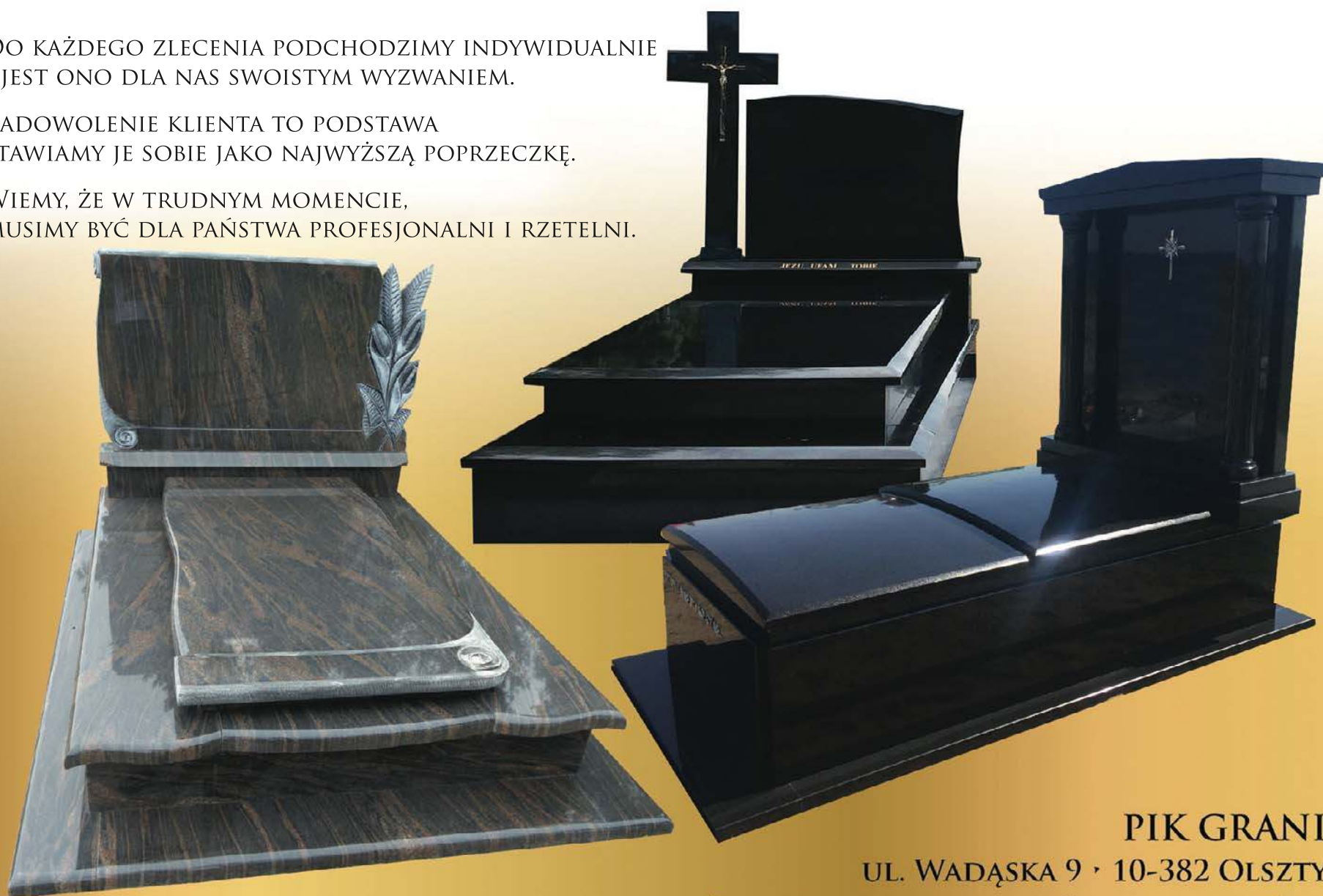

ORYGINALNE I WYTWORNE NAGROBKI
ORAZ UNIKALNE I ELEGANCKIE RZEŻBY.

DO KAŻDEGO ZLECENIA PODCHODZIMY INDYWIDUALNIE
I JEST ONO DLA NAS SWOISTYM WYZWANIEM.

ZADOWOLENIE KLIENTA TO PODSTAWA
STAWIAMY JE SOBIE JAKO NAJWYŻSZĄ POPRZECZKĘ.

WIEMY, ŻE W TRUDNYM MOMENCIE,
MUSIMY BYĆ DLA PAŃSTWA PROFESJONALNI I RZETELNI.

PIK GRANIT

UL. WADAŚKA 9 · 10-382 OLSZTYN

PIERWSZA WYSTAWA OD BRAMY GŁÓWNEJ CMENTARZA DYWITY

TEL. 788 861 741 · EMAIL: BIURO@PIKGRANIT.PL · WWW.PIKGRANIT.PL

ZAKŁAD CZYNNY JEST W GODZINACH:
OD PONIEDZIAŁKU DO PIĄTKU 9.00 - 17.00
W SOBOTĘ 9.00 - 13.00

RELAKS

z Gazetą Olsztyńską

Sudoku

1				3			4	5
				6		3		7
5			8	2				
				1	3	9	6	
	1						5	3
8					9		2	1
4		5			1		3	
9					8			
				9			1	2

6	1		7	2			3	
		4	9			6	1	2
				1	6			4
8				3			2	
	7				9		8	6
2	5		6	7	8		9	
			1			8	6	7
1				9			5	
				6	2			9

		9	7				6	8
	3	5		6				
4			1		8		5	
		3	8			5		6
	8			5				2
	9							4
9	1							
					1		2	3
	6	4						5

Znajdź 10 różnic

Litery z pól ponumerowanych od 1 do 25 utworzą rozwiązanie niniejszej krzyżówki

[illegible]

JOLKA z HASŁEM

Litery z pól z kropką czytane
rzędami, utworzą rozwiązanie:

Drzwi do sklepu; przywódca chasydów, rebe; szklana w gabinecie wróżki; inaczej notatki; przepływa w Brzeclawiu; przeciwieństwo różniczki w matematyce; miasto Julii Szeremety; grecka bogini świtu; bywa bosa lub z platfuszem; wycieczka kajakami; mityczny syn Dedala; miejsce cumowania statków; amerykańskie województwo; trójkątna ryba akwariowa; imię żony Witolda Gombrowicza; krzaczaste nad oczami; węgierskie danie z papryką; ze splawikiem i haczykiem; "Tetley" w kubku; piasek potocznie; zawiadomienie z poczty; Arafat, były prezydent Autonomii Palestyńskiej; lodowy dom; jęgo stolicą Quito; biją króle w talii; myłona z pszczołą; Amundsen, badacz polarny; rzeka w Mielcu; Tb dla chemika; uczucie niepokoju, lęk; Nowa, partia Włodzimierza Czarzastego; synowie córki; stała posada w firmie; zakłęcie magiczne; liny do mocowania statków w porcie; uczestniczą we mszach; legendarny brat Sawy; inaczej pokrzywnica, ptak; rozwiązał zagadkę Sfinksa; śpią w stajni; dwudziesta litera alfabetu greckiego; stolica Korei Południowej; eskorta, ochrona prezydenta; pojedyncza linijka tekstu; wynik, rezultat pracy; stolica Litwy.

Sprawdź się w SUDOKU: wypelnij diagram 9x9 w taki sposób, aby w każdym wierszu, w każdej kolumnie i w każdym z dziewięciu pogrubionych kwadratów 3x3 znalazło się po jednej cyfrze od 1 do 9:

2	5	6	4		3		9	1
					6			5
3	4		8				2	
4	2		5		8		1	3
		5				6		7
6	8		1					4
5		8	7	3			6	
1			6	8				9
			2	1			3	

	7		5		3	4	8	
	3		6			7		2
			8	7			1	6
	5			6	9	2		8
	9		2			5		7
4								1
8				4	7	1		5
3	6	7			8	9		4
		4		2				3

WYKREŚLANKA: poniżej ukryliśmy 20 zawodów. Wykreślisz je wszystkie od góry do dołu, od lewej do prawej oraz na ukos: barman, broker, celnik, dekarz, fryzjer, grafik, kelner, lekarz, niania, pilot, prawnik, stolarz, piekarz, trener, aktor, chemik, kasjer, lektor, muzyk, trener.

L	E	K	A	R	Z	L	O	T	S
K	O	P	N	P	E	I	T	B	P
C	E	P	I	K	O	M	R	U	R
H	E	L	T	E	K	O	E	N	A
A	O	O	N	A	K	F	N	C	W
T	R	E	S	E	R	A	E	E	N
A	M	J	R	Y	R	L	R	I	I
C	E	U	Z	A	N	K	A	Z	K
R	H	J	Z	I	O	N	S	B	R
U	E	E	K	Y	I	O	T	A	A
R	T	W	M	A	K	T	O	R	F
A	E	K	A	I	H	Y	L	M	A
G	R	A	F	I	K	S	A	A	T
U	A	M	I	D	A	S	R	N	I
N	U	D	E	K	A	R	Z	Y	M
A	D	W	O	R	Z	E	C	C	A

1-7 listopada 2024

dodatek
TELEWIZYJNY DO TWOJEJ GAZETY

Treść programu i foto dzięki uprzejmości: Prasowej Agencji Telewizyjnej, Polsatu, TVP1, TVP2, TVN, TV4, TVN7, TV Puls, TV Trwam, TVP Kultura INFORMUJEMY, ŻE REDAKCJA NIE PONOSI ODPOWIEDZIALNOŚCI ZA ZMIANY W PROGRAMACH TV

Wydawca: Dodatek sp. z o.o., ul. Wiatrakowa 11/3, 85-115 Bydgoszcz, tel. 516-018-821, e-mail: i.wonaa@magraf.pl, Redaktor naczelny: Sławomir Grzmieł ISSN 1643-2460 • Skład komputerowy: Magraf sp.j.

Poniedziałek

0:35
TVN 7

Lepiej późno niż później
Komedia, USA, 2003

Harry Langer ma 63 lata i jest zatwardziałym kawalerem, który nigdy nie umówił się z kobietą, która przekroczyłaby trzydziestkę. Ten konserwatywny elegant i nałogowy uwodziciel jest jednocześnie fascynujący i odpychający, a to mieszanek cech, obok których kobiety nie przechodzą obojętnie. Harry właśnie uwodzi Marin Barry, ponad trzydziści lat od niego młodszą córkę znanej dramatopisarki Eryki Barry. Romantyczna schadzka ma miejsce w pięknym, położonym na wydmach domu słynnej Eryki.

INNE DATY EMISJI: PIĄTEK, 20:00

Piątek

22:50
TVP 1

Reguła milczenia
Dramat, USA, 2012

Po dając się za adwokata Jim Grant mieszka w Albany w stanie Nowy Jork. Naprawdę nazywa się Nick Sloan, przez ponad 30 lat ukrywał się przed FBI, po oskarżeniu o rzekomy napad na bank w 1980 r. i zabójstwo strażnika. W latach młodości był aktywną studentką organizacją Weather Underground, co też było ścigane prawem. Kiedy Sharon Sołar, również była działaczką organizacji, zostaje aresztowana, ambitny i zawzięty młody reporter Ben Shepard, zamierza przygotować wielki artykuł na ten temat, wietrząc szansę na wyrobienie sobie marki i zaistnienie w branży...

Wtorek

1:25
TVP 2

Za wszelką cenę
Dramat, USA, 2004

Frankie Dunn, zmęczony życiem, samotny trener i właściciel bokserkiej sali treningowej w Los Angeles, zatrudniający jako dozorcę i pomocnika również wiekowego byłego boksera, Eddiego Duprisa, prowadzi paru zawodników, z których największe szanse na sukces ma „Duży Willie”. Ale chłopak chce walczyć i zarabiać, a Frankie unika ryzyka, więc wkrótce Willie przechodzi pod skrzydła konkurencji. Pewnego dnia w sali Dunna pojawia się 31-letnia Maggie Fitzgerald, kelnerka marząca o karierze bokserkiej i szukająca trenera...

INNE DATY EMISJI: NIEDZIELA, 20:00

Sobota

23:40
TVP KULTURA

Chwasty
Dramat, USA, 1987

Osadzona w realiach amerykańskiej rzeczywistości końca lat 30 akcja rozgrywa się w Albany w stanie Nowy Jork. Od 22 lat domem Francis Phelana (Jack Nicholson) jest ulica. Śpi na kartonach, żywi się odpadkami, czasem zarobi parę groszy, które od razu przepija. W delirycznych wizjach jawi się przed nim całe przeszłość. Porzucił życie rodzinne po tragedii, której nie potrafił sprostać. Stracił syna, a o jego śmierć obwinia właśnie siebie. Od tej pory Francis walczy się po świecie.

INNE DATY EMISJI: PIĄTEK, 20:00

Środa

20:00
TV PULS

Green Book
Obyczajowy, USA, 2018

Stany Zjednoczone, rok 1962. To nęty drobny cwaniaczek z Bronxu, który z dnia na dzień traci pracę w klubie nocnym. Wkrótce otrzymuje korzystną ofertę – ma wyruszyć w kilkumiesięczne tournée po kraju w roli szofera wybitnego i nieco ekstrawaganckiego muzyka Dona Shirleya. Nowych towarzyszy różni wszystko: wykształcenie, zainteresowania, ideały, a nawet ulubione jedzenie i rozrywki. Wkrótce między prostym reprezentantem klasy robotniczej Tonym a noblistycznym Do mem rodzi się przyjaźń. Zaczynają dostrzegać, że o wiele więcej ich łączy niż dzieli.

OGÓLNOPOLSKI
PORTAL
INFORMACYJNY

wm.pl
wolne media

TWOJE ŹRÓDŁO
NIEZALEŻNYCH
INFORMACJI

PIĄTEK • 1 listopada

TVP 1

05:25 Czyścić - dram., Polska, 2020

07:00 Transmisja Mszy Świętej

08:00 Akacja 38 - serial kostiumowy, 2016

08:50 Ranczo - serial obycz., Polska, 2013

09:50 Komisarz Alex - serial krym.

10:50 Ojciec Mateusz - serial kryminalny

11:45 Okrasa łamie przepisy - magazyn kulinarny

12:15 Fascynujące miejsca - fascynujący sad - Jesień, Zima - dok., Niemcy, 2019

12:40 Tredowata - melodramat, Polska, 1976

14:25 Mój przyjaciel Hachiko - obycz., USA, Wlk. Bryt., 2009

16:05 Dziedzictwo - serial obyczajowy, Turcja

TVP 2

04:35 O dziewczynce, która wierzyła w cuda - dram., USA, 2021

06:15 Oredzie

06:30 Szukając cudów - dram., Wlk. Bryt., 2020

08:10 Lalika - serial, Polska, 1968

10:55 Myśmy już byli. Bohaterowie Starych Powązek - dok., Polska, 2024

11:55 Chłopiec z chmur - obycz., Franc., 2019

14:00 Familiada - teleturniej

14:35 Koło fortuny - teleturniej

15:15 Szansa na sukces. Opole - widowisko muzyczne

16:20 Księga miłości - fab., USA, 2016. Wypadek samochodowy sprawia, że poukładany dotąd świat Henry'ego rozpadła się na kawałki... nie potrafi pogodzić się ze śmiercią żony...

17:00 Teleexpress

17:20 Pogoda

17:30 Zegarmistrz światła - reportaż

18:45 Akacja 38 - serial kostiumowy, 2016

19:30 Program informacyjny 19.30

19:55 Pytanie dnia

20:10 Sport

20:15 Pogoda

20:30 Światło między oceanami - dram., N. Zel., Wlk. Bryt., USA, 2016

22:50 Reguła milczenia - dram., USA, 2012

01:00 Gra z Cieniem - serial, 2024

02:00 Porzucony - serial, Wlk. Bryt., 2016

03:00 Pavarotti - dok., Wlk. Bryt., USA, 2019

18:15 Va Banque - teleturniej

18:50 Jeden z dziesięciu

19:30 Barwy szczytów - serial obycz., 2024

20:05 Mój kochany - obycz., Polska, 2015. Historia dwóch sióstr, które postawione w trudnej sytuacji życiowej zmuszone są współdziałać - mimo wzajemnej niechęci.

21:40 Zegarmistrz światła - reportaż. Program, przypominający dorobek artystów i muzyków, którzy zmarli w ostatnich latach.

22:55 Przyjaciel domu - fab., USA, 2019

01:10 Fatalna namietność - dram., USA, 1997

03:25 Zmruż oczy - obycz., Polska, 2003

TVN

05:40 Uwaga! - program interwencyjny

05:55 Ukryta prawda - program obyczajowy

06:50 Kuchenne rewolucje - program kulinarno-rozrywkowy

07:45 Dzień Dobry TVN - magazyn poranny

11:15 Scooby-Doo II: Potwory na gigantcie - przyg., USA, 2004

13:15 Idealny facet - kom., USA, 2005

15:30 Shrek ma wielkie oczy - kom., USA, 2010

16:00 Pada Shrek - kom., USA, 2007

16:35 Piotrek Pan i Alicja w Krainie Czarów - film rodzinny, Wlk. Bryt., USA, 2020

18:40 Sport: Pogoda

19:00 Fakty

19:30 Broad Peak - obycz., Polska, 2019

21:40 King Kong - przyg., N. Zel., USA, Niemcy, 2005. Klasykzna opowieść o wielkiej miłości, która zakochuje się w pięknej blondynie, dzięki nowocześniejszej technice filmowej nabiera nowego wyrazu. Wspaniałe widowisko dla całej rodziny.

01:40 Kuba Wojewódzki - talk-show

02:50 Szpital - program obyczajowy

03:50 Uwaga! - program interwencyjny

04:10 Nauka jazdy - reality show

04:45 Recepta na stary dom - program edukacyjny

05:15 Jak to jest zrobione - serial popularnonaukowy, Kanada

POLSAT

06:00 Nowy dzień z Polsat News

08:00 Halo tu Polsat - poranny program informacyjny-rozrywkowy

12:10 Sam w domu - po raz trzeci - kom., USA, 1997. Bezpieczeństwo całego świata jest zagrożone, po tym jak grupa między innymi do dwóch szpiegów kradnie mikroprocesor, zawierający dane rządu USA...

14:25 Jumanji - przygod., fantasy, kom., USA, 1995. Dwunastoletni Alan Parrish znajduje tajemniczą grę planszową o nazwie „Jumanji”, za sprawą której przenosi się do magicznej, dzikiej dżungli. Dopiero po 26 latach zostaje z niej przetrząsany uwolniony przez nieświadome niczego dzieci...

16:40 Bruce Wszedł - kom., USA, 2003

18:50 Wydarzenia - program informacyjny

19:20 Gość Wydarzeń - rozmowa dnia

19:30 Sport: Pogoda

19:55 Twoja Twarz Brzmi Znajomo - program muzyczno-rozrywkowy

22:05 Grzechy sąsiadów - serial

23:10 Ostatni pojedynek - sens., USA, Wlk. Bryt., 2021. Dramat historyczny, oparty na prawdziwym wydarzeniu - ostatnim procesie w średniowieczu we Francji, rozstrzygnięty przez walkę.

02:35 Nasz Nowy Dom

04:45 Disco Gramy

05:25 Telezakupy TV Okazje

TVP Kultura

06:05 Afisz kulturalny ekstra

06:15 Muzyczne poranki

06:50 Tamte lata, tamte dni - Janusz Olejniczak - magazyn

07:30 Podróż z historią - Polska cuda natury - dok., Polska, 2017

08:10 Koncert, jakiego nie będzie... - koncert, 2007

09:05 Dyrektorzy - serial, 1975

10:40 Dzieci niebios - dram., Iran, 1998

12:30 Jak to się mówi, czyli Kasia u Bralczyka - magazyn

13:10 Pan Wołodyjowski - film historyczny, Polska, 1969

16:05 Koncert Kaczmarek 2 Cinema - koncert, 2023

18:25 Poczet świętów polskich - Dariusz Młacki - program publicystyczny

19:05 Reżyserzy - Bracia Coen - dok., Wlk. Bryt., 2018

20:00 Chwasty - dram., USA, 1987. Od 22 lat domem Francis Phelana (Jack Nicholson) jest ulica. Śpi na kartonach, żywi się odpadkami, czasem zarobi parę groszy, które od razu przepija. W delirycznych wizjach jawi się przed nim całe przeszłość...

22:30 Hala odlotów - talk-show

23:25 Serialowa nostalgia - Dom pod Dwoma Orlami - serial, 2021

00:30 Mój piękny syn - dram., USA, 2018

02:40 Noc krótkich filmów - Ludwik I. Barani król - Przytomyk - filmy krótkometrażowe

03:15 Kino nocne - Z odzysku - dram., Polska, 2005

TV Puls

05:15 Heidi - familijny, USA, 2005.

07:05 Lassie - familijny, Wlk. Bryt., 2005. Gdy dla rodziny Carracloughów nastają ciężkie czasy, rożdzie 9-letniego Jo'e'ego postanawiają odstąpić ich ukochanego psa, Lassie, księciu Rudling. Lassie zostaje przewieziona prawie 800 kilometrów, do zamku księcia...

09:05 Zakonnica w przebraniu - kom., USA, 1992

11:20 Hrabia Monte Christo - przyg., USA, 2002. Edmund Dantes na skutek fałszywego donosu zostaje skazany na dożywocie i wtrącony do lochów. Dzięki spłotowi o koliczności udaje mu się po czternastu latach zbiec z więzienia...

13:50 Niebo istnieje... naprawdę - obyczajowy, USA, 2014

15:50 Był sobie pies 2 - familijny, USA, 2019. Wzruszająca opowieść o kochającym psie, który robi wszystko, by uszczęśliwić swoją właścicielkę.

18:15 Ania - obyczajowy, Polska, 2022. Inspirująca i wzruszająca historia Anny Przybylskiej - ambitnej i kochającej życie aktorki.

20:00 Pies - kom., USA, 2022

22:00 Uprawdżona 3 - akcja, Franc., USA, Hiszp., 2014

00:05 W obronie własnej - akcja, USA, 2013

02:10 Menu na miarę - program kulinarny

02:55 Dyżur - serial medyczny

04:00 Menu na miarę - program kulinarny

05:00 Dyżur - serial medyczny

TVN 7

05:05 Szkoła - Nowa uczennica liceum, Aniela Pijanowska, ma siedmioro rodzeństwa. Nastolatce bardzo zależy na przyjaźni z Iwoną Korzycką.

07:00 Szpital - Pogotowie przywozi do szpitala Zeno na Lisiaka. Mężczyzna jest rolnikiem. Podczas prac polowych wpadł pod ciągnik.

08:00 Ukryta prawda - program obyczajowy

11:00 Detektywi - Nastolatka prosi detektywów o odnalezienie jej mamy, kobieta zniknęła w czasie, gdy jej córka była na zawodach pływackich...

12:05 Unboxing - Wielkie Otwarcie - program rozrywkowy

12:45 Dennis rozrabiaka - kom., USA, 1993. Dennis Mitchell jest chłopcem, którego liczne sposoby spędzają sen z powiek jego rodzicom...

06:00 Leczenie skarbów. Kto da więcej 08:00 Jaś Fasola 08:40 I kto to mówi 2 - kom., USA, 1990 10:25 Gliniarz w przedszkolu 2 - kom., USA, 2016 12:30 Czy ty ty, czy to ja? - kom., USA, 1995 14:40 Dick i Jane: Niezły ubaw - kom., USA, 2005

16:35 Kate i Leopold - kom., USA, 2001 19:00 Policjantki i Policjanci - serial paradok. 20:00 Uroczysko - serial krym. 20:30 Sprawiedliwi - Wydział Kryminalny - serial policyjny 23:35 Władczy Moch: One 00:35 STOP Drogówka - serial policyjny 01:35 Love Island. Wyspa miłości - reality show 02:35 Interwencja - magazyn reporterów 02:55 Śmierć na 1000 sposobów 03:25 Lubie disco! - program muzyczny 04:25 Top 10 - Lista Przebojów 05:30 Telezakupy TV Okazje

TV 4

06:00 Łowcy skarbów. Kto da więcej 08:00 Jaś Fasola 08:40 I kto to mówi 2 - kom., USA, 1990 10:25 Gliniarz w przedszkolu 2 - kom., USA, 2016 12:30 Czy ty ty, czy to ja? - kom., USA, 1995 14:40 Dick i Jane: Niezły ubaw - kom., USA, 2005

16:35 Kate i Leopold - kom., USA, 2001 19:00 Policjantki i Policjanci - serial paradok. 20:00 Uroczysko - serial krym. 20:30 Sprawiedliwi - Wydział Kryminalny - serial policyjny 23:35 Władczy Moch: One 00:35 STOP Drogówka - serial policyjny 01:35 Love Island. Wyspa miłości - reality show 02:35 Interwencja - magazyn reporterów 02:55 Śmierć na 1000 sposobów 03:25 Lubie disco! - program muzyczny 04:25 Top 10 - Lista Przebojów 05:30 Telezakupy TV Okazje

09:30 Msza św. 10:40 Rozmowy niedok. 11:50 Głos Polski 12:00 Anioł Pański z Ojcem Św. Franciszkiem 12:20 Cmentarz przy Lipowej 13:00 Zerwany kłós 14:40 Drzwi do lasu 15:00 Modlitwa do Bożego Miłosierdzia 15:20 Mocni w Wierze 15:50 Ma się rozumieć 16:00 Inf. dnia 16:10 Natura Obiektywnie 16:30 Co by było gdyby zwierzęta mówiły? Baśka Murmańska 16:40 Prosto o gosp. 17:00 Jeden Kościół, wielu światów 17:30 Geopolityka 17:55 Poczet Wlk. Polaków 18:00 Anioł Pański 18:05 Inf. dnia 18:15 Westerplatte Młodych 19:00 Warto zauważyć... 19:30 Brat Franciszek 20:00 Inf. dnia 20:20 Różaniec 20:50 Myśląc Ojczyzna 21:00 Apel Jasny. 21:20 Inf. dnia 21:40 Miasto umarłych. Więski cmentarz na Roscie 22:00 Oddych Boga 22:50 Przegląd Tyg. „Niedziela”

TV Trwam

09:30 Msza św. 10:40 Rozmowy niedok. 11:50 Głos Polski 12:00 Anioł Pański z Ojcem Św. Franciszkiem 12:20 Cmentarz przy Lipowej 13:00 Zerwany kłós 14:40 Drzwi do lasu 15:00 Modlitwa do Bożego Miłosierdzia 15:20 Mocni w Wierze 15:50 Ma się rozumieć 16:00 Inf. dnia 16:10 Natura Obiektywnie 16:30 Co by było gdyby zwierzęta mówiły? Baśka Murmańska 16:40 Prosto o gosp. 17:00 Jeden Kościół, wielu światów 17:30 Geopolityka 17:55 Poczet Wlk. Polaków 18:00 Anioł Pański 18:05 Inf. dnia 18:15 Westerplatte Młodych 19:00 Warto zauważyć... 19:30 Brat Franciszek 20:00 Inf. dnia 20:20 Różaniec 20:50 Myśląc Ojczyzna 21:00 Apel Jasny. 21:20 Inf. dnia 21:40 Miasto umarłych. Więski cmentarz na Roscie 22:00 Oddych Boga 22:50 Przegląd Tyg. „Niedziela”

09:30 Msza św. 10:40 Rozmowy niedok. 11:50 Głos Polski 12:00 Anioł Pański z Ojcem Św. Franciszkiem 12:20 Cmentarz przy Lipowej 13:00 Zerwany kłós 14:40 Drzwi do lasu 15:00 Modlitwa do Bożego Miłosierdzia 15:20 Mocni w Wierze 15:50 Ma się rozumieć 16:00 Inf. dnia 16:10 Natura Obiektywnie 16:30 Co by było gdyby zwierzęta mówiły? Baśka Murmańska 16:40 Prosto o gosp. 17:00 Jeden Kościół, wielu światów 17:30 Geopolityka 17:55 Poczet Wlk. Polaków 18:00 Anioł Pański 18:05 Inf. dnia 18:15 Westerplatte Młodych 19:00 Warto zauważyć... 19:30 Brat Franciszek 20:00 Inf. dnia 20:20 Różaniec 20:50 Myśląc Ojczyzna 21:00 Apel Jasny. 21:20 Inf. dnia 21:40 Miasto umarłych. Więski cmentarz na Roscie 22:00 Oddych Boga 22:50 Przegląd Tyg. „Niedziela”

eprasa.pl a4de0d464d

SOBOTA • 2 listopada

TVP 1

05:30 Dziedzictwo - serial, Turcja
06:20 Balans bieli - magazyn
07:00 Transmisja Mszy Świętej
07:40 Rok w ogrodzie
08:05 Rok w ogrodzie Extra
08:20 Pełnosprawni - magazyn dla niepełnosprawnych
08:50 Oczy Boga - reportaż
09:15 Sonda. Scenariusz bez happy endu - reportaż
09:50 Ranczo - serial obycz.
10:50 Komisarz Alex - serial krym.
11:50 Ojciec Mateusz - serial
12:50 Hondo - western, USA, 1953
14:25 Okrasa łamie przepisy
14:55 Rolnik szuka żony - reality show
16:00 Mysimy już byli. Bohaterowie Starych Powązek - dok., Polska, 2024
16:45 Przed ekranem
17:00 Teleexpress; Pogoda
17:35 Kawa z kardamonem - serial, Ukraina, 2022

18:40 Jaka to melodia? - teleturniej muzyczny
19:30 Program inform. 19.30
20:05 Sport; Pogoda
20:20 Profilerka - serial krym., Polska, 2024
21:20 Hit na sobotę - Przełęcz ocалonych - dram., USA, Australia, 2016. Desmond Doss, żołnierz Armii Stanów Zjednoczonych, należał do Kościoła Adwentystów Dnia Siódmeo, odmawiał dotykania broni i zabijania. A jednak swoją bohaterską postawą przeszedł do historii...
23:45 Głowa rodziny - dram., USA, Kan., 2016
01:50 Światło między oceanami - dram., N. Zel., Wlk. Bryt., USA, 2016

TVP 2

05:25 Dla niesłyszących - Barwy szczęścia - serial obycz., 2024
06:35 Dla niesłyszących - M jak miłość - serial obyczajowy, 2024
07:30 Pytanie na śniadanie - magazyn poranny
11:55 Górna półka smaku - cykl kulinarno-detektywistyczny
12:10 Mamaland - talk-show
12:50 Tak to leciało - teleturniej muzyczny
14:00 Familiada - teleturniej
14:35 Koło fortuny - teleturniej
15:15 Szansa na sukces. Opole 2025 - widowisko muzyczne
16:25 Na dobre i na złe - serial obyczajowy
17:30 Dobry tytuł - magazyn literacki
18:00 Słowo na niedzielę

18:15 Va Banque! - teleturniej
18:50 W poszukiwaniu dobrego filmu - magazyn
19:25 Rodzinka.pl - serial kom.
20:00 The Voice of Poland - Nokaut - widowisko muz.
22:50 Krucjata - Znak blizniat - serial krym., Polska, 2024
23:50 Dla ciebie wszystko - obycz., USA, 2014. Dawson Cole nieomal traci życie w wybuchu na platformie wiertniczej. Kiedy po kilku miesiącach odzyskuje siły, dowiaduje się, że jego bliski przyjaciel właśnie odszedł z tego świata...
01:55 Bazar de la Charite - serial kostiumowy, Franc., Belgia, 2019
03:05 Księga miłości - fab., USA, 2016

TVN

05:55 Uwaga! - program interwencyjny
06:15 Bugs Bunny Builders - animacja
06:45 Kuchenne rewolucje - program kulinarno-rozrywkowy
07:45 Dzień Dobry TVN - magazyn poranny
11:30 Na Wspólnej Omnibus - serial obycz., Polska
13:25 MasterChef - program kulinarno-rozrywkowy
14:55 Totalne remonty Szlagowskiej - reality show
16:00 Anatomia piękna - program rozrywkowy
17:05 Kuchenne rewolucje - program kulinarno-rozrywkowy
18:10 Unboxing - Wielkie Otwarcie - program rozrywkowy
18:40 Sport; Pogoda
19:00 Fakty

19:30 Azja Express - reality show
21:15 Niebezpieczni dzentelmeni - kom., Polska, 2022. Cztery znaki miłości zakopiańskiej bohemy budzą się po mocno zakrapianej, całonocnej imprezie. Głowy pękają im od kaca, nikt nic nie pamięta
23:30 Walentynki - horror, USA, 2001
01:25 Pati - serial obyczajowy
02:30 Szpital - program obycz.
03:30 Uwaga! - program interwencyjny
03:50 Nauka jazdy - reality show
04:25 Recepta na stary dom - program edukacyjny
04:55 Jak to jest zrobione - serial popularnonaukowy

POLSAT

06:00 Nowy dzień z Polsat News
08:00 Halo tu Polsat - poranny program informacyjny-rozrywkowy
11:30 Ewa gotuje - Jak zrobić kremu z dyni Hokkaido, pieczony filet z gęsiej piersi z ziemniakami confit, a na deser ciasto drożdżowe z gruszkami...
12:00 Moja Mama i Twój Tata - reality show
13:30 Gliniarz e - W jednej z firm na terenie podwarszawskiej miejscowości dochodzi do brutalnego ataku na pracowników.
14:30 Nasz Nowy Dom - program rozrywkowy
15:40 Gru, dru i Minionki - anim., USA, 2017
17:30 Awantura o kasę - teleturniej
18:50 Wydarzenia - program informacyjny

19:15 Sport
19:20 Pogoda
19:30 Prezydenci i Premierzy - rozmowy Jarosława Gułaj
19:55 Kabaret Hrabci - gdy powiesz tak
22:35 Pejaż Bez Ciebie - koncert Galowey
23:50 Nikt - sens., USA, Jap., Chiny, 2021. Czasami człowiek, którego nie zauważasz, jest najniebezpieczniejszy ze wszystkich...
01:50 Oby kontra Predator 2 - sens., USA, 2007
03:40 Nasz Nowy Dom - program rozrywkowy
04:45 Disco Gramy - program muzyczny
05:25 Teledziewiaty TV Okazje

TVP Kultura

06:05 Dzieci niebios - dramat, Iran, 1998
07:45 Legendy Rocka - Psychodeliczny rock - Pop Rock - dok., Wlk. Bryt.
09:00 Tamte lata, tamte dni - Barbara Krafftówna - magazyn
09:35 Zmiennicy - serial, 1986
10:55 Kromer Festival Biecz - Ode to death - Blow & Purcell - koncert, 2023
12:25 Dokument tygodnia - Albrecht Durer. Tajemnica autoportretów - dok., Franc., 2021
13:35 Informacje kulturalne
14:00 Szczęśliwy brzeg - dram. psych., Polska, 1983
15:50 Austeria - dram., Polska, 1982
17:50 Obłoki nad Ferrarą - report.
18:20 Retro kino - Cudowni mężczyźni z korbką - obycz., Czechosłow., 1979

20:00 Bilet do kina - Azyl - dram., Wlk. Bryt., Czechy, USA, 2017. Antonina Żabińska, żona dyrektora warszawskiego zoo, wspólnie z mężem ukrywali podczas II WS dziesiątki Żydów. Wydosławiali ich z getta i pomagali przetrwać c w opustoszałych murach ogrodu zoologicznego.
22:15 Made in Polska - PABLOPAVO I LUDZIKI - koncert, 2015
23:40 Chwasty - dramat, USA, 1987
02:10 Hała odlotów - talk-show
03:10 Modigliani, portrecista niekonwencjonalny - dok., Włochy, 2020
05:00 Teledziewiaty

TV Puls

06:00 Taki jest świat - przegląd wydarzeń z całego globu. Wiadomości polityczne i gospodarcze, informacje z życia gwiazd oraz naukowe ciekawostki.
07:00 Kobra - oddział specjalny - Semir bierze udział w tajnej akcji i zmienia tożsamość. Nieoczekiwanie na autostradzie dochodzi do poważnego wypadku, w wyniku którego policjant traci pamięć i zaczyna wierzyć, że jest niebezpiecznym przestępcą.
10:00 Lombard. Życie pod zastaw - 40-latkowi Marek Kruzowicz to typowy „Preppers” - człowiek przygotowany na wojnę czy klęskę żywiołową. Umie strzelać z broni palnej i huk, rozpalic ognisko krzemieniem i uzdatnić wodę ze strumienia...
20:00 Mechnik: Konfrontacja - akcja, USA, Tajl., 2016. Arthur Bishop, najlepszy eliminator na świecie, postanawia zaprzęścić dalszej kariery. Pewnego dnia nie ma wyjścia i musi wrócić do gry...
22:00 Niezniszczalni - akcja, USA, 2010. Grupa najbardziej niebezpiecznych i wysoko wyspecjalizowanych najemników wyrusza z misją, której nikt inny nie odważył się przyjąć.
00:00 Protegowana - akcja, USA, Wlk. Bryt., 2021
02:00 Dyżur - serial medyczny
03:00 Taki jest świat - przegląd wydarzeń z całego globu.
04:00 Menu na miarę
05:00 Dyżur - serial medyczny

22:45 Tenet - przyg., USA, Wlk. Bryt., Kan., 2020. Agent CIA uzbrojony tylko w jedno słowo - Tenet - przenika w mroczny świat międzynarodowych szpiegów, próbując ocalić ludzkość...
01:50 Annabelle - horror, USA, 2014
03:55 Druga strona medalu - talk-show

TVN 7

05:05 Szkoła - Gimnazjaliści z 3c, Paweł Królak i jego koledzy, często z siebie żartują. Chłopak zazwyczaj przegrywa w słownych pojedynkach i postanawia udowodnić znajomym, że...
06:05 Wiza na miłość - serial paradokumentalny
07:00 New Looney Tunes I - animacja
07:35 Footloose - obycz., USA, 2011
09:55 Ukryta prawda - program obyczajowy
14:05 Detektywi - Małżeństwo 40-latków zastaje na drzwiach swojego mieszkania napis: mordercy. Kobieta prosi o pomoc detektywów. Podejrzewa, że...
15:05 Ślub od pierwszego wejrzenia - reality show
16:10 Gorące Święta - film rodzinny, USA, 2012

17:55 Kung Fu Panda III - anim., przyg., USA, Chiny, 2016. Kiedy Po odkrywa tajemną własność zabawnych, niezdranych pand, musi je wyszkolić, by pokonały złoczyńcę Kai.
20:00 Indiana Jones i ostatnia krucjata - przyg., USA, 1989
22:45 Tenet - przyg., USA, Wlk. Bryt., Kan., 2020. Agent CIA uzbrojony tylko w jedno słowo - Tenet - przenika w mroczny świat międzynarodowych szpiegów, próbując ocalić ludzkość...
01:50 Annabelle - horror, USA, 2014
03:55 Druga strona medalu - talk-show

TV 4

06:00 Łowcy skarbów. Kto da więcej 09:00 Galileo - ciekawostki popularno-naukowe, intrygujące zagadki ze świata nauki i techniki
11:05 Jesteśmy Dla Dzieci - program edukacyjny
11:30 Ewa gotuje - program kulinarny
12:00 13 posterunek 2 - serial komediowy
13:35 Dancing with the Stars. Taniec z Gwiazdami - program taneczno-rozrywkowy
16:00 Policjanci i Policjanci - serial paradokumentalny
21:00 Sprawiedliwi - Wydział Kryminalny - serial policyjny
00:00 Dystrykt 9 - sens., RPA, USA, Nowa Zelandia, Kanada, 2009
02:25 STOP Drogówka - serial policyjny
03:25 Lubię disco! - program muzyczny
04:25 Top 10 - Lista Przebojów
05:30 Teledziewiaty TV Okazje

09:00 Czarny sufit 10:00 Inf. dnia 10:15 Retrospekcja 10:35 Słowo życia 10:40 Wileński cmentarz na Roscie 11:00 Kropelka radości 12:00 Anioł Pański 12:03 Inf. dnia 12:20 Warto zauważyć... 12:50 Natura Obiekt. 13:10 Warkocz królowny Wisły 13:20 Ocalić od zapomnienia 13:30 Msza św. 14:30 Przegląd Tyg. „Niedziela” 14:35 Słowo życia 14:40 Św. na każdy dzień 14:45 Jak wygrać małżeństwo? 15:00 Polskie dziedzictwo 15:30 Wierzę w Boga 16:00 Inf. dnia 16:10 Historia PL 17:00 Testament Miłości Jana Pawła II w Ełku 17:20 Tyle krzywdy 17:30 Przełamując bariery 17:55 Poczet Wlk. Polaków 18:00 Anioł Pański 18:05 Inf. dnia 18:15 W naszej Rodzinie 19:25 Św. na każdy dzień 19:30 Manna z Nieba 19:45 Modlitwa z udziałem dzieci 20:00 Inf. dnia 20:20 Różaniec 20:50 Myśląc Ojczyzna 21:00 Apel Jasnog. 21:20 Inf. dnia

TV Trwam

09:00 Czarny sufit 10:00 Inf. dnia 10:15 Retrospekcja 10:35 Słowo życia 10:40 Wileński cmentarz na Roscie 11:00 Kropelka radości 12:00 Anioł Pański 12:03 Inf. dnia 12:20 Warto zauważyć... 12:50 Natura Obiekt. 13:10 Warkocz królowny Wisły 13:20 Ocalić od zapomnienia 13:30 Msza św. 14:30 Przegląd Tyg. „Niedziela” 14:35 Słowo życia 14:40 Św. na każdy dzień 14:45 Jak wygrać małżeństwo? 15:00 Polskie dziedzictwo 15:30 Wierzę w Boga 16:00 Inf. dnia 16:10 Historia PL 17:00 Testament Miłości Jana Pawła II w Ełku 17:20 Tyle krzywdy 17:30 Przełamując bariery 17:55 Poczet Wlk. Polaków 18:00 Anioł Pański 18:05 Inf. dnia 18:15 W naszej Rodzinie 19:25 Św. na każdy dzień 19:30 Manna z Nieba 19:45 Modlitwa z udziałem dzieci 20:00 Inf. dnia 20:20 Różaniec 20:50 Myśląc Ojczyzna 21:00 Apel Jasnog. 21:20 Inf. dnia

NIEDZIELA • 3 listopada

TVP 1

04:40 Dziedzictwo - serial, obyczajowy, Turcja
05:30 Sprawa dla reportera
06:20 Słownik polsko|polski - talk-show prof. J. Miodka
06:55 Słowo na niedzielę
07:00 Transmisja Mszy Świętej
08:00 Tydzień
08:30 Zdrowy Plan - magazyn medyczny
09:00 Jak być kochaną - dram., Polska, 1962
10:55 Komisarz Alex - serial krym.
11:55 Między ziemią a niebem 12:00 Anioł Pański, Watykan 12:15 Między ziemią a niebem 12:45 Akademia Życia - rep.
13:05 BBC w Jedyne - Serengeti - serial dok., Wlk. Bryt., 2021
14:15 Love Story, USA, 1970
16:05 Dziedzictwo - serial, Turcja
17:00 Teleexpress

17:20 Pogoda
17:35 Daję słowo - Maciej Orłoś - talk-show
18:40 Jaka to melodia? - teleturniej muzyczny
19:30 Program inform. 19.30
20:05 Sport
20:10 Pogoda
20:20 Gra z Cieniem - serial, 2024
21:20 Rolnik szuka żony - reality show
22:25 Zakochana Jedyńka - Wiek Adaline - fab., Kan., USA, 2015
00:25 Przełęcz ocалonych - dram., USA, Australia, 2016
02:55 Jaka to melodia? - teleturniej muzyczny
03:50 Grobowiec Szekspira - dok., Wlk. Bryt., 2018

TVP 2

05:30 Dla niesłyszących - Barwy szczęścia - serial obycz., 2024
06:35 Dla niesłyszących - M jak miłość - serial, 2024
07:30 Pytanie na śniadanie
11:10 The Voice of Poland - Nokaut - widowisko muz.
14:00 Familiada - teleturniej
14:30 Koło fortuny - teleturniej
15:10 Szansa na sukces. Opole 2025 - widowisko muzyczne
16:10 Cudowne lata - widowisko rozrywkowe
17:15 Górna półka smaku - cykl kulinarno-detektywistyczny
17:55 Jak to się mówi, czyli Kasia u Bralczyka - magazyn
18:35 Poczet świrów polskich - Piekarnia Cichej Kobiety - program publicystyczny

19:20 Rodzinka.pl - serial kom.
20:00 Za wszelką cenę - dram., USA, 2004
22:20 no... wiadomo - magazyn
23:05 Mama Tina - dram., Franc., 2015. Film o działaczce charytatywnej, Irlandce Christine Noble walczącej o prawa dziecka w Wietnamie.
00:55 Instykt - serial krym., Polska, 2011
01:55 Dla ciebie wszystko - obycz., USA, 2014. Dawson Cole nieomal traci życie w wybuchu na platformie wiertniczej. Kiedy po kilku miesiącach odzyskuje siły, dowiaduje się, że jego bliski przyjaciel właśnie odszedł z tego świata...

TVN

05:40 Uwaga! - program interwencyjny
05:55 Anatomia piękna - program rozrywkowy
06:50 Kuchenne rewolucje - program kulinarno-rozrywkowy
07:45 Dzień Dobry TVN - magazyn poranny
12:00 Co za tydzień - magazyn rozrywkowy
12:35 Top Model - reality show
14:15 Azja Express - reality show
15:50 Kuchenne rewolucje - program kulinarno-rozrywkowy
16:55 Madagaskar II - kom., USA, 2008
18:40 Sport; Pogoda
19:00 Fakty
19:30 MasterChef - program kulinarno-rozrywkowy
21:15 Zapowiedź - film katastroficzny, USA, Australia, Wlk. Bryt., 2009

23:50 Torque: Jazda na krawędzi - sens., USA, 2004. Cary Ford wrócił do rodzinnego miasteczka, aby pogodzić się z dziewczyną i dokończyć pewną sprawę. Miało być szybko i po cichu. Księżyc się morderstwem i ucieczką przez pustynię.
01:45 Rzeczy, których nie nauczyłeś się od ojca - serial, Polska
02:15 Szpital - program obycz.
03:15 Uwaga! - program interw.
03:35 Nauka jazdy - reality show
04:10 Recepta na stary dom - program edukacyjny
04:40 Jak to jest zrobione - serial popularnonaukowy
05:05 Kto was tak urządził - program poradnikowy

POLSAT

06:00 Nowy dzień z Polsat News
08:00 Halo tu Polsat - poranny program informacyjny-rozrywkowy
11:35 Gru, dru i Minionki - anim., USA, 2017. Tajemniczy nieznanemu powiadamia Gru, że ma brata bliźniaka marzącego, by pójść drogą zła...
13:30 Twoja Twarz Brzmie Znamo - program muzyczno-rozrywkowy
15:30 Gwiazdy Kabaretu - program rozrywkowy
16:30 Nasz Nowy Dom - program rozrywkowy
17:30 Awantura o kasę - teleturniej
18:50 Wydarzenia - program informacyjny
19:15 Sport
19:20 Pogoda
19:30 Państwo w Państwie - program interwencyjny

19:55 Dancing with the Stars. Taniec Gwiazdami - program taneczno-rozrywkowy
22:05 Teściowie - serial obycz.
23:10 Złodziej tożsamości - kom., USA, 2013. Diana prowadzi rozrzucony tryb życia na przedmieściach Miami. Podszycając się pod Sandyego Bigelow Pattersona spełnia wszystkie swoje zachcianki nie zdając sobie sprawy, że jej podstęp może w końcu wyjść na jaw.
01:45 Gorący towar - sens., USA, 2013
04:10 Świat według Kiepskich - serial komediowy
04:45 Disco Gramy
05:25 Teledziewiaty TV Okazje

TVP Kultura

06:00 Sława Przybylska - recital, 1960
06:35 „Pamiętasz była jesień” - Sława Przybylska - koncert, 2018
06:55 Koncert muzyki sakralnej. Twórców Mikołaja Dyleckiego - koncert, 2024
08:00 Liturgia prawosławna w Toruniu
09:05 Albrecht Durer. Tajemnica autoportretów - dok., Franc., 2021
10:10 Od ucha do ucha - Kino - Katar - Paweł i Gawel - Bujać w obłokach - anim.
10:50 Amerykańskie śniadanie - Rawhide - Incydent z chymą zabójcą - western, USA, 1959
11:55 Poczet świrów polskich - Dariusz Młacki - program publicystyczny
12:35 Film dokumentalny
13:40 Gangsterzy i filantropi - kom., Polska, 1963

15:20 Serialowa nostalgia - Zmieniony - serial, 1986
16:35 Dobry tytuł - mag. literacki
17:15 Niedziela ze... Zbyskiem Cybulskim, 2017
18:05 Giuseppe w Warszawie - kom., Polska, 1964
20:00 Rocky - dram., USA, 1976
22:05 Frida Kahlo - bogini życia - dok., Włochy, 2019
23:55 Noc krótkich filmów - Afonia - film krótkometrażowy, 2022
00:20 Kino nocne - Azyl - dram., Wlk. Bryt., Czechy, USA, 2017
02:40 Niedziela z...
03:35 Made in Polska PABLOPAVO I LUDZIKI
05:00 Reżyserzy - Bracia Coen - dok., Wlk. Bryt., 2018

TV Puls

05:45 Nash Bridges - Rick Bettina ucieka z więzienia i planuje zemstę...
07:35 Kobra - oddział specjalny - Semir chce odwiedzić swoją dawną szefową, ale dowiaduje się, że kobieta przebywa w szpitalu psychiatrycznym. Przeczują, że ta sprawa może mieć drugie dno...
09:35 Ranczo - serial kom., Polska
13:45 Był sobie pies 2 - familijny, USA, 2019
16:00 Niebo istnieje... naprawdę - obyczajowy, USA, 2014. Chłopiec Colton Burpo podczas operacji znalazł się na granicy życia i śmierci...
18:00 Pies - kom., USA, 2022. Wzruszający film o byłym żołnierzu, który przemierza kalifornijskie wybrzeże, by pomóc niesforemowemu psu Lulu do trzeciej na pogrzeb jego właściciela.

20:00 Niezniszczalni 2 - akcja, USA, Niemcy, 2012. Mr. Church znów zostaje najbardziej zabójczą ekipą najemników na świecie...
22:00 Zjawa - akcja, USA, Tajwan, Hongkong, 2015. Lata dwudzieste XIX wieku. Na dzikich terenach Stanów Zjednoczonych misyjny Hugh Glass zostaje w pewnym momencie brutalnie zaatakowany przez niedźwiedzia grizzly.
01:15 Menu na miarę - program kulinarny
02:00 Dyżur - serial medyczny
03:00 Taki jest świat - przegląd wydarzeń z całego globu.
04:00 Dyżur - serial medyczny
05:00 Dzielnica strachu - serial kryminalny

TVN 7

05:00 Szkoła - Licealistka Luiza Ciechowicz ma bardzo zazdrosnego chłopaka. Karol za brania ukochanej wzięcia udziału w warsztatach tanecznych, które mają odbyć się w ich szkole...
05:55 Wiza na miłość - serial paradokumentalny
06:50 New Looney Tunes I - animacja
07:50 Chata - obycz., USA, Kan., Hong Kong, 2017
10:35 Ukryta prawda - program obyczajowy
13:35 Detektywi - program krym.
14:35 Step Up II - obycz., USA, 2008
16:45 Indiana Jones i ostatnia krucjata - przyg., USA, 1989
19:25 Unboxing - Wielkie Otwarcie - program rozrywkowy

20:00 Kroniki Riddicka - SF, USA, 2004. Riddick - międzygalaktyczny więzień - starając się uniknąć polujących na niego najemników trafia na planetę Helion. Poproszony o pomoc przez jednego ze swoich byłych towarzyszy walczy o uratowanie Helionu...
22:40 Po nad horyzont - przyg., USA, 2021. Billy Johnson żyje szybko i bardzo intensywnie. Nic dziwnego, że w Teksasie nie ma sobie równych w kiteboarding u...
00:35 Aż po grób - obycz., USA, Niemcy, Polska, 2009
02:45 Żyjąc z potworem - historie ludzi dzielących dom z zabójcą
03:45 Druga strona medalu

TV 4

06:00 Łowcy skarbów. Kto da więcej 08:00 Kosmos - niewyjaśnione tajemnice starożytności 10:00 Galileo - ciekawostki popularno-naukowe 12:00 I kto to mówi 2 - kom., USA, 1990 13:45 Gliniarz w przedszkolu 2 - kom., USA, 2016 15:55 Uroczysko - serial krym. 18:00 Galileo - ciekawostki popularnonaukowe, intrygujące zagadki ze świata nauki i techniki 20:00 Właty Móch: One 21:00 Gwiazdy Kabaretu 22:00 Właty Móch, Ćmoki, czopki i mondzioły - anim., Polska, 2010 00:15 STOP Drogówka - serial policyjny 01:15 Wielkie tajemnice historii 03:05 Interwencja - magazyn reporterów 03:25 Lubię disco! 04:25 Top 10 - Lista Przebojów 05:30 Teledziewiaty TV Okazje POLSAT

09:30 Msza św. 10:35 Przegląd Tyg. „Niedziela” 10:40 Aby we wszystkim Bóg był uwielbiony 11:00 Głos serca 12:00 Anioł Pański z Ojcem Św. Franciszkiem 12:15 Papież Polak do Rodaków 12:40 Brat Anatol apostoł 14:00 Oddych Boga 15:00 Wierzę - to też Polska 16:00 Inf. dnia 16:10 Koncert zyczeń 16:45 Zapomniany Sprawiedliwy - Tadeusz Modelski 17:30 Sól ziemi 17:55 Poczet Wlk. Polaków 18:00 Anioł Pański 18:05 Inf. dnia 18:15 Rozmowy niedok. 19:25 Św. na każdy dzień 19:30 Moja katolicka rodzina 20:00 Inf. dnia 20:20 Różaniec 20:50 Myśląc Ojczyzna 21:00 Apel Jasnog. 21:20 Inf. dnia 21:40 Retrospekcja 21:45 Stan Bezp. Państwa 21:55 Św. na każdy dzień 22:00 Polskie dziedzictwo 22:45 Jak wygrać małżeństwo? 23:00 Jak my to widzimy 23:30 Tam, gdzie Bóg płacze

PONIEDZIAŁEK • 4 listopada	
TVP 1	TVP 2
04:50 Klan - telenowela TVP 05:20 Dziedzictwo - serial, Turcja 06:05 Wichrowe wzgórze - serial obycz., Turcja, 2024 07:00 Transmisja Mszy Świętej 07:30 Studio Raban - magazyn 08:00 Akacja 38 - serial kostiumowy, 2016 08:45 Ranczo - serial obycz., 2013 09:45 Komisarz Alex - serial krym. 10:45 Ojciec Mateusz - serial 11:35 Korona królów. Jagiellonowie. Taką historią 12:10 Agrobiznes 12:25 Agropogoda - magazyn 12:55 Magazyn Rolniczy 12:50 BBC w Jedyne - Serengeti - serial dok., Wlk. Bryt., 2021 14:00 Wichrowe wzgórze - serial obycz., Turcja, 2024 14:55 Jaka to melodia? - teleturniej muzyczny	04:35 Na dobre i na złe - serial obyczajowy 05:25 M jak miłość - serial obyczajowy, 2022 06:20 Program katolicki - magazyn ewangelizacyjny 06:55 Dla niesłyszących - Barwy szczęścia - serial obycz., 2024 07:30 Pytanie na śniadanie - Okrasa łamie przepisy - magazyn kulinarny 11:15 Dla niesłyszących - Kobieta w szpitalu - serial obycz., 2024 11:50 W poszukiwaniu dobrego filmu - magazyn filmowy 12:30 Kobieta w szpitalu - teleturniej 13:05 Górna półka smaku - cykl kulinarno-detektywistyczny 13:35 Program publicystyczny 14:05 Va Banque - teleturniej 14:35 Na sygnale - serial fabularny 15:05 Na dobre i na złe - serial
	
15:35 Gra słów. Krzyżówka 16:05 Dziedzictwo - serial, Turcja 17:00 Teleexpress; Pogoda 17:20 Jaka to melodia? - teleturniej muzyczny 17:55 Klan - telenowela TVP 18:25 Reporterzy - magazyn 18:45 Akacja 38 - serial 19:30 Program inform. 19.30 19:55 Pytanie dnia 20:10 Sport; Pogoda 20:30 Wiara, nadzieja, miłość - Teatr Telewizji, 2024 21:35 Rozmowa 22:05 Nieposkromione lwy - dok., Polska, 2024 23:15 Balans bieli - magazyn 24:00 Benny Hill - to, co najlepiej - kom., Wlk. Bryt., 1974 01:40 Głowa rodziny - dram., USA, Kan., 2016 03:40 Jaka to melodia?	16:00 Koło fortuny - teleturniej 16:35 Familiada - teleturniej 17:20 Miłość i nadzieja - serial obycz., Turcja, 2022 18:15 Va Banque - teleturniej 18:50 Jeden z dziesięciu - teleturniej 19:30 Barwy szczęścia - serial obycz., 2024 20:40 Kulisy serialu „M jak miłość” 20:55 M jak miłość - serial, 2024 21:55 Na sygnale - serial fabularny 22:30 Krew z krwi - serial, 2012 23:25 Austeria - dram., Polska, 1982 01:25 O mnie się nie martw - serial komediowy TVP, 2020 02:25 Mama Tina - dram., Franc., 2015

TVN
05:40 Uwaga! - program interwencyjny 05:55 Ukryta prawda - program obyczajowy 06:50 Kuchenne rewolucje - program kulinarno-rozrywkowy 07:45 Dzień Dobry TVN - magazyn poranny 11:30 B&B love - program rozrywkowy 12:05 Kuchenne rewolucje - program kulinarno-rozrywkowy 13:10 Ukryta prawda - program obyczajowy 14:15 Szpital - program obycz. 15:20 Doradca smaku - program kulinarny 15:30 Kuchenne rewolucje - program kulinarno-rozrywkowy 16:35 Ukryta prawda - program obyczajowy 17:40 Detektywi - program krym. 18:40 Sport; Pogoda

19:00 Fakty 19:35 Listy do M. Pożegnania i powroty - relacja 19:45 Uwaga! - program interw. 20:00 Listy do M. Pożegnania i powroty - relacja 20:05 Doradca smaku 20:15 Na Wspólnej - serial obycz. 20:55 Milionerzy - program rozrywkowy 21:30 Totalne remonty Szlagowskiej - reality show 22:35 Na własną rękę - sens., USA, 2002 00:50 Niebezpieczni dżentelmeni - kom., Polska, 2022 03:10 Co za tydzień - magazyn rozrywkowy 03:40 Szpital - program obycz. 04:45 Uwaga! - program interw. 05:00 Nauka jazdy - reality show

POLSAT
06:00 Nowy dzień Polsat News 08:30 Malanowski i Partnerzy - serial kryminalny 09:30 Sekrety rodziny - program obyczajowy 10:30 Dlaczego ja? - serial paradokumentalny 11:30 Gliniarze - Na ulicy dochodzi do ataku nożownika, który ciężko rani kilku studentów. Detektywi namierzają potencjalnego sprawcę. 14:35 Dlaczego ja? - serial paradokumentalny 15:50 Wydarzenia - program informacyjny 16:15 Pogoda 16:20 Interwencja - magazyn reporterów 16:30 Na ratunek 112 - 28-letnia Sylwia Wojciechowska ukrywa swoją orientację seksualną przed matką Grażyną. 17:00 Gliniarze - serial paradok.

18:00 Pierwsza miłość - serial obyczajowy 18:50 Wydarzenia - program informacyjny 19:18 Gość Wydarzeń - rozmowa dnia 19:25 Sport; Pogoda 19:40 Malanowski. Nowe rodzenie - serial kryminalny 20:10 MEGA HIT - Drapacz chmur - sens., USA, 2018 22:25 Pakt milczenia - sens., USA, 2006 00:45 Niezłomny duch - sens., USA, Chiny, 2018 03:30 Zjedź Kambodżę - program podróżniczo-kulinarny 04:40 Disco Gramy - program muzyczny 05:25 Telezakupy TV Okazje

TVP Kultura
06:15 Muzyczne poranki 06:35 Tamte lata, tamte dni - Adam Woronowicz - magazyn 07:10 Mieszczanie żywieccy - Mirosław - dok., 2021 07:45 Podróż z historią - Śladem Wikingów - reportaż 08:25 Od ucha do ucha - Kino - Katar - Paweł i Gaweł - Bujać w obłokach - filmy animowane 09:05 Amerykańskie śniadanie - Rawhide - Incydent z cichym zabójcą - western, USA, 1959 10:10 Koncert, jakiego nie będzie... - koncert, 2007 11:10 Pełnia bez Ciebie - Krzysztof Klenczon 12:10 Wydarzenia aktualne 12:35 Dokument.pl - Dom Literatów, czyli kartoteka zebrana - dok., Polska, 2019

13:50 Informacje kulturalne 14:15 Retro kino - Cudowni mężczyźni z korbką - obycz., Czechosłow., 1979 15:50 Dyrektorzy - serial, 1975 17:25 Hala odłotów - talk-show 18:25 Portrety - Mau. Guru designu - dok., USA, 2021 20:00 Wielki Szu - sens., Polska, 1982 21:50 Scena muzyczna - Iza Polonka - SING! Osiecka - koncert, 2022 22:55 Rocky - dram., USA, 1976 01:05 Każde dotknięcie zostawia ślad. Alina Szapocznikow - dok., Polska, 2009 02:10 Kino nocne - Ukryte pragnienia - dram., Wlk. Bryt., Wołchy, Franc., 1996 04:20 Teledyski

TV Puls
06:00 Nash Bridges - W windzie zamaskowany mężczyzna zabija pięć osób, pozostawiając przy życiu jedynie reporterkę telewizyjną. 08:00 Kobra - oddział specjalny - Młodociani bandyci napadają na klientów stacji benzynowej. Pewnego dnia... 09:00 Unforgettable: Zapisane w pamięci - serial krym. 10:00 Zaklinaczka duchów - serial fabularny 11:00 Nie igraj z aniołem - telenowela, Meksyk, 2008 12:55 Zaklinaczka duchów - serial fabularny 13:50 Unforgettable: Zapisane w pamięci - serial krym. 14:50 Lombard. Życie pod zastaw - Eustachy Jamka z powodu wieku nie może już aktywnie zajmować się swoim gospodarstwem...

15:50 Ranczo - serial kom. 18:00 Lombard. Życie pod zastaw - paradokument 20:00 Bóg ze smysłu - akcja, USA, 2011. Kiedy żona Willa staje się ofiarą brutalnego napadu, mężczyzna dostaje zaskakującą ofertę od nieznajomego... 22:05 Kod 211 - akcja, USA, 2018 23:50 Pieknielnie zabójca - akcja, USA, 2023 01:35 Dyżur - serial medyczny 02:00 Dzielnica strachu - serial kryminalny 03:00 Lombard. Życie pod zastaw - paradokument fabularny 04:00 Taki jest świat - przegląd wydarzeń z całego globu. 05:00 Dzielnica strachu - serial kryminalny

TVN 7
05:10 Szkoła - Mama Ewy Kurowskiej wyjeżdża do pracy za granicę. Przyrodnią siostrą uczennicy, Hela Jakubiak, wpada na pomysł by dziewczyną zamieszkała z jej rodziną. 07:10 Szpital - program obycz. 08:15 Ukryta prawda - program obyczajowy 11:25 W-11 Wydział Śledczy - program kryminalny 12:10 Zabójstwo Gościckiego - program kryminalny 12:50 Detektywi - Detektywi na prośbę klientów poszukują ich 6-letniego synka. Chłopiec w chwili zaginięcia miał być pod opieką przyrodniej siostry, bawił się na szkolnym boisku... 13:50 Opowieści małżeńskie - program obyczajowy 14:50 Sędzia Anna Maria Wesołowska - serial sądowy

16:55 Szpital - Dr Wojciech Jarosz przyjmuje na oddział 46-latkę, który poparzył się podczas wybuchu, jaki nastąpił gdy produkował w garażu narkotyki. 18:55 Ukryta prawda - program obyczajowy 20:00 Wycieczki kowic - program rozrywkowy 21:00 Anatomia piękna - program rozrywkowy 22:00 Planeta singli - kom., Polska, 2018. Związek Ani i Tomka przeżywa poważny kryzys. On, showman - celebryta wcale nie ma zamiaru się ustakować... 00:35 Lepiej późno niż później - kom., USA, 2003 03:15 Druga strona medalu - talk-show

TV 4
06:00 Łowcy skarbów. Kto da więcej 08:00 Bogaty Dom - Biedny Dom - program paradok. 09:00 Dlaczego ja? - serial paradok. 11:00 Trudne sprawy - program obyczajowy 14:00 Policjantki i Policjanci - serial paradok. 15:00 Na ratunek 112 - serial obycz. 16:00 Policjantki i Policjanci - serial paradok. 18:00 Łowcy skarbów. Kto da więcej 19:00 Policjantki i Policjanci - serial paradok. 20:00 Uroczysko - serial krym. 20:30 Sprawiedliwi - Wydział Kryminalny - serial policyjny 21:30 Eksperyment - sens., USA, 2010 23:25 Detoks - sens., USA, Niemcy, 2002 01:35 Love Island. Wyspa miłości - reality show 02:35 Interwencja - magazyn reporterów 02:55 Superludzie - serial o osobach z niepełnosprawnościami 05:30 Telezakupy TV Okazje

09:30 Moja katolicka rodzina 09:55 Św. na każdy dzień 10:00 Inf. dnia 10:15 Rozmowy niedok. 11:20 Stan Bezp. Państwa 11:30 Warto być ojcem 12:00 Anioł Pański 12:03 Inf. dnia 12:20 Hospium Św. Anny w Lubartowie 12:50 Bogu się podobać 13:20 Słowo życia 13:30 Msza Św. 14:30 Ona nigdy nie była sama - Czcigodna Sługa Boża Matka Teresa Kierocińska 15:00 Leśni mocarze 15:50 Ma się rozumieć 16:00 Inf. dnia 16:10 Sanktuarium polskie 16:30 Porady Medyczne Bonifratrów 17:00 Świadkowie 17:30 XX Rajd Kataryński 17:55 Poczet Wlk. Polaków 18:00 Anioł Pański 18:05 Inf. dnia 18:15 Rozmowy niedok. 19:25 Św. na każdy dzień 19:30 Poznajemy Polskę 19:45 Modlitwa z udziałem dzieci 20:00 Inf. dnia 20:20 Różaniec 20:50 Myśląc Ojczyznę na 21:00 Apel Jasno. 21:20 Inf. dnia

WTOREK • 5 listopada	
TVP 1	TVP 2
04:50 Klan - telenowela TVP 05:15 Dziedzictwo - serial, Turcja 06:05 Wichrowe wzgórze - serial obycz., Turcja, 2024 07:00 Transmisja Mszy Świętej 07:30 Kościół z bliska 08:00 Akacja 38 - serial obycz. 08:50 Ranczo - serial obycz. 09:45 Komisarz Alex - serial krym. 10:45 Ojciec Mateusz - serial 11:35 Korona królów. Jagiellonowie - serial historyczny 12:10 Agrobiznes; Agropogoda 12:35 Magazyn Rolniczy 12:55 Natura w Jedyne - Amerykańska Arktyka - zagrożony rezerwat - dok., Niemcy, 2020 14:00 Wichrowe wzgórze - serial obycz., Turcja, 2024 14:55 Jaka to melodia? - teleturniej muzyczny 15:35 Gra słów. Krzyżówka Dziedzictwo - serial, Turcja 17:00 Teleexpress; Pogoda	04:35 Na dobre i na złe - serial obycz., 2022 06:25 Z historii prawosławia w Polsce. Ku odrodzeniu i ożywieniu - reportaż 06:55 Dla niesłyszących - Barwy szczęścia - serial obycz., 2024 07:30 Pytanie na śniadanie 11:20 Mamaland - talk-show 11:55 ZdróWY Plan - magazyn medyczny 12:30 Koło fortuny - teleturniej 13:15 Miłość i nadzieja - serial obycz., Turcja, 2022 14:05 Va Banque - teleturniej 15:10 M jak miłość - serial, 2024 16:00 Koło fortuny - teleturniej 16:35 Familiada - teleturniej 17:20 Miłość i nadzieja - serial obycz., Turcja, 2022 18:15 Va Banque - teleturniej
	
17:20 Jaka to melodia? 17:55 Klan - telenowela TVP 18:25 Reporterzy - magazyn 18:45 Akacja 38 - serial 19:30 Program inform. 19.30 19:55 Pytanie dnia 20:10 Sport; Pogoda 20:30 Korona królów. Jagiellonowie - serial historyczny 21:05 Porzucony - serial, Wlk. Bryt., 2016 22:05 Magazyn Ekspresu Reporterów 23:05 Sztuczna inteligencja - dwie strony medalu - dok., Australia, 2023 00:05 Sładowska - film biograf., Wlk. Bryt., 2019 02:05 Wiek Adaline - fab., Kan., USA, 2015 04:05 Film dokumentalny 04:30 Notacje - dokument	18:50 Jeden z dziesięciu - telet. 19:30 Barwy szczęścia - serial obycz., 2024 20:40 Kulisy serialu „M jak miłość” 20:55 M jak miłość - serial, 2024 21:55 Na sygnale - serial fabularny 22:30 Głina - serial krym., Polska, 2004 23:25 Komedianci debiutanci - kom., Franc., 2019. Akcja filmu rozgrywa się we francuskim więzieniu. Bohaterem jest aktor, który zgadza się poprowadzić warsztaty teatralne w zakładzie karnym... 01:25 Za wszelką cenę - dram., USA, 2004 03:40 Kalifornia w ogniu - dok., USA, 2023

TVN
05:40 Uwaga! - program interwencyjny 05:55 Ukryta prawda - program obyczajowy 06:50 Kuchenne rewolucje - program kulinarno-rozrywkowy 07:45 Dzień Dobry TVN - magazyn poranny 11:20 Kuchenne rewolucje - program kulinarno-rozrywkowy 12:15 Ukryta prawda - program obyczajowy 14:20 Szpital - program obycz. 15:20 Doradca smaku - program kulinarny 15:30 Kuchenne rewolucje - program kulinarno-rozrywkowy 16:35 Ukryta prawda - program obyczajowy 17:40 Detektywi - program krym. 18:40 Sport; Pogoda 19:00 Fakty

19:40 Uwaga! - program interw. 20:00 Doradca smaku - program kulinarny 20:10 Na Wspólnej - serial obycz., Polska 20:50 Milionerzy - program rozrywkowy 21:30 Ślub od pierwszego wejrzenia - reality show 22:35 Kuba Wojewódzki - talk-show 23:40 Superwizjer - magazyn reporterów 00:15 Czas na Show. Drag Me Out - reality show 01:25 Śniępnać od światła - miniserial, Polska 02:40 Szpital - program obycz. 03:40 Uwaga! - program interw. 04:00 Nauka jazdy - reality show 04:35 Recepta na stary dom 05:05 Jak to jest zrobione

POLSAT
06:00 Nowy dzień Polsat News 08:30 Malanowski i Partnerzy - serial kryminalny 09:30 Sekrety rodziny - program obyczajowy 10:30 Dlaczego ja? - serial paradokumentalny 11:30 Gliniarze - Przy brzegu Wisły zostają odnalezione zwłoki nastoletniej Sary, która zaginęła tydzień wcześniej. Ojciec nastolatki oskarża jej byłego chłopaka. 14:35 Dlaczego ja? - serial paradokumentalny 15:50 Wydarzenia - program informacyjny 16:15 Pogoda 16:20 Interwencja - magazyn reporterów 16:30 Na ratunek 112 - Gdy pewnego dnia Agnieszka i Adam wracają do mieszkania, zostają zaczepieni przez agresywnego osobnika.

17:00 Gliniarze - serial paradokumentalny 18:00 Pierwsza miłość - serial obyczajowy 18:50 Wydarzenia - program informacyjny 19:20 Gość Wydarzeń - rozmowa dnia 19:25 Sport; Pogoda 19:40 Malanowski. Nowe rodzenie - serial kryminalny 20:10 Zawód: Szpieg - sens., Niemcy, USA, Jap., Franc., 2001 23:00 Independent - sens., USA, 2022 01:20 The Kid - sens., USA, 2019 03:35 Nasz Nowy Dom - program rozrywkowy 04:40 Disco Gramy - program muzyczny 05:25 Telezakupy TV Okazje

TVP Kultura
06:10 Muzyczne poranki - teledyski 06:30 Tamte lata, tamte dni - Kazimierz Kaczor - magazyn 07:05 Z przytupem - Obyrtka - widowisko kameralne, 2019 07:30 Z przytupem - Mazurek - widowisko kameralne, 2019 07:55 Podróż z historią - Wśród Huculów - dok., Polska, 2016 08:40 Informacje kulturalne 09:05 Dyrektorzy - serial, 1975 10:40 Austeria - dram., Polska, 1982 12:40 Portrety - Mau. Guru designu - dok., USA, 2021 14:15 Dobry tytuł - magazyn literacki 14:55 Człowiek na torze - dram. psych., Polska, 1956 16:30 Na kredyt - obycz., Polska, 2008

17:15 Dyrektorzy - serial, 1975 18:35 W poszukiwaniu dobrego filmu - magazyn filmowy 19:20 Teologia muzyki pisaną - dok., Polska, 2022 20:00 Widok z mojego balkonu - spektakl teatralny, 2018 21:00 Kapryśne lato - fab., Czechosłow., 1967 22:30 Nocny dokument - Miłość - dok., Polska, 2012 00:15 Panorama kina polskiego - Wielki Szu - sens., Polska, 1982 02:05 Dokument.pl - Dom Literatów, czyli kartoteka zebrana - dok., Polska, 2019 03:25 Spis cudzołóżnic - kom., Polska, 1994 04:45 Teledyski

TV Puls
06:00 Nash Bridges - Do Nasha dochodzi informacja, że nie żyje kryminalista Tony B... 08:00 Kobra - oddział specjalny - Policjanci próbują aresztować 38-letniego gangstera, ale ich plany niespodziewanie zostają przerwane przez... 09:00 Unforgettable: Zapisane w pamięci - serial krym. 10:00 Zaklinaczka duchów - serial fabularny 11:00 Nie igraj z aniołem - telenowela, Meksyk, 2008 12:55 Zaklinaczka duchów - serial fabularny 13:50 Unforgettable: Zapisane w pamięci - serial krym. 14:50 Lombard. Życie pod zastaw - Kiedy młoda mama, Daria, porzuca męża i zostaje sama z dzieckiem, ona szuka winy w sobie i dodatkowych kilogramach. 15:50 Ranczo - serial komediowy

18:00 Lombard. Życie pod zastaw - paradokument fabularny 20:00 Bestia - akcja, Kan., Wlk. Bryt., Hongkong, 2003. Jake Hopper dowiaduje się, że jego córka Jessica i jej przyjaciółka zostały porwane podczas wędrowki z plecakiem po Azji Południowo-Wschodniej... 22:00 Zatonieci - akcja, Bułgaria, Wlk. Bryt., 2005 00:00 Człowiek prezydenta - akcja, USA, 2000 02:00 Dzielnica strachu - serial kryminalny 03:00 Lombard. Życie pod zastaw - paradokument fabularny 04:00 Menu na miarę - program kulinarny 05:00 Dzielnica strachu - serial

TVN 7
05:10 Szkoła - Maturzysta Fabian Jackiewicz może zostać dawcą nerki dla ciężko chorej siostry, którą uratować może tylko przeszczep... 07:10 Szpital - program obycz. 08:15 Ukryta prawda - program obyczajowy 11:25 Zły człowiek - Policjanci z „W-11” stawiają się na komisarzów, aby prowadzić skomplikowane śledztwa i odkrywać tajniki swojej pracy... 12:10 We śnie - program kryminalny 12:50 Detektywi - Do detektywów zgłasza się kobieta, której nieprzytomną córkę znalazły w swoim domu jej przyjaciółki. W szpitalu okazuje się, że... 13:50 Opowieści małżeńskie - program obyczajowy

14:50 Sędzia Anna Maria Wesołowska - serial sądowy 16:55 Wycieczki kowic - program rozrywkowy 17:55 Szpital - program obyczajowy 18:55 Ukryta prawda - program obyczajowy 20:00 Wycieczki kowic - program rozrywkowy 21:00 Tango o Cash - sens., USA, 1989 23:15 Annabelle wraca do domu - horror, USA, 2019 01:30 Żyjąc z potworem - historie ludzi dzielących dom z zabójcą 02:35 Krwawa układanka - program kryminalny 03:35 Druga strona medalu - talk-show

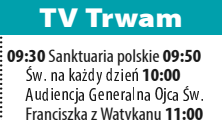
TV 4
06:00 Łowcy skarbów. Kto da więcej 08:00 Bogaty Dom - Biedny Dom - program paradok. 09:00 Dlaczego ja? - serial paradok. 11:00 Trudne sprawy - program obyczajowy 14:00 Policjantki i Policjanci - serial paradok. 15:00 Na ratunek 112 - serial obycz. 16:00 Policjantki i Policjanci - serial paradok. 18:00 Łowcy skarbów. Kto da więcej 19:00 Policjantki i Policjanci - serial paradok. 20:00 Uroczysko - serial krym. 20:30 Sprawiedliwi - Wydział Kryminalny - serial policyjny 21:40 Detoks - sens., USA, Niemcy, 2002 23:40 Krwawa rzeka - sens., USA, 2011 01:30 Love Island. Wyspa miłości - reality show 02:35 Interwencja - magazyn reporterów 02:55 Superludzie - serial o osobach z niepełnosprawnościami 05:30 Telezakupy TV Okazje

09:25 Ewangelia nasz biznesplan 10:00 Inf. dnia 10:15 Jak my to widzimy 10:45 Żew natury 11:05 Mocni w Wierze 11:35 Słowo życia 11:40 Ma się rozumieć 11:50 Św. na każdy dzień 12:00 Anioł Pański 12:03 Inf. dnia 12:20 Rotmistrz Pilecki 12:55 Deby w Polsce 13:30 Msza Św. 14:30 Czerwony Dwór 15:50 Savonia 15:50 Ma się rozumieć 16:00 Inf. dnia 16:10 Jestem mamą 16:25 Przemyślenie w Obiektywie 16:40 Zdrowie z Bożej Apeki 16:55 Kurier Pana Boga 17:10 Prosto o gosp. 17:30 Zostań Żołnierzem RP 17:55 Poczet Wlk. Polaków 18:00 Anioł Pański 18:05 Inf. dnia 18:15 Rozmowy niedok. 19:25 Św. na każdy dzień 19:30 Każdy małuch to potrafi 19:45 Modlitwa z udziałem dzieci 20:00 Inf. dnia 20:20 Różaniec 20:50 Myśląc Ojczyznę na 21:00 Apel Jasno. 21:20 Inf. dnia 21:40 Polski Punkt Widzenia

ŚRODA • 6 listopada	
TVP 1	TVP 2
04:45 Klan - telenowela TVP 05:15 Dziedzictwo - serial, Turcja 06:10 Wichrowe wzgórze - serial obycz., Turcja, 2024 07:00 Transmisja Mszy Świętej 07:30 Niebieskie Perły - dok. fabularyzowany, 2024 08:00 Akacja 38 - serial obycz., Polska, 2013 09:45 Komisarz Alex - serial krym. 10:45 Ojciec Mateusz - serial 11:35 Korona królów. Jagiellonowie - serial historyczny TVP, 2024 12:10 Agrobiznes; Agropogoda 12:35 Rok w ogrodzie Extra - magazyn 12:50 Skarb Karaibów - dokument, Austria, 2023 14:00 Wichrowe wzgórze - serial 14:55 Jaka to melodia? 15:35 Gra słów. Krzyżówka	04:35 Na dobre i na złe - serial obyczajowy 05:30 M jak miłość - serial obyczajowy, 2023 06:25 Pożyteczni.pl - magazyn 06:55 Dla niesłyszących - Barwy szczęścia - serial obycz., 2024 07:30 Pytanie na śniadanie - magazyn poranny 11:15 Rodzina święta - magazyn 11:50 Jak to się mówi, czyli Kasia u Białczyka - magazyn 12:30 Koło fortuny - teleturniej 13:15 Miłość i nadzieja - serial obycz., Turcja, 2022 14:05 Va Banque - teleturniej 14:35 Na sygnale - serial fabularyzowany 15:05 M jak miłość - serial obyczajowy, 2024 16:00 Koło fortuny - teleturniej 16:35 Familiada - teleturniej
	
16:05 Dziedzictwo - serial, Turcja 17:00 Teleexpress; Pogoda 17:20 Jaka to melodia? - teleturniej muzyczny 17:55 Klan - telenowela TVP 18:25 Reporterzy - magazyn 18:45 Akacja 38 - serial kostiumowy, 2016 19:30 Program inform. 19.30 19:55 Pytanie dnia 20:10 Sport; Pogoda 20:25 Korona królów. Jagiellonowie 20:55 Piłka Nożna: Inter Mediolan - Arsenal 23:05 Zwycięzca - dram., Kan., Franc., 2016 01:30 Magazyn Ekspresu Reporterów 02:35 Benny Hill - to, co najlepsze - kom., Wlk. Bryt., 1974	17:20 Miłość i nadzieja - serial obycz., Turcja, 2022 18:15 Va Banque - teleturniej 18:50 Jeden z dziesięciu - telet. 19:25 Barwy szczęścia - serial 20:35 Przepis dnia 20:50 Na dobre i na złe - serial 21:55 Na sygnale - serial fabularyzowany 23:00 Moja super eksdżiewyna - kom., USA, 2006. Napad na elegancki sklep jubilerski. Kiedy zamaskowani bandyci chcą uciekać z łupem, zleniacka pojawia się G - superdżiewyna, która udaremnia próbę kradzieży biżuterii... 00:45 Krok od Nieba - serial krym. - serial, Włochy, 2011 02:50 Uzałężnieni od ekranu - dok., Kan., 2020

TVN	POLSAT
05:35 Uwaga! - program interw. 05:55 Ukryta prawda - program obyczajowy 06:50 Kuchenne rewolucje - program kulinarno-rozrywkowy 07:45 Dzień Dobry TVN - magazyn poranny 11:20 Kuchenne rewolucje - program kulinarno-rozrywkowy 12:15 Ukryta prawda - program obyczajowy 14:20 Szpital - program obycz. 15:20 Doradca smaku - program kulinarny 15:30 Kuchenne rewolucje - program kulinarno-rozrywkowy 16:35 Ukryta prawda - program obyczajowy 17:40 Detektywi - program krym. 18:40 Sport; Pogoda 19:00 Fakty 19:40 Uwaga! - program interwencyjny	06:00 Nowy dzień z Polsat News 08:30 Malanowski i Partnerzy - serial kryminalny 09:30 Sekrety rodziny - program obyczajowy 10:30 Dłacz egoja? - serial paradokumentalny 11:30 Gliniarze - serial paradokumentalny 14:35 Dłacz egoja? - serial paradokumentalny 15:50 Wydarzenia - program informacyjny 16:15 Pogoda 16:20 Interwencja - magazyn reporterów 16:30 Na ratunek 112 - serial obyczajowy 17:00 Gliniarze - serial paradokumentalny 18:00 Pierwsza miłość - serial obyczajowy 18:50 Wydarzenia - program informacyjny 19:20 Gość Wydarzeń - rozmowa dnia
	
20:00 Doradca smaku - program kulinarny 20:10 Na Wspólnej - serial obycz., Polska 20:50 Milionerzy - program rozrywkowy 21:30 Top Model - reality show 23:05 Pati - serial obyczajowy 00:00 Broad Peak - obycz., Polska, 2019 02:15 Superwizjer - magazyn reporterów 02:55 Herkules - serial krym., Polska 03:55 Uwaga! - program obyczajowy 04:15 Nauka jazdy - reality show 04:45 Recepta na stary dom - program edukacyjny 05:10 Jak to jest zrobione - serial popularnonaukowy,	19:25 Sport 19:30 Pogoda 19:40 Malanowski. Nowe rożanie - serial kryminalny 20:10 Moja Mama i Twój Tata - reality show 21:50 Miłość na pierwszej stronie - obycz., Polska, 2022. Ona jest zwykłą dziewczyną z sąsiedztwa, on najlępszą partią Rzeczypospolitej... 00:15 Boski żigolo w Europie - kom., USA, 2005 02:05 Zawiść - kom., USA, Australia, 2004 04:15 Zjedź Kambodżę - program podróżniczo-kulinarny 04:50 Disco Gramy - program muzyczny 05:40 Telezakupy TV Okazje

TVP Kultura	TV Puls
06:10 Muzyczne poranki 06:30 Tamte lata, tamte dni - Janusz Józefowicz - magazyn 07:00 Z przytupem - Krakowiak - widowisko kameralne, 2019 07:20 Z przytupem - Polka - widowisko kameralne, 2019 07:45 Podróż z historią - Słodki smak historii - dok., Polska, 2017 08:30 Poczet świrów polskich - Piekarnia Cichej Kobiety - program publicystyczny 09:05 Dyrektorzy - serial, 1975 10:20 Czworak na torze - dram. psych., Polska, 1956 12:00 Teologia muzyką pisana - dok., Polska, 2022 12:35 Wydarzenia aktualne 13:05 Koniec babiego lata - film TVP, 1974 14:10 Mysz - film TVP, 1979	06:00 Nash Bridges - Gang klusowników poluje na niedźwiedzie, aby nielegalnie... 08:00 Kobra - oddział specjalny - Semir prowadzi śledztwo, które kończy się eksplozją na autostradzie. W wypadku ginie kierowca, który był... 09:00 Unforgettable: Zapisane w pamięci - serial krym. 10:00 Zaklinaczka duchów - serial fabularny 11:00 Nie igraj z aniołem - telenowela, Meksyk, 2008 12:55 Zaklinaczka duchów - serial fabularny 13:50 Unforgettable: Zapisane w pamięci - serial krym. 14:50 Lombard. Życie pod zastaw - paradokument 15:50 Ranczo - serial komediowy 18:00 Lombard. Życie pod zastaw - paradokument fabularny
	
15:10 Do widzenia, do jutra - obycz., Polska, 1960 16:45 Dyrektorzy - serial, 1975 18:30 Informacja kulturalna 18:55 Reżyserzy - Wes Anderson - dok., Wlk. Bryt., 2018 20:00 Pani Bovary - fab., Franc., 1991 22:30 Legendy Rocka - Brytyjski Rhythm and Blues + Soft Rock - dok., Wlk. Bryt. 23:45 Informacja kulturalna 00:20 Lekkie obyczaje - Kapryśne lato - fab., Czechosłow., 1967 01:45 Kino nocne - Między ustami a brzegiem pucharu - melodramat, Polska, 1987 04:35 Teledyski	20:00 Green Book - obyczajowy USA, 2018 22:40 Ania - obyczajowy, Polska, 2022. Wzruszająca historia Anny Przybylskiej - ambitnej i kochającej życie aktorki. Ania zawsze zarażała innych uśmiechem i pozytywną energią... 00:30 Proceder - thriller, Polska, 2019. Poruszająca historia rapera Tomasa Chady, który ginie w niewyjaśnionych okolicznościach zostawiając zszokowanych fanów i dziewczynę, którą kochał. 03:00 Dzielnica strachu - serial kryminalny 04:00 Taki jest świat - prześlad wydarzeń z całego globu. 05:00 Dzielnica strachu - serial kryminalny

TVN 7	TV 4
05:10 Szkoła - Mateusz Bystrowski z 3a od niedawna sprzedaje dopalacze w szkole. Liczy na dobry zarobek i nie zastanawia się nad tym, że popełnia przestępstwo... 07:10 Szpital - program obycz. 08:15 Ukryta prawda - program obyczajowy 11:25 W-11 Wydział Śledczy - program kryminalny 12:50 Detektywi - Przed jednym z liceów dochodzi do brutalnej napaści na ucznia, który w ciężkim stanie trafia do szpitala, gdzie musi przejść operację ratującą życie. 13:50 Opowieści małżeńskie - program obyczajowy 14:50 Sędzia Anna Maria Wesołowska - serial sądowy 16:55 Wycieczkowic - program rozrywkowy	06:00 Łowcy skarbow. Kto da więcej 08:00 Bogaty Dom - Biedny Dom - program paradok. 09:00 Dlaczego ja? - serial paradok. 11:00 Trudne sprawy - program obyczajowy 14:00 Policjanci i Policjanci - serial paradok. 15:00 Na ratunek 112 - serial obycz. 16:00 Policjantki i Policjanci - serial paradok. 18:00 Łowcy skarbow. Kto da więcej 19:00 Policjantki i Policjanci - serial paradok. 20:00 Uroczysko - serial krym. 20:30 Sprawiedliwi - Wydział Kryminalny - serial policyjny 21:40 Osaczeni - sens., USA, Wlk. Bryt., Niemcy, 1999 23:55 Eurotrip - kom., USA, Czechy, 2004 01:50 Love Island. Wyspa miłości - reality show 02:55 Śmierć na 1000 sposobów 03:25 Lubię disco! 04:25 Top 10 - Lista Przebojów 05:30 Telezakupy
	
17:55 Szpital - program obycz. 18:55 Ukryta prawda - program obyczajowy 20:00 Wycieczkowic - program rozrywkowy 21:00 Sekret w ich oczach - sens., USA, Wlk. Bryt., Hiszp., Korea Płd., 2015. Duet zgranych śledczych FBI - Jess i Ray - ma rozwiązać sprawę morderstwa młodej dziewczyny. Gdy okazuje się, że ofiarą jest córka Jess, kobieta zostaje odsunięta od sprawy. 23:20 Planeta singli II - kom., Polska, 2018 01:50 Żyjąc z potworem 02:50 Krwawa układanka - program kryminalny 03:50 Druga strona medalu - talk-show	09:30 Sanktuarium polskie 09:50 Św. na każdy dzień 10:00 Audiencja Generalna Ojca Św. Franciszka z Watykanu 11:00 Komarowska Wiktoria 11:25 Jestem mamą 11:40 Prosto o gosp. 12:00 Anioł Pański 12:03 Inf. dnia 12:20 Ikona Miłości 13:00 Bóte ju jidą. Pielgrzymka Rybacka 13:30 Mszą św. 14:30 Powołanie w powołaniu 15:00 Błogosławiona, która zaufała 15:50 Ma się rozumieć 16:00 Inf. dnia 16:10 Na zdrowie 16:30 Zostaliśmy z Bogiem, Panie Pul-kowniku 17:00 Po stronie prawdy 17:55 Poczet Wlk. Polaków 18:00 Anioł Pański 18:05 Inf. dnia 18:15 Rozmowy niedok. 19:25 Św. na każdy dzień 19:30 Opowieści biblijne - historie anim. z Nowego Testamentu 20:00 Inf. dnia 20:20 Różaniec 20:50 Myśląc Ojczyzną 21:00 Apel Jasnog. 21:20 Inf. dnia 21:40 Polski Punkt Widzenia

CZWARTEK • 7 listopada	
TVP 1	TVP 2
04:55 Klan - telenowela TVP 05:20 Dziedzictwo - serial, Turcja 06:10 Wichrowe wzgórze - serial obycz., Turcja, 2024 07:00 Transmisja Mszy Świętej 07:30 Dobre historie - magazyn 08:00 Akacja 38 - serial obycz., Polska, 2013 08:50 Ranczo - serial obycz., Polska, 2013 09:45 Komisarz Alex - serial krym. 10:45 Ojciec Mateusz - serial 11:35 Korona królów. Jagiellonowie 12:10 Agrobiznes; Agropogoda 12:40 To się opłaca - magazyn 13:00 Trydent - klejnot włoskich Alp - dok., Niemcy, 2022 14:00 Wichrowe wzgórze - serial obycz., Turcja, 2024 14:55 Jaka to melodia? - teleturniej muzyczny 15:35 Gra słów. Krzyżówka - teleturniej 16:05 Dziedzictwo - serial, Turcja 17:00 Teleexpress; Pogoda	04:35 Na dobre i na złe - serial obyczajowy 05:30 M jak miłość - serial, 2023 06:20 Operacja zdrowie - magazyn medyczny 06:55 Dla niesłyszących - Barwy szczęścia - serial obycz., 2024 07:30 Pytanie na śniadanie - magazyn poranny 11:15 Kościół niezależny i samodzielny - reportaż 11:50 Dobry tytuł - magazyn literacki 12:30 Koło fortuny - teleturniej 13:15 Miłość i nadzieja - serial obycz., Turcja, 2022 14:05 Va Banque - teleturniej 14:35 Na sygnale - serial fabularyzowany 15:10 La Promesa - pałac tajemnic - serial, Hiszp., 2022 16:00 Koło fortuny - teleturniej
	
17:20 Jaka to melodia? - teleturniej muzyczny 17:55 Klan - telenowela TVP 18:25 Reporterzy - magazyn 18:45 Akacja 38 - serial kostiumowy, 2016 19:30 Program inform. 19.30 19:55 Pytanie dnia 20:10 Sport; Pogoda 20:30 Korona królów. Jagiellonowie - serial historyczny 21:05 Ojciec Mateusz - serial 22:05 Sprawa dla reportera 23:05 Lubię wracać tam, gdzie byłam - dok., Polska, 2023 00:15 Profilerka - serial krym., Polska, 2024 01:15 Skłodowska - film biograf., Wlk. Bryt., 2019 03:15 Jak zginęła Molly McLaren - dok., Wlk. Bryt., 2021 04:10 Film dokumentalny	16:35 Familiada - teleturniej 17:20 Miłość i nadzieja - serial obycz., Turcja, 2022 18:15 Va Banque - teleturniej 18:50 Jeden z dziesięciu - telet. 19:30 Barwy szczęścia - serial obycz., 2024 20:50 Program rozrywkowy 21:55 Krucjata - Znak blizniat - serial krym., Polska, 2024 22:50 Informacja kulturalna 23:05 Hala odlotów - talk-show 24:00 Latający Młoch i Tajemnica Da Vinci - fab., Słowacja, Polska, 2010 02:00 Poczet świrów polskich - Piekarnia Cichej Kobiety - program publicystyczny 02:35 Śmiertelne sekrety - serial, Franc., 2022

TVN	POLSAT
05:40 Uwaga! - program interwencyjny 05:55 Ukryta prawda - program obyczajowy 06:50 Kuchenne rewolucje - program kulinarno-rozrywkowy 07:45 Dzień Dobry TVN - magazyn poranny 11:20 Kuchenne rewolucje - program kulinarno-rozrywkowy 12:15 Ukryta prawda - program obyczajowy 14:20 Szpital - program obycz. 15:20 Doradca smaku - program kulinarny 15:30 Kuchenne rewolucje - program kulinarno-rozrywkowy 16:35 Ukryta prawda - program obyczajowy 17:40 Detektywi - program krym. 18:40 Sport; Pogoda 19:00 Fakty	06:00 Nowy dzień z Polsat News 08:30 Malanowski i Partnerzy - serial kryminalny 09:30 Sekrety rodziny - program obyczajowy 10:30 Dłacz egoja? - serial paradokumentalny 11:30 Gliniarze - Na parkingu kobieta znajduje pendrive'a ze zdjęciami zakneblowanej i skrupowanej nastolatki. 14:35 Dłacz egoja? - serial paradokumentalny 15:50 Wydarzenia - program informacyjny 16:15 Pogoda 16:20 Interwencja - magazyn reporterów 16:30 Na ratunek 112 - serial obyczajowy 17:00 Gliniarze - serial paradokumentalny 18:00 Pierwsza miłość - serial obyczajowy
	
19:40 Uwaga! - program interwencyjny 20:00 Doradca smaku - program kulinarny 20:10 Na Wspólnej - serial obycz., Polska 20:50 Milionerzy - program rozrywkowy 21:30 Kuchenne rewolucje - program kulinarno-rozrywkowy 22:35 Vinci - kom., Polska, 2004 00:55 Herkules - serial krym., Polska 02:00 Ślepnąc od świateł - miniseriał, Polska 03:20 Szpital - program obycz. 04:20 Uwaga! - program interwencyjny 04:40 Recepta na stary dom - program edukacyjny 05:10 Nauka jazdy - reality show	18:50 Wydarzenia - program informacyjny 19:15 Lepsza Polska - program publicystyczny Doroty Gawryluk 19:25 Sport; Pogoda 19:40 Malanowski. Nowe rożanie - serial kryminalny 20:10 Nasz Nowy Dom - program rozrywkowy 21:15 Przyjaciółki - serial obycz. 22:15 Gdzie śpiewają raki - obycz., USA, 2022 01:05 Cudowny sezon - obycz., USA, 2018 03:25 Nasz Nowy Dom - program rozrywkowy 04:25 Na ratunek 112 - serial obyczajowy 04:40 Disco Gramy - program muzyczny 05:25 Telezakupy TV Okazje

TVP Kultura	TV Puls
06:20 Tamte lata, tamte dni - Ewa Kasprzyk - magazyn 07:00 Podróż z historią - Na ratunek w górach - dok., Polska, 2016 07:40 Videogalerie - Janek Simon - magazyn kulturalny, 2013 08:45 Którędy poszłukę - Gerrit van Honthorst - magazyn 09:05 Dyrektorzy - serial, Polska, 1975 10:55 Do widzenia, do jutra - obycz., Polska, 1960 12:30 Reżyserzy - Wes Anderson - dok., Wlk. Bryt., 2018 13:30 Poczet świrów polskich - Piekarnia Cichej Kobiety - program publicystyczny 14:05 Jota Carlosa Saury - dokument fabularny, Hiszp., 2016	06:00 Nash Bridges - Rachel zostaje oskarżona o zabójstwo mężczyzny, który prowadził dochodzenie w sprawie korupcji... 08:00 Kobra - oddział specjalny - Semir i Paul ścigają niepozorną kobietę, która jest podejrzana o zabójstwo męża. 09:00 Unforgettable: Zapisane w pamięci - serial krym. 10:00 Zaklinaczka duchów - serial fabularny 11:00 Nie igraj z aniołem - telenowela, Meksyk, 2008 12:55 Zaklinaczka duchów - serial fabularny 13:50 Unforgettable: Zapisane w pamięci - serial krym. 14:50 Lombard. Życie pod zastaw - paradokument fabularny 15:50 Ranczo - serial kom., Polska
	
15:40 Modrzewjska - Początek - serial, 1990 17:10 Którędy poszłukę - Gerrit van Honthorst - magazyn 17:25 Videogalerie - Janek Simon - magazyn kulturalny 18:25 Koncert na dwoje - dok., Polska, 2018 20:00 Hala odlotów - talk-show 21:00 Czwartkowy klub filmowy - Podróż do Włoch - dram., Włochy, Franc., 1953 22:40 Matylda - serial kostiumowy, 2024 23:35 Na wschód od Hollywood - Pani Bovary - fab., Franc., 1991 02:05 Kino nocne - Carrie - fab., USA, 1976 04:00 Teledyski	22:05 Klub rozwojownik - kom., Franc., 2020. Poturbowany przez życie małżeńskie, zdradzony przez swoją ukochaną żonę, Ben odzyskuje wolność, ale nie bardzo wie, co z nią zrobić. Na szczęście może liczyć na dawnego kumpła. 00:10 Job, czyli ostatnia szara komórka - kom., Polska, 2006 02:05 Dzielnica strachu - serial 03:05 Menu na miarę - program kulinarny 04:05 Taki jest świat - prześlad wydarzeń z całego globu. 05:00 Dzielnica strachu - serial

TVN 7	TV 4
05:10 Szkoła - Ósmoklasista Miłosz Kupczyk pożyczyl pieniądze od szkolnych chuliganów. Chłopiec nie wie, że kiedy zdobył gotówkę na spłatę długu, ci mu ją ukradli... 07:10 Szpital - Karetka przywozi na oddział ratunkowy 13-letniego Damiana Kozyrę. Chłopak skoczył z dachu kamienicy na bungee własnej roboty. 08:15 Ukryta prawda - program obyczajowy 11:25 W-11 Wydział Śledczy - program kryminalny 12:50 Detektywi - Do detektywów zgłasza się matka 20-letniej studentki, która tydzień wcześniej zmarła w saunie. Kobieta podejrzewa, że jej córka została zamordowana. 13:50 Opowieści małżeńskie - program obyczajowy	06:00 Łowcy skarbow. Kto da więcej 08:00 Bogaty Dom - Biedny Dom - program paradok. 09:00 Dlaczego ja? - serial paradok. 11:00 Trudne sprawy - program obyczajowy 14:00 Policjanci i Policjanci - serial paradok. 15:00 Na ratunek 112 - serial obycz. 16:00 Policjantki i Policjanci - serial paradok. 18:00 Łowcy skarbow. Kto da więcej 19:00 Policjantki i Policjanci - serial paradok. 20:00 Uroczysko - serial krym. 20:30 Sprawiedliwi - Wydział Kryminalny - serial policyjny 21:40 Suma wszystkich strachów - sens., USA, Niemcy, 2002 00:05 Mecz ostatniej szansy - kom., Wlk. Bryt., USA, 2001 02:20 Love Island. Wyspa miłości - reality show 03:20 Właty Moch: Dojrzewanie 03:25 Lubię disco! 04:25 Top 10 - Lista Przebojów 05:30 Telezakupy TV Okazje
	
14:50 Sędzia Anna Maria Wesołowska - serial sądowy 16:55 Wycieczkowic - program rozrywkowy 17:55 Szpital - program obycz. 18:55 Ukryta prawda - program obyczajowy 20:00 Wycieczkowic - program rozrywkowy 21:00 Mamuski mają wychodne - kom., USA, 2017 22:50 40-letni prawiczk - kom., USA, 2005 01:15 Żyjąc z potworem - historie ludzi dzielących dom z zabójcą 02:20 Krwawa układanka - program kryminalny 03:20 Druga strona medalu - talk-show 04:30 Druga strona medalu - talk-show	09:20 Opowieści biblijne - histo-anim. z Nowego Testamentu 09:45 Serce i oblizbe Boga 10:00 Inf. dnia 10:15 Rozmowy niedok. 11:25 Myśląc Ojczyzną 11:35 Przyrodni i ludzkie 12:00 Anioł Pański 12:03 Inf. dnia 12:20. Reminiscentje śmierci ks. Jerzego Popiełuszki 12:50 Życie lasu. Bogactwo przyrodnicze 13:20 Przegląd Tyg. "Niedziela" 13:30 Mszą św. 14:30 Ma się rozumieć 14:40 Błask prawdy 15:00 Konferencja prasowa Prezesa NBP Adama Głapińskiego 16:00 Inf. dnia 16:10 Wędk nad wodę 16:35 Sól ziemi 17:00 Modlitwa w Sanktuarium Św. Józefa w Kaliszu 19:25 Akademia pro-life 19:30 Przyjaciele i bohaterowie 20:00 Inf. dnia 20:20 Różaniec 20:50 Głos Polski 21:00 Apel Jasnog. 21:20 Inf. dnia 21:40 Polski Punkt Widzenia 22:00 Głos serca 22:45 Wołyn

Krzyżówka klasyczna z hasłem

1

32

34

40

42

46

2

51

54

30

3

8

5

3

11

23

22

58

14

50

27

55

21

53

10

18

15

4

37

29

6

24

26

44

9

31

35

17

5

12

41

48

39

14

15

38

18

45

49

20

30

43

47

23

53

32

26

16

29

31

7

1

9

10

11

52

56

6

59

33

36

24

25

7

32

10

18

15

13

28

15

16

17

2

18

45

49

20

30

43

47

23

53

32

26

16

29

31

19

4

21

12

36

24

25

7

32

10

18

15

28

20

31

15

Litery z pól ponumerowanych od 1 do 33, utworzą rozwiązanie - przysłowie:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33									

POZIOMO: 1) Wilhelm Leibniz, filozof; 2) największe miasto Gudsjaratu; 3) zespół pałacowy w Dreźnie; 4) pisarz i filozof z Cheronei; 5) dawny szkolny uniform; 6) masyw górski na obrzeżach Sofii; 7) republika w Mołdawii z Komrat; 8) oficjalny, urzędowy; 9) rurka z papierosem, lufka; 10) słynna powieść Wiktora Hugo; 11) austriacki land z Klagenuferem; 12) potocznie o zdjęciu rentgenowskim; 13) przed dziesiątą; 14) polski z Sejmem; 15) nauka od wad wymowy; 16) sklepienie niebieskie, niebo; 17) żądanie poparte groźbą; 18) zakonnice; 19) miejskie pojazdy szynowe; 20) austriackie pieniądze przed Euro; 21) dział grafiki użytkowej dotyczący liter; 22) Gena, amerykańska aktorka "Kobieta pod presją"; 23) kraj związkowy w Niemczech z Erfurtem; 24) ośmiościan foremny; 25) półwysep z Baku;

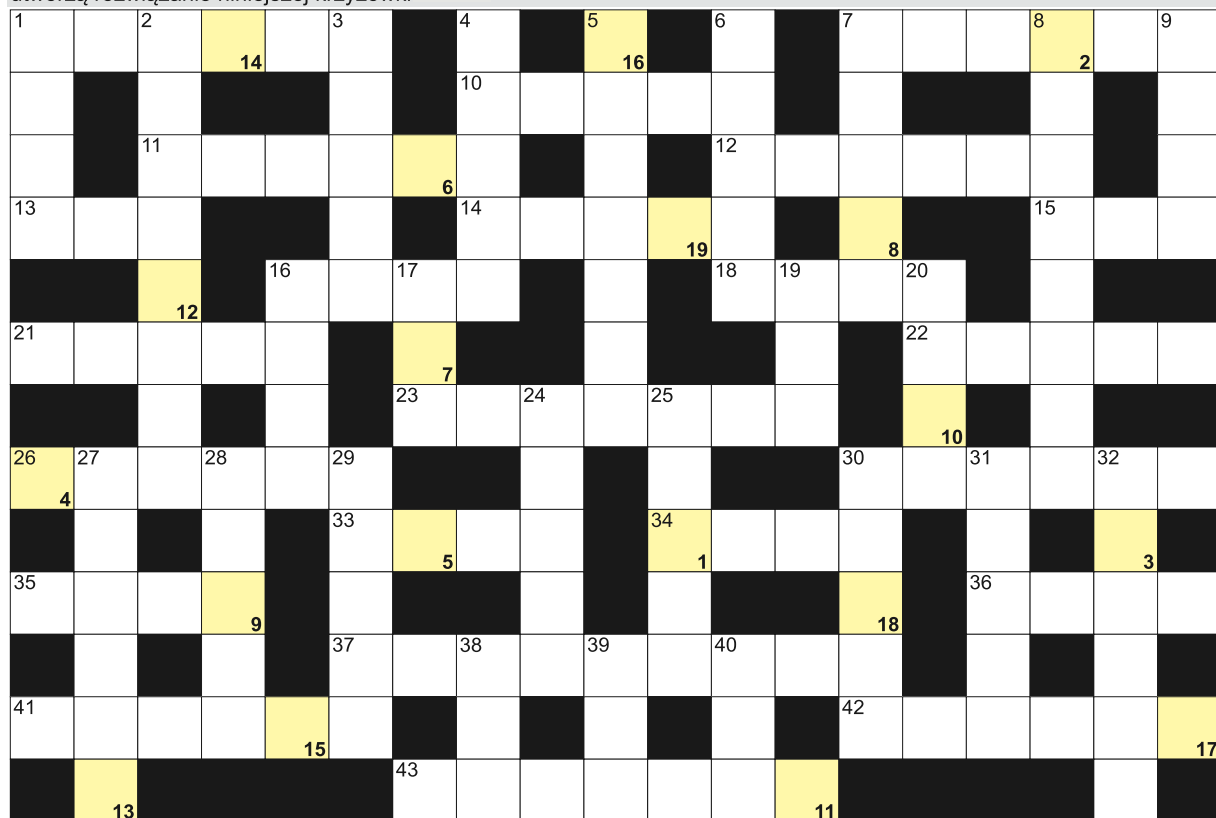
26) laskowe lub ziemne; 27) halucynozja alkoholowa; 28) autor sztuk scenicznych; 29) kruchość, łatwość złamania

PIONOWO: 2) nad nią hiszpańskie Burgos; 5) krwawe starcie zbrojne lub rzeź; 13) holenderski producent ciężarówek; 14) Polska Akademia Umiejętności; 18) specjalista od pomiarów i ich wyników; 19) człowiek dżungli, wychowany przez małpy; 30) nietwórczy, bierny naśladowca nieaktualnej idei; 31) jedna z dwóch w nosie; 32) chrząszcz zwijający liść w rurkę; 33) ze stolicą w Kuala Lumpur; 34) w pierogach; 35) jezioro w USA, największe w stanie Alaska; 36) filtruje krew; 37) jacynt, minerał; 38) Leslie William, aktor i komik "Szkłanką po łapkach"; 39) niższy od sopranu; 40) świętuje 18 lipca i 9 listopada; 41)

wygasły wulkan na granicy Kenii i Ugandy; 42) polska nagroda Akademii Telewizyjnej; 43) obrzęd, ceremonia; 44) King Cole, słynny jazzman; 45) zimowy susła i borsuka; 46) Andre Kirk, były tenisista; 47) Hiszpania dawniej; 48) członek partii Romana Dmowskiego; 49) w muzyce odległość między dwoma dźwiękami; 50) państwo-enklawa w Republice Południowej Afryki; 51) płynięcie przez Nizinę Akan w Ghanie; 52) sieją rzepak i jęczmień; 53) kara w zastępstwie batów; 54) zbożowa amerykańska whiskey; 55) Eugene, autor "Lysej Śpiewaczki"; 56) stolica stanu New Jersey w USA; 57) podatek w cenie paliw i alkoholi; 58) Cruise, aktor; 59) Włochy dla Włocha

KRZYŻÓWKA z HASŁEM

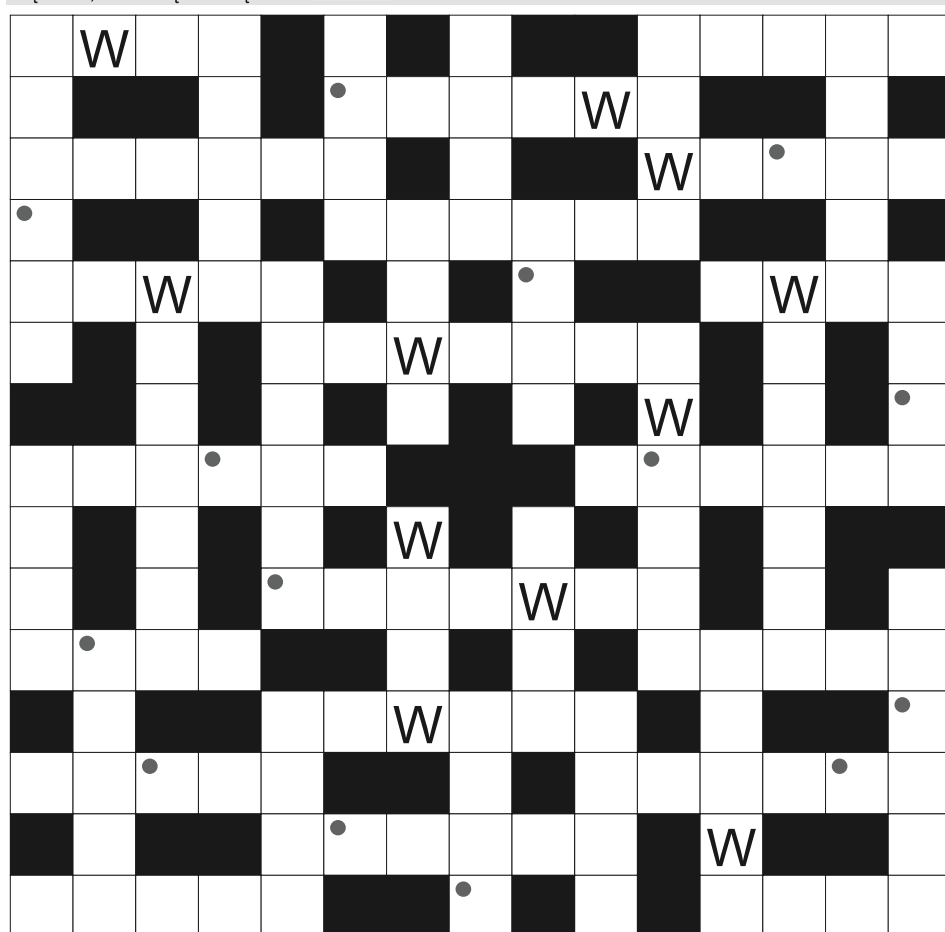
Litery z pól ponumerowanych od 1 do 19 utworzą rozwiązanie niniejszej krzyżówki

POZIOMO: 1) plac do gry w piłkę; 7) nazwa pierwszego proszku do prania; 10) Schrödinger, słynny fizyk; 11) damska marynarka; 12) na psich szyjach; 13) Karol, autor powieści "Old Surehand"; 14) wysokiej rangi odznaczenie; 15) pierwiastek Rh; 16) Franke, polski szermierz; 18) skrzywiony kwadrat; 21) ogrodowy opiekacz do kiełbasek; 22) ... Island, najmniejszy stan w USA; 23) smaczliwka wdzięczna krócej; 26) ostry składnik ćwikły; 30) marka obuwia sportowego; 33) po burzy w powietrzu; 34) hamulcowy lub do naczyń; 35) kamyki na alejkę, szuter; 36) syn dla córki; 37) człowiek przesadnie ostrożny; 41) psia pietruszka inaczej; 42) stolica stanu Teksas w USA; 43) Benin dawniej. **PIONOWO:** 1) pierwiastek Br; 2) tytuł po Politechnice; 3) doricum, roślina; 4) zbrojony na budowie; 5) małż okretowiec; 6) producent "Gorących kubków"; 7) żydowskie "Święto Losów"; 8) las Robin Hooda; 9) "... Jim", powieść Josepha Conrada; 16) włoska wyspa Napoleona; 17) mała Aleksandra; 19) środek cyklonu; 20) płytkie przejście przez rzekę; 24) strug do korowania drewna; 25) jednostka natężenia prądu; 27) przepływa przez Poczdam; 28) zmierzch żeglarski inaczej; 29) rzeka w Malborku; 30) Włodarczyk, polska młociarka; 31) klucz ampulowy krócej; 32) inaczej rododendron; 38) siódma litera alfabetu greckiego; 39) pojazd kosmitów; 40) Kobo, napisał książkę "Kobieta z wydm".

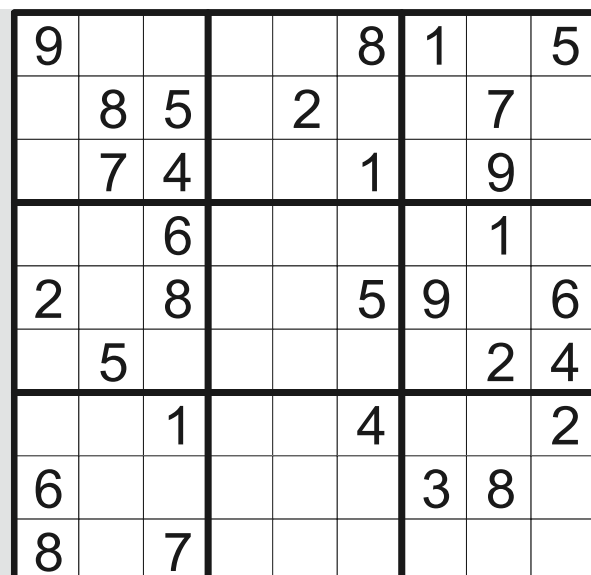
JOLKA z HASŁEM

Litery z pól z kropką czytane
rzędami, utworzą rozwiązanie:

Na diagramie ujawniliśmy wszystkie spółgłoski “W”. Miejsce wpisu haseł do odgadnięcia. Rozwiązaniem jest hasło z pól oznaczonych kropką, czytanych rzędami.

cytryna lub jabłko; specjalne podwyższenie dla medalistów lub mówców; krzykliwa śmieszka nad plażą; waluta Wenezueli; preambuła; wywiercona dziurka; na końcu wyścigu; świeci na niebie; słynny żeglarz, odkrył Amerykę; delfin, i człowiek; dawniej pokarm, jedzenie; niejedna w bucie; pierwiastek o symbolu Zn; komar lub motyl; drożdżowy wypiek z warkoczem; święty, patron Irlandii; schab i karkówka; wlewane do kawy; otwór w baku samochodu; wiosenne drzewo z kotkami; wiraż na drodze; inaczej manila, włókno; naciągacz, szachraj; zamek błyskawiczny potocznie; poranny napój z kofeiną; przepływa przez Piłę; ruchoma w kompasie; nie nowe; codzienne czasopismo; statek kursujący w poprzek rzeki; pokarm dla zwierząt, pasza; tworzywo imitujące skórę; po dniach; most nad torami kolejowymi; rzeka we Wrocławiu; wieża myśliwska pod lasem; dawniej Berenika, miasto w Izraelu; malowane szminka; niejeden na cmentarzu; matematyczna klamra; Gordon, były premier Wielkiej Brytanii; jedna z faz księżycy.

WYKREŚLANKA: ukryliśmy 20 miejscowości z zamkami. Wykreślisz je od góry do dołu, od lewej do prawej i na ukos: Babice, Będzin, Koło, Biała, Biecz, Bozków, Bytów, Brzeg, Cisy, Czersk, Czocha, Dębno, Malbork, Głogów, Gniew, Gniezno, Jawor, Książ, Olsztyn, Poznań

